

UBUNTU

škola demokratického občanství

Vzdělávací program pro pedagogické pracovníky a pracovníky neformálního vzdělávání se zájmem o rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu u žáků SŠ a o rozvoj demokratické kultury školy

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Obsah

1	Vzdělávací program a jeho pojetí	3
1.1	Základní údaje	3
1.2	Anotace programu	4
1.3	Cíl programu	5
1.4	Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu	5
1.5.	Forma	7
1.6	Hodinová dotace	7
1.7	Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny	7
1.8	Metody a způsoby realizace	8
1.9	Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace	8
1.10	Materiální a technické zabezpečení	12
1.11	Plánované místo konání	12
1.12	Způsob realizace programu v období po ukončení projektu	12
1.13	Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu	13
1.14	Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití	14
2	Podrobně rozpracovaný obsah programu	14
3	Metodická část	15
3.1	Metodický blok č. 1 „Před seminářem“	15
3.2	Metodický blok č. 2 „1. seminář pro zapojené pedagogy“	18
3.3	Metodický blok č. 3 „Mezi semináři“	34
3.4	Metodický blok č. 4 „2. seminář pro zapojené pedagogy“	37
4	Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu	52
5	Příloha č. 2 – Soubor metodických materiálů	127
6	Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi	130
7	Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu	130
8	Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu	130
9	Nepovinné přílohy	131

1 Vzdělávací program a jeho pojetí

1.1 Základní údaje

Výzva	Budování kapacit pro rozvoj škol II
Název a reg. číslo projektu	UBUNTU - škola demokratického občanství CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008129
Název programu	UBUNTU - škola demokratického občanství Vzdělávací program pro pedagogické pracovníky a pracovníky neformálního vzdělávání se zájmem o rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu u žáků SŠ a o rozvoj demokratické kultury školy
Název vzdělávací instituce	Středisko ekologické výchovy SEVER Horní Maršov, o.p.s. a Člověk v tísni, o.p.s. - vzdělávací program Varianty
Adresa vzdělávací instituce a webová stránka	Středisko ekologické výchovy SEVER Horní Maršov, o.p.s., Horská 175, 542 26 Horní Maršov, www.sever.ekologickavychova.cz Vzdělávací program Varianty společnosti Člověk v tísni, o.p.s., Šafaříkova 635/24, 120 00 Praha 2, www.clovekv tisni.cz/co-delame/vzdelavaci-program-varianty
Kontaktní osoba	Bc. Karin Richterová, SEVER
Datum vzniku finální verze programu	28. června 2019
Číslo povinně volitelné aktivity výzvy	7
Forma programu	prezenční
Cílová skupina	pedagogové středních škol a pracovníci v neformálním vzdělávání
Délka programu	59 hodin (78,67 vyučovacích hodin) + 15 hodin (20 vyučovacích hodin) na konzultace s metodikem projektu

Zaměření programu (tematická oblast, obor apod.)	podpora aktivního zapojení dětí a žáků do rozhodovacích procesů a do ovlivňování společenského a demokratického života, posilování výchovy k občanství zacílené zejména na prvovoliče, zlepšování politické gramotnosti, motivace dětí a žáků k zapojení do konkrétních forem participace, zejména strukturovaného dialogu a školních parlamentů, prohlubování spolupráce státních a samosprávných orgánů se školami při aktivitách spojených s občanským vzděláváním
Tvůrci programu	Bc. Karin Richterová, Mgr. Veronika Ambrozyová a kol.
Odborný garant programu	Bc. Karin Richterová
Odborní posuzovatelé	Mgr. Ivana Havlínová, Ph.D. PhDr. Karel Starý, Ph.D.
Specifický program pro žáky se SVP (ano x ne)	ne

1.2 Anotace programu

Program UBUNTU – škola demokratického občanství pedagogům ukazuje cesty, jak rozvíjet demokratickou kulturu školy, a posiluje jejich kompetence potřebné pro rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu (dále též KDK) u žáků. Vzdělávací program je složen ze dvou prezenčních seminářů, kolegiální podpory, práce s vlastním učitelským portfoliem a metodické podpory od metodiků programu.

Z čeho vycházíme – pilíře:

- místně zakotvené učení,
- kompetence pro demokratickou kulturu,
- projektová výuka,
- kritické myšlení,
- kolegiální podpora,
- komunitní žakovský projekt, participace.

Co je UBUNTU?

Ubuntu je stará africká filozofie, kterou lze stručně vyjádřit citátem „*Jsem tím, čím jsem, díky tomu, čím jsme my všichni*“, a vyjadřuje vztahy jedince a společnosti. Volně přeloženo jde o lidský přístup jednoho k druhému a také společnosti vůči jedinci.

„Osoba s ubuntu je otevřená a přístupná ostatním, dodává jistotu a sebevědomí druhým, necítí se ohrožena tím, že jsou jiní schopní a dobří, protože on či ona má sám v sobě jistotu, která pochází z vědomí, že patří do většího celku a že slábne, když jiní slábnou nebo jsou pokořeni, když jsou jiní mučeni nebo utlačováni.“

1.3 Cíl programu

Účastníci získají kompetence pro rozvoj demokratické kultury ve škole prostřednictvím kolegiální podpory a pro rozvoj žákovských kompetencí pro demokratickou kulturu prostřednictvím místně zakotveného učení a projektové výuky.

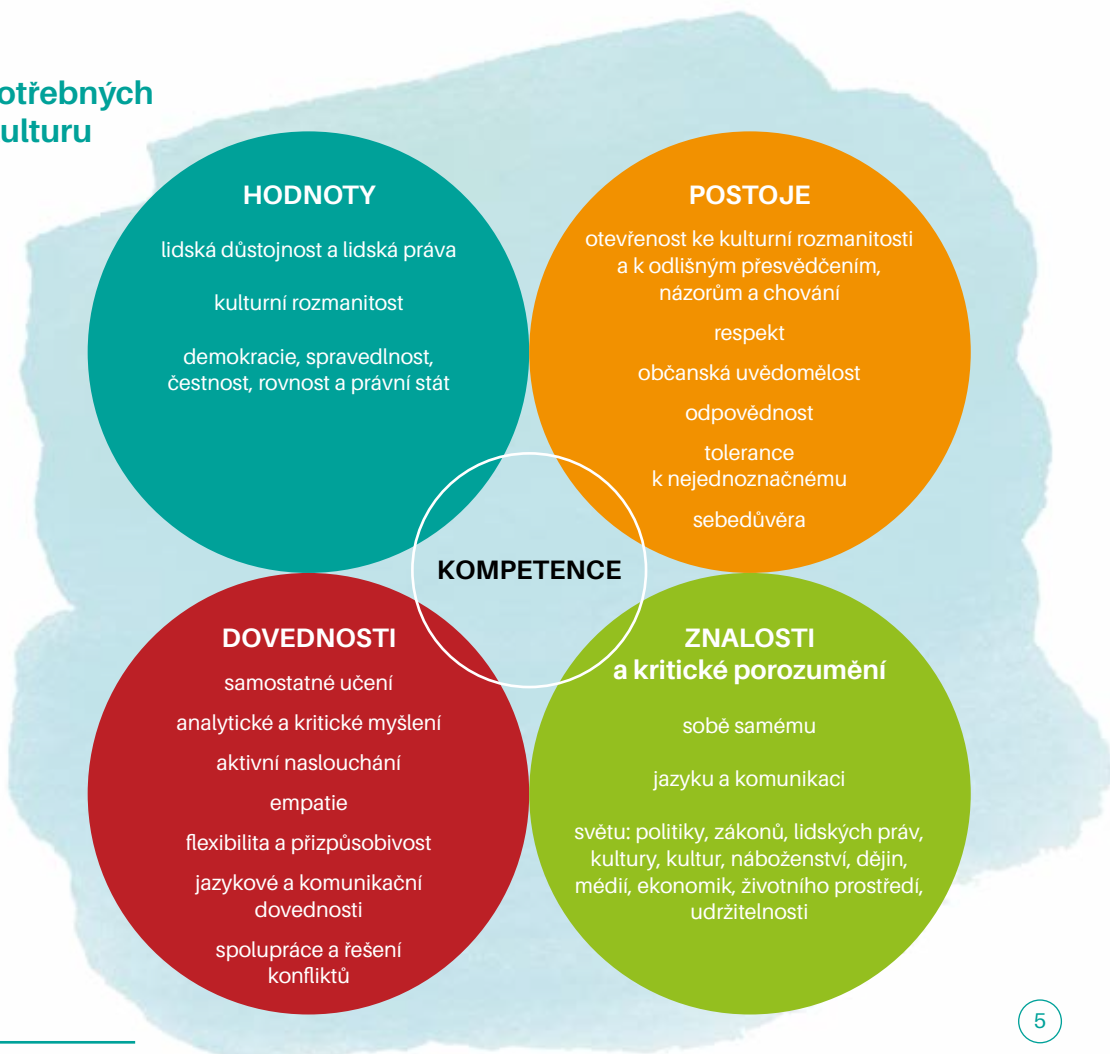
Dílčí cíle:

- Účastníci aplikují nabyté kompetence při rozvoji demokratické kultury školy a při rozvoji KDK u žáků.
- Účastníci reflektují své vlastní kompetence a průběžně si stanovují cíle profesního rozvoje i cíle kolegiální podpory.
- Účastníci využívají kolegiální podporu a jsou si vědomi jejího přínosu pro rozvoj demokratické kultury školy.
- Účastníci znají principy projektové výuky, místně zakotveného učení a facilitace a aplikují je ve výuce.

1.4 Klíčové kompetence a konkrétní způsob jejich rozvoje v programu

Pro podporu demokratické kultury ve škole je nezbytné, aby se pedagogové zaměřovali nejen na rozvoj KDK u žáků, ale i na posilování demokratických principů a hodnot v rámci fungování školy. Klíčové kompetence, které účastníci programu rozvíjí, tak vychází nejen ze samotných kompetencí pro demokratickou kulturu¹ (viz obrázek níže²), ale i z dalších pedagogických kompetencí potřebných pro projektovou výuku, kterými jsou kritické myšlení, kolegiální podpora, místně zakotvené učení a podpora participace žáků. Výběr klíčových kompetencí byl inspirován jak modelem KDK, tak rámcem profesních kvalit učitele³. Klíčové kompetence jsou rozděleny do kompetenčních oblastí, které by měl pedagog na cestě k demokratické kultuře rozvíjet.

Model kompetencí potřebných pro demokratickou kulturu

¹ KDK zde: Centrum Občanského Vzdělávání. Centrum Občanského Vzdělávání [online]. Copyright © 2020, [cit. 09.09.2020].

Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.

² Zdroj obrázku: Kompetence pro demokratickou kulturu - DIGIFOLIO. Domů - DIGIFOLIO [online]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=13088>.

³ TOMKOVÁ, Anna. *Rámec profesních kvalit učitele: hodnotící a sebehodnotící arch*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-64-4.

Vzdělávací program UBUNTU - škola demokratického občanství přispívá k rozvoji následujících oblastí pedagogických kompetencí:

Profesní rozvoj, (sebe)reflexe

Vědomý profesní rozvoj, reflexe a sebereflexe jsou důležitým předpokladem pro to, aby byl pedagog schopen rozvíjet své kompetence a učit se nové věci. Nedílnou součástí je schopnost reflexe své práce (posouzení míry dopadu výukových aktivit na vzdělávací cíle žáků) a sebereflexe (schopnost adekvátně zhodnotit své jednání) a následné promítnutí zjištěného do dalšího postupu ve výuce a při svém vlastním vzdělávání. V UBUNTU je toto rozvíjeno především prostřednictvím práce s učitelským portfoliem, které v sobě zahrnuje i níže uvedené oblasti kompetencí.

Spolupráce a komunikace

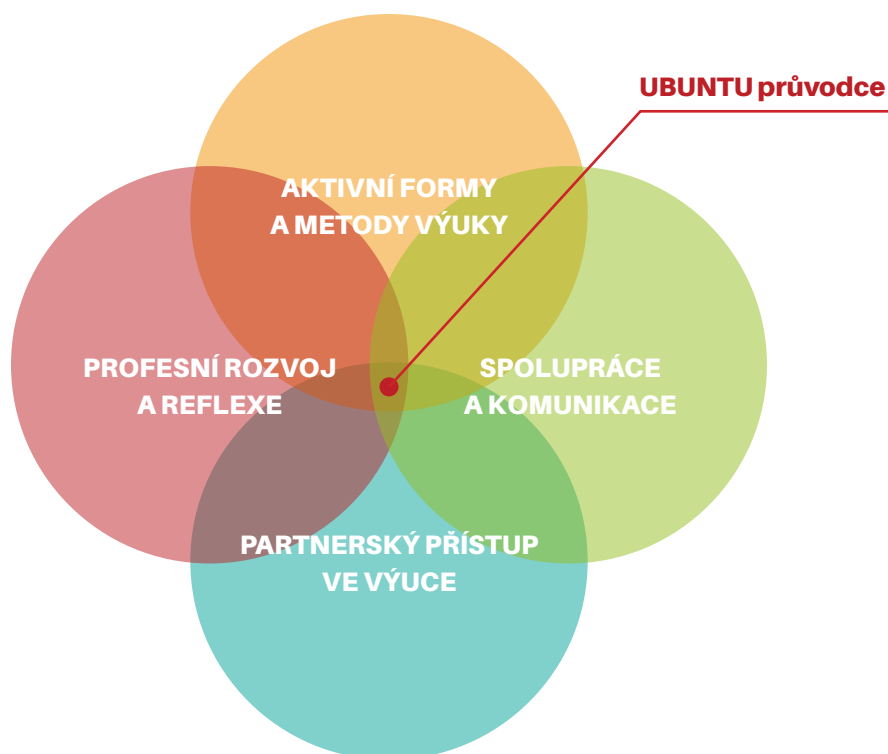
Schopnost spolupráce a komunikace mezi pedagogy je zásadní nejen pro reflexi výuky, ale i pro hledání možností, jak výuku co nejvíce zefektivnit, jak si vzájemně pomoci a jak nabyté zkušenosti předávat dále. V UBUNTU se jedná zejména o mezipředmětovou spolupráci (propojování učiva v jednotlivých předmětech) a kolegiální podporu (práce dvou a více pedagogů, kteří společně hledají, jak nejlépe naplnit společný cíl).

Aktivní formy a metody výuky

Využívání metod a forem výuky, které pomáhají žákům zorientovat se v současném světě, připravit se na budoucnost a získat část zodpovědnosti za své vlastní učení, je zásadní dovedností moderního učitele. V UBUNTU pracujeme především s projektovou výukou, místně zakotveným učením, kritickým myšlením a principy facilitace.

Partnerský přístup ve výuce

Partnerským přístupem ve výuce je myšleno nejen praktické uplatnění znalostí metod a forem práce, které podporují participaci žáků (viz výše), ale i formativní metody hodnocení a individuální přístup k potřebám žáků. Žák je nedílnou součástí vzdělávacího procesu a všechny pedagogovy aktivity směřují k tomu, aby dosáhl vzdělávacích cílů a výstupů a pomohl žákovi objevit jeho přednosti i místa, na kterých je vhodné ještě pracovat (sebereflexe žáků).

1.5 Forma

Program **UBUNTU - škola demokratického občanství** je celoroční vzdělávací program, který je realizován prezenční formou a následujícím způsobem:

- **semináře** – Jedná se o dva třídenní intenzivní prezenční semináře, kde pedagogové získají základní teoretické znalosti, které také prakticky aplikují a následně reflektují, a kde sdílí zkušenosti z dosavadní práce.
- **samostatná práce** – Každý zapojený pedagog si nastavuje osobní pedagogické cíle, které bude v daném roce rozvíjet, a vede si své profesní portfolio.
- **kolegiální podpora** – Společná práce pedagogického týmu zaměřená na jeden cíl je realizovaná prostřednictvím kolegiální podpory a práce se společným portfoliem pedagogického týmu.
- **metodické konzultace** – Metodik programu pomáhá jednotlivým pedagogům i školnímu týmu jako celku s nastavováním cílů, konzultuje zvolené postupy a poskytuje zpětnou vazbu jak na fungování kolegiální podpory, tak na aktivity týkající se přímé práce s žáky.

1.6 Hodinová dotace

Program je realizován v rámci jednoho školního roku.

Celkový minimální čas potřebný pro realizaci je cca 59 hodin (78,67 vyučovacích hodin) + 15 hodin (20 vyučovacích hodin) na konzultace s metodikem projektu:

- 2× 18 hodin (2× 24 vyučovacích hodin) – semináře pro zapojené pedagogy,
- 23 hodin (30,67 vyučovacích hodin) – samostatná a společná práce ve škole,
- 15 hodin (20 vyučovacích hodin) – konzultace s metodikem – cca 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny) za měsíc ve školním roce.

Celková hodinová dotace záleží na individuálním přístupu zapojených pedagogů. Výše jsou uvedeny minimální časové dotace. Pokud si pedagogové nastaví náročnější cíle, je pravděpodobné, že časové dotace na samostatnou a společnou práci budou vyšší.

1.7 Předpokládaný počet účastníků a upřesnění cílové skupiny

Počet účastníků:

Program je určen pro skupinu 14–20 pedagogů, složenou z několika týmů pedagogů. Jeden tým pedagogů se skládá vždy ze 2–6 pedagogů z jedné SŠ.

Cílová skupina:

Cílovou skupinou jsou týmy pedagogů středních škol⁴, včetně lektorů a vychovatelů, bez omezení typem školy či vyučovacího předmětu.

⁴ Vhodné i pro pedagogy, lektory a vychovatele 2. stupně ZŠ

1.8 Metody a způsoby realizace

Metody a způsoby realizace závisí na formě práce se zapojenými pedagogy (viz výše Forma). U jednotlivých forem volíme metody vhodné pro naplnění stanovených cílů a s ohledem na časovou náročnost.

Metodici a lektori programu pracují s pedagogy v těchto formách:

Třídenní semináře

Zde se zaměřujeme především na prožitek – na ukotvení teoretických znalostí formou vlastní zkušenosti a následné reflexe. V programu UBUNTU – škola demokratického občanství tedy využíváme zážitkovou pedagogiku v kombinaci s kratšími teoretickými bloky. Aktivity pak doplňujeme prostorem pro sdílení zkušeností s odborníky i mezi sebou.

Metodické konzultace

Zde volíme několik způsobů konzultací:

- cca 1× za měsíc osobní schůzky metodika programu se zapojeným školním týmem,
- individuální konzultace s pedagogy – navazují zpravidla na schůzky s týmem,
- distanční konzultace – jedná se o konzultace po e-mailu, telefonu, případně připomínkování materiálů např. na internetovém rozhraní apod.

Konzultace jsou zaměřeny na samostatnou práci zapojených pedagogů, konkrétně na podporu při:

- **samostatné práci** – pedagogové pracují s portfoliem na svém rozvoji, konkrétně s částmi:
  - A – Výchozí stav – Kde jsem já?
  - B – Profesní rozvoj – Kam jdu?
  - D – Výchozí stav – Na co se potřebujeme u žáků zaměřit? (pro druhý rok)
  - E – Profesní rozvoj – Kam jdu? (pro druhý rok)
- **práci týmu v rámci kolegiální podpory** – školní tým zapojených pedagogů pracuje s portfoliem na společném cíli, konkrétně s částmi:
  - C – Kolegiální podpora a rozvoj školy – Kam jdeme společně?
  - F – Kolegiální podpora a rozvoj školy – Kam jdeme společně? (pro druhý rok)

1.9 Obsah – přehled tematických bloků a podrobný přehled témat programu a jejich anotace včetně dílčí hodinové dotace

Tematický blok č. 1 „Před prvním seminářem“

cca 8 hodin (10,67 vyučovacích hodin) + konzultace s metodikem cca 7,5 hodiny (10 vyučovacích hodin)

V tomto bloku se věnujeme části učitelského portfolia zaměřené na mapování výchozího stavu zapojených pedagogů a školního týmu. Cílem je zjistit, jaké jsou možnosti školy a zapojených pedagogů pro rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu u žáků a rozvoj demokratické kultury ve škole.

Čas na konzultace s metodikem je ideálně 1,5 hodiny za měsíc (tento blok probíhá v průběhu cca 5 měsíců) – celkem tedy cca 7,5 hodiny.

1/ Téma „Kde jsem já - analýza stavu a mých potřeb“ – 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

Tato část je zaměřena na individuální potřeby zapojených pedagogů. Pedagogové hodnotí a analyzují vlastní pedagogické kompetence relevantní pro rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu (KDK) u žáků a pro posilování demokratické kultury ve škole. K tomu jim slouží část portfolia A: 1 Kde jsem já – analýza stavu a mých potřeb (dotazník).

2/ Téma „Analýza stavu a potřeb školy“ – 6 hodin (8 vyučovacích hodin)

Další část vyžaduje společnou práci zapojeného týmu. Pedagogové analyzují demokratickou kulturu školy, kdy si nejprve společně definují, co je to demokratická kultura školy, a následně provedou SWOT analýzu demokratické kultury školy. K tomu jim slouží část portfolia A: 2 Analýza stavu a potřeb školy (metodický postup).

Celkový počet hodin závisí na konkrétním týmu a zvoleném postupu při SWOT analýze, výše uvádíme minimální odhad počtu hodin.

Tematický blok č. 2 „1. seminář pro zapojené pedagogy“

18 hodin (24 vyučovacích hodin)

Účastníci semináře získají teoretické znalosti potřebné pro rozvoj KDK ve školách a u žáků. Tyto znalosti prakticky vyzkouší v jednotlivých aktivitách semináře a následně je společně reflektují. Součástí semináře je i představení výstupů z „analýzy stavu potřeb školy“ jednotlivých školních týmů, sdílení příkladů dobré praxe mezi sebou a s dalšími odborníky.

1/ Téma „Já jsem, protože my jsme“ – 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Účastníci se seznámí mezi sebou, představí školy, ze kterých přijeli, a řeknou ostatním, jaké pocity, myšlenky, starosti atd. nechávají za sebou, a co očekávají od semináře. Dále je účastníkům představena symbolická linka semináře (i projektu) – splétání provazu UBUNTU. Společně se zamyslí nad významem slova UBUNTU: „Jsem tím, čím jsem, díky tomu, čím jsme my všichni“. Nakonec si účastníci společně nastaví pravidla komunikace a spolupráce.

2/ Téma „Co pro nás znamená demokratická kultura školy?“ – 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

Účastníci prezentují výstupy ze SWOT analýzy školy, sdílí své zkušenosti a nápady. Na základě toho, jak si demokratickou kulturu definovaly jednotlivé školy, vymyslíme jednu společnou definici toho, co je to demokratická kultura.

3/ Téma „Regionální večer a Demokratická kultura s hostem“ – 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Účastníci se sejdou v kavárně. Každá škola představí region, ze kterého přijela, a regionální produkt, který přivezla na ochutnání. Již do této části se zapojí i host (z místa, kde je pořádán seminář) a rovněž představí svůj region. Večer pokračuje jako moderovaný rozhovor na téma „Jak funguje demokratická kultura při rozhodování v zásadnějších otázkách a propojení demokratické kultury s udržitelným rozvojem“ – s možností pokládání otázek z pléna.

4/ Téma „Projektová výuka prakticky“ – 3,5 hodiny (4,67 vyučovacích hodin)

Účastníci si prakticky vyzkouší všechny fáze projektové výuky. Po motivačním úvodu dostanou účastníci za úkol porozhlédnout se venku po místě realizace semináře (za využití stávajících naučných cest a questů) a připravit si prezentaci zajímavostí z místa, z pohledu nezaujatého návštěvníka/výzkumníka. Prezentaci nakonec přednesou na konferenci o místě.

5/ Téma „Facilitace“ – 2,5 hodiny (3,33 vyučovacích hodin)

Lektoři představí účastníkům základy facilitace, jako nástroje pro předání zodpovědnosti žákům (změna rolí – pedagog se stává průvodcem žáků). V praktické části si někteří účastníci sami vyzkouší facilitovat skupinu.

6/ Téma „Principy kolegiální podpory“ – 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

Účastníci si vyzkouší několik aktivit, na kterých si prakticky předvedou principy kolegiální podpory, její fungování a přínos pro práci ve školním týmu.

7/ Téma „Večer s hostem (na téma kolegiální podpora)“ – 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Odpolední téma je završeno večerním programem (moderovanou besedou) s hostem, který má zkušenost s kolegiální podporou a je ze stejného typu školy (tedy SŠ) jako účastníci. Host rovněž prezentuje příklady dobré praxe ze své školy na téma projektová výuka a další aktivní formy výuky.

8/ Téma „Portfolia a osobní SMART cíl“ – 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

V této části semináře se zaměříme na představení učitelských (pedagogických) portfolií, tedy na celkové představení portfolia na 2 roky, jeho podrobnější představení na první rok, včetně významu portfolia na cestě k UBUNTU průvodci. Na konci si účastníci nastaví svůj osobní SMART cíl pro první rok (na základě sebehodnotícího dotazníku).

9/ Téma „Propojení naučeného a reflektování“ – 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Na konci semináře si společně s účastníky připomeneme, co jsme zažili, a řekneme si, jak to souvisí s demokratickou kulturou školy. V poslední části budeme mít prostor pro reflexi celého semináře a závěrečné rozloučení.

Tematický blok č. 3 „Mezi semináři“

cca 15 hodin (20 vyučovacích hodin) + konzultace s metodikem cca 7,5 hodiny (10 vyučovacích hodin)

Tato část programu se věnuje samostatné práci škol a jednotlivých pedagogů, tedy praktickému zkoušení naučeného, práce s kolegiální podporou a seberozvojem. Součástí práce jsou konzultační návštěvy metodika programu „Nitky na cestě k UBUNTU průvodci“ ve školách.

Čas na konzultace s metodikem je ideálně 1,5 hodiny za měsíc (tento blok probíhá v průběhu cca 5 měsíců) – celkem tedy cca 7,5 hodiny.

1/ Téma „Profesní rozvoj – Kam jdu?“ – min. 6 hodin (8 vyučovacích hodin)

Pedagogové si na základě analýzy svého stavu a svých potřeb (viz tematický blok č. 1) nastaví svůj osobní SMART cíl pro stávající školní rok, včetně důvodů, proč to dělají, jak poznají, že cíle dosáhli (indikátory), a způsobů, jak cíle dosáhnou. Dalším krokem je realizace aktivit vedoucích k dosažení cíle a na konec reflexe dosažení cíle, případně jeho průběžná revize, viz část portfolia Profesní rozvoj – Kam jdu? Pedagogové si do této části také individuálně reflektují přínosy semináře.

Celkový počet hodin je čistě na konkrétním pedagogovi, výše uvádíme minimální odhad počtu hodin.

2/ Téma „Kolegiální podpora a rozvoj školy – Kam jdeme společně?“ – min. 6 hodin (8 vyuč. hodin)

Školní tým nastaví ve spolupráci s vedením školy a dalšími zainteresovanými skupinami ve škole SMART cíl školy a z něj vycházející SMART cíl týmu, na kterém budou společně za pomoci kolegiální podpory pracovat. Stejně jako u nastavení individuálních cílů pedagogů, členové týmu nastaví cíl včetně důvodů, proč to dělají, jak poznají, že cíle dosáhli (indikátory), a způsobů, jak cíle dosáhnou. Následně se společně snaží cíle dosáhnout, případně ho průběžně revidovat a reflektovat. K tomu slouží část portfolia C: Kolegiální podpora a rozvoj školy – Kam jdeme společně?

Celkový počet hodin je čistě na konkrétním týmu a zvoleném cíli, výše uvádíme minimální odhad počtu hodin.

3/ Téma „Analýza možností začlenění aktivit rozvíjejících KDK“ – cca 3 hodiny (4 vyučovací hodiny)

Poslední částí tohoto bloku je analýza možností začlenění aktivit rozvíjejících KDK. Jedná se o hledání možností, které pro rozvoj KDK poskytují oficiální dokumenty školy, především ŠVP. Analýzu provádí členové týmu nejen z pohledu předmětu, který učí, ale hledají i možnosti, kde mohou/je třeba oslovit ke spolupráci pedagogy mimo tým. K tomu slouží část portfolia A: 3. Analýza možností začlenění VP pro žáky.

Celkový počet hodin závisí na počtu pedagogů v týmu. Pokud je pedagogů více, bude čas potřebný pro analýzu vyšší. Uvedený počet hodin je odhad na samostatnou práci jednoho pedagoga + část pro společnou práci týmu.

Tematický blok č. 4 „2. seminář pro zapojené pedagogy“ 18 hodin (24 vyučovacích hodin)

Druhý seminář je zaměřen na sdílení zkušeností mezi zapojenými pedagogy, ukotvení a prohloubení získaných znalostí a dovedností a dle potřeb (jež vyplynuly z práce mezi jednotlivými semináři) na rozvoj dalších technik, metod a aktivit potřebných pro kolegiální podporu a pro předávání zodpovědnosti žákům. Rovněž se zaměříme na nástin práce ve školách v následujícím školním roce.

1/ Téma „Ledolamky a hvězdná cesta“ – 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

Účastníci se vzájemně pozdraví a zjistí novinky, které se u nich udály od předchozího semináře. Poté se společně projdou „hvězdnou cestou“, kdy si budou ve dvojicích povídat – odpovídat na zadanou otázku zaměřenou na to, jaké nitky splétali na své cestě za UBUNTU průvodcem – a společně plnit úkol. Postupně se vystřídají v několika dvojicích.

2/ Téma „Představení analýz ŠVP“ – 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Jednotlivé týmy představí své analýzy ŠVP (viz blok 3, téma č. 3), kdy zazní odpovědi na otázky: Kde jsme našli příležitosti k začlenění? V jakých předmětech můžeme KDK rozvíjet? Které z předmětů náš tým využije v příštím školním roce při práci s žáky při rozvoji KDK? A pokud je škola řešila v rámci analýzy, tak i: Jaké očekáváme bariéry, které by mohly bránit zapojení kolegů mimo tým při práci s žáky? Školy mezi sebou rovněž sdílí své nápady a zkušenosti.

3/ Téma „Principy a hodnoty demokracie“ – 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Účastníci si vyzkouší aktivitu, která je vhodná na úvodní seznámení žáků s principy a hodnotami demokracie – nejprve se skrze osobní otázky dozví, že se budou věnovat demokracii, poté se zamýšlí nad hodnotami a principy demokratické společnosti. Po aktivitě ještě proběhne reflexe aktivity z pohledu pedagoga a nástin dalších možností práce v dalším školním roce.

4/ Téma „Aktivní formy výuky a facilitace prakticky“ – 8 hodin (10,67 vyučovacích hodin)

Účastníci se nejprve dozvědí, co je to udržitelný rozvoj. Následně pracují ve skupinách na jednom tématu, kdy mají za úkol vytvořit X-tero udržitelné obce, poté zmapovat místo konání semináře z pohledu udržitelnosti a navrhnout projektové záměry, který by mohly přispět k udržitelnosti obce. Skupiny svou práci představí ostatním a z navržených projektových záměrů společně vyberou jeden k realizaci. Účastníci se průběžně střídají v rolích vedoucích skupin (facilitátorů) a několik z nich si vyzkouší facilitovat výběr projektového záměru. Facilitátorům poskytují lektori průběžně zpětnou vazbu a na konci jim poskytne zpětnou vazbu celá skupina.

5/ Téma „Poradní kruh – co jsem se naučil a co využiji v praxi“ – 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Na poslední večer je připraven program venku, kdy účastníci nejprve sami v klidu přemýšlí nad tím, co se naučili a jak to mohou využít v praxi, a po příchodu k „poradnímu kruhu/ohni“ sdílí své myšlenky a náměty s ostatními. Nakonec se ještě společně zamyslíme nad tím, jak udržitelný rozvoj souvisí s demokratickou kulturou.

6/ Téma „Plány do dalšího školního roku“ – 2,5 hodiny (3,33 vyučovacích hodin)

Tato část semináře je věnována společné práci školních týmů, které si zkusí navrhnout SMART cíl školního týmu a každý ze členů týmu také osobní SMART cíl pro následující školní rok, a konzultují ho se svými metodiky. K tomu jim slouží portfolio navržené pro druhý rok práce s KDK s žáky – hlavně část D: Výchozí stav – Na co se potřebujeme u žáků zaměřit?, část E: Profesní rozvoj – Kam jdu? a část F: Kolegiální podpora a rozvoj školy – Kam jdeme společně?

7/ Téma č. 7 „Reflexe semináře“ – 1 hodina (1,33 vyučovacích hodin)

Poslední část semináře je věnovaná uzavírání semináře, reflektování očekávání a vyplnění osobní zpětné vazby ze semináře do části portfolia B: 2a. Vzdělávání – 2. seminář.

1.10 Materiální a technické zabezpečení

Semináře:

- ubytovací, stravovací a výukové prostory
- kancelářské potřeby
- počítač, dataprojektor, reproduktory, plátno, tiskárna, flipchart, flipové fixy či tlusté výrazné pastelky
- fotoaparát
- další pomůcky k jednotlivým aktivitám (podrobně viz popis aktivit semináře)

Před a mezi semináři:

- přenosný počítač (notebook), tiskárna, telefon
- kancelářské potřeby

1.11 Plánované místo konání

Semináře je vhodné realizovat v pobytovém či vzdělávacím středisku, kde jsou k dispozici:

- ubytovací prostory (dle počtu účastníků),
- seminární prostory:
  - seminární místnost pro společnou práci,
  - menší prostory pro samostatnou práci skupin (dle počtu skupin),
- prostory pro stravování účastníků.

Před a mezi semináři:

- kancelářské prostory
- zapojené školy

1.12 Způsob realizace programu v období po ukončení projektu

Využití programu je možné následujícími způsoby:

- realizace programu v plném rozsahu,
- využití částí programu.

Realizace programu v plném rozsahu

Program je sestaven tak, aby jednotlivé aktivity, formy práce atd. byly co nejefektivnější z hlediska dopadu na cílovou skupinu – výstupy z jedné aktivity jsou třeba pro další aktivitu apod. Proto je vhodné v tomto případě aktivity realizovat ve stejném pořadí a podobným způsobem, jako byl program realizován autory.

Využití částí programu

Aktivity, metody i materiály je možné využít i v rámci jiných vzdělávacích celků (programů, seminářů apod.), zaměřených nejen na rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu a rozvoj demokratické kultury školy, ale i na posilování kompetencí učitelů v jednotlivých oblastech, kterými se program zabývá. Při práci na seberozvoji, rozvoji kolegiální podpory apod. lze samostatně využít také části navrženého portfolia.

1.13 Kalkulace předpokládaných nákladů na realizaci programu po ukončení projektu

Počet realizátorů/lektorů: 10 (v různé intenzitě)

Položka		Předpokládané náklady
Celkové náklady na realizátory/lektory		160 700 Kč
z toho	hodinová odměna pro 1 realizátora/lektora včetně odvodů	250 Kč
	ubytování realizátorů/lektorů	7 200 Kč
	stravování a doprava realizátorů/lektorů	20 000 Kč
Náklady na zajištění prostor		20 000 Kč
Ubytování, stravování a doprava účastníků (cca 15 lidí)		66 000 Kč
z toho	doprava účastníků	30 000 Kč
	stravování a ubytování účastníků	36 000 Kč
Náklady na učební texty		15 000 Kč
z toho	příprava, překlad, autorská práva apod.	5 000 Kč
	rozmnožení textů	10 000 Kč
Režijní náklady		26 000 Kč
z toho	stravné a doprava organizátorů	3 200 Kč
	ubytování organizátorů	1 800 Kč
	poštovné, telefony	2 000 Kč
	doprava a pronájem techniky	3 000 Kč
	propagace	1 000 Kč
	ostatní náklady	5 000 Kč
	odměna organizátorům	10 000 Kč
Náklady celkem		287 700 Kč
Poplatek za 1 účastníka		19 180 Kč

1.14 Odkazy, na kterých je program zveřejněn k volnému využití

Tato práce podléhá licenci Creative Commons. Uveďte původ. Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní licence. Kopii této licence zobrazíte na adrese <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>.

Odkaz ke stažení:

- <https://sever.ekologickavychova.cz/ubuntu-skola-democratickeho-obcanstvi/>
- www.rvp.cz

2 Podrobně rozpracovaný obsah programu

Materiály pro účastníky pro práci doma či materiály, které si odvezou ze semináře, naleznete zde: <https://sever.ekologickavychova.cz/ubuntu-skola-democratickeho-obcanstvi/>.

3 Metodická část

Program je sestaven tak, aby účastníci porozuměli kompetencím pro demokratickou kulturu, získali kompetence pro jejich rozvoj u žáků a zvládli je přinášet do školního prostředí. Program proto obsahuje nejen samotné vzdělávání v metodách a formách vhodných pro rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu, ale i části zaměřené na stanovení si vlastních pedagogických cílů a potřeb, analýzu stavu školy a ŠVP. To celé rámuje práce s portfoliem a doplňují individuální konzultační a metodické schůzky školních týmů s metodikem programu.

Metodická poznámka: Před zahájením práce s účastníky/školami je nutné sejt se s jednotlivými týmy, představit jim obsah, cíle a postup programem, aby účastníci věděli, co je čeká. Důležité je rovněž vyslechnout si potřeby a možnosti školy a během práce s jednotlivými týmy je zohledňovat. Tento přístup sice klade velké nároky na lektory a metodiky programu, ale pro účastníky má neocenitelnou hodnotu, vytváří bezpečné prostředí a poskytuje individuální přístup. Pro zápis z první schůzky můžete využít navržený vzor, viz 9.1. Vzor zápisu z první schůzky.

3.1 Metodický blok č. 1 „Před seminářem“

V této části programu probíhá práce s jednotlivými školními týmy odděleně. Týmy se setkají až na prvním semináři. Práce je zaměřena na analýzu potřeb účastníků a analýzu stavu a potřeb školy. Účastníci si nejprve samostatně zmapují své kompetence potřebné pro rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu u žáků a ve škole a vyberou si, kterou z kompetencí chtějí v tomto roce rozvíjet. Následně si v týmu definují, co je pro ně demokratická kultura, a provedou SWOT analýzu stavu a potřeb školy z pohledu demokratické kultury.

Metodická poznámka: Dle potřeby si se školním týmem domlouváme osobní konzultace. Před zadáním dotazníku a SWOT analýzy je vhodné právě takovouto konzultaci domluvit (nebo využít první schůzky), vysvětlit pedagogickému týmu, co je čeká, a zodpovědět dotazy. Osobní konzultace jsou pak realizovány v průběhu celého programu dle potřeb účastníků, školních týmů či metodika.

Metody, formy:

- práce s jednotlivými školními týmy
- konzultační a metodické schůzky jednotlivých týmů a účastníků s metodikem
- samostatná práce jednotlivých školních týmů a účastníků

Cíl/e:

- Účastníci i zapojené školní týmy znají obsah a cíle programu a formy práce.
- Účastníci mají zadané a vypracované úkoly, které je třeba splnit před prvním seminářem.

3.1.1 Téma č. 1 „Kde jsem já - analýza stavu a mých potřeb“

Jedná se o samostatnou práci zapojených pedagogů, kdy si individuálně vyplní dotazník zaměřený na vlastní kompetence relevantní pro rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu (KDK) u žáků a pro posilování demokratické kultury ve škole.

Čas: 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

Metody, formy: individuální vyplnění dotazníku/sebehodnocení

Cíl/e: Účastníci reflektují své vlastní kompetence a stanoví si oblasti profesního rozvoje.

Pomůcky: dotazník (elektronický)

viz 4.1. Příloha č. 1 - Portfolio A: 1. Kde jsem já - analýza vlastních kompetencí

Podrobně rozpracovaný obsah

Dotazník je zaměřen na několik oblastí:

- podpora participace žáků na výuce a jejich vlastním učení,
- kolegiální podpora a spolupráce mezi učiteli,
- propojení výuky mezi předměty i se světem mimo školu,
- využívání přístupů a metod směřujících k aktivnímu učení,
- facilitační dovednosti a práce se skupinovou dynamikou,
- plánování a reflexe výuky,
- schopnost sebereflexe a práce s chybou,
- hodnocení žáka,
- individuální přístup k žákům,
- rozvoj vlastních kompetencí pro demokratickou kulturu – podpora demokratické kultury ve třídě.

Tento dotazník je neveřejný, pedagog ho dostane elektronicky a vyplní si ho samostatně. Dotazník bude sloužit jako podklad ke stanovení vlastního pedagogického cíle na prvním semináři pro učitele, viz následující metodický blok.

Úkolem pedagogů je přivést si dotazník na první seminář, zejména jeho druhou a třetí část:

- Na rozvoj kterých kompetencí bych se chtěl/a zaměřit.
- Na co se zaměřím v tomto školním roce.

Více viz 4.1. Příloha č. 2 Portfolio A: 1. Kde jsem já – analýza vlastních kompetencí.

3.1.2 Téma č. 2 „Analýza stavu a potřeb školy“

Zapojení pedagogové se nejprve společně zamyslí, co je demokratická kultura, následně definují, co je to demokratická kultura školy. Na základě této definice provedou SWOT analýzu stavu demokratické kultury školy. Nakonec provedou shrnutí a připraví si prezentaci zjištěného na první seminář pro pedagogy.

Čas: 6 hodin (8 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- kritické myšlení
- brainstorming
- myšlenková mapa (dobrovolná aktivita)
- SWOT analýza

Cíl/e:

- Účastníci si vyjasní pojem demokratická kultura.
- Účastníci reflektují stav své školy a definují, jaké jsou zde příležitosti pro rozvoj demokratické kultury.

Pomůcky:

- část portfolia A: 2. Analýza stavu a potřeb školy
(4.2. Příloha č. 2 – Portfolio A: 2. Analýza stavu a potřeb školy)

Podrobně rozpracovaný obsah

1. Zamyšlení: Demokratická kultura (obecně) – pedagogický tým se nejprve společně zamyslí nad tím, co je demokratická kultura. Toto slouží k naladění celého týmu na společné téma a k nalezení společného výkladu daného pojmu. Pedagogové pracují s následujícím textem:

„Demokracie v sobě skrývá více než pouhý seznam demokratických institucí. Správně fungující demokracie je do velké míry závislá na rozvinuté demokratické občanské společnosti. Demokracie sice nemůže fungovat bez demokratických institucí a zákonů, termín demokratická kultura však podtrhuje skutečnost, že tyto instituce a zákony zároveň nemohou fungovat, pokud nejsou pevně ukotveny v demokratické kultuře – v demokratických hodnotách, postojích a postupech.“

Jaké to jsou? Jedná se zejména o oddanost právnímu systému a ochraně lidských práv, odpovědnost vůči veřejné sféře, přesvědčení, že konflikty je nutné řešit smírnou cestou, uznání a respekt k odlišnostem, ochotu vyjadřovat a obhajovat vlastní názor, ochotu naslouchat názorům ostatních, přesvědčení, že rozhodnutí mají vycházet z názoru většiny, odhodlání chránit práva menšin a ochotu vést dialog s příslušníky jiných kultur. Pojem demokratická kultura také zahrnuje zájem o udržitelnost, kvalitu života a životní prostředí.“
(přeloženo z angl. originálu⁵)

Po přečtení textu pedagogové společně diskutují nad následujícími otázkami a své reakce si zaznamenají:

- Souhlasíte s tímto výkladem? Co ve vás nejvíce rezonuje, s čím se ztotožňujete?
- Je zde naopak něco, s čím nesouhlasíte, co vám „nesedí“, nebo ve výkladu chybí?

2. Brainstorming: Demokratická kultura školy (obecně) – nyní se skupina zamyslí nad tím, co znamená demokratická kultura v kontextu školy. Pedagogům doporučujeme využít metodu brainstormingu⁶, která umožní nejprve bez hodnocení sepsat veškeré představy, myšlenky a nápady, které ve skupině jsou, a z nich následně skrze kritické posouzení a diskusi vybrat to, co tvoří demokratickou kulturu školy.

3. Dobrovolné: myšlenková mapa – Jak spolu souvisí jednotlivé složky a faktory tvořící demokratickou kulturu školy (obecně)? Pedagogové mohou společně zařadit tvorbu myšlenkové mapy. Myšlenková mapa⁷ je grafickým zpracováním řešeného tématu či problému, její výhodou je, že nám umožňuje zaznamenat vzájemné vazby a souvislosti.

4. SWOT analýza: Demokratická kultura školy – celý tým společně vytvoří SWOT analýzu. SWOT analýza je univerzální analytický nástroj, který je možno použít např. na zhodnocení plánovaného projektu, procesu změny či celkového fungování organizace. V našem případě je cílem této analýzy vytvořit základy pro společný plán, jak na škole podporovat a rozvíjet demokratickou kulturu.

5. Shrnutí a příprava prezentace výstupů – nakonec si pedagogové připraví prezentaci výstupů své školní SWOT analýzy. Tuto prezentaci představi na prvním společném semináři, kde se budeme demokratickou kulturou školy zabývat.

Co si připravit na první seminář (zadání pro školní tým):

1. Představení toho, co pro vás znamená demokratická kultura školy (max. 5 min).
2. Představení výstupů vaší SWOT analýzy: vyberte hlavní silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby a vytvořte shrnutí, na čem můžete do budoucna stavět a co potřebujete posílit (max. 10 min).
3. Grafické zpracování na flipcharty – oba výstupy je třeba připravit na zvláštní papíry, nebudou se prezentovat dohromady. Vaše výstupy budete sdílet ve skupině, diskutovat je a dále s nimi pracovat, z toho důvodu není vhodná powerpointová prezentace.

Metodická poznámka: Celé zadání úkolu pro školní tým nalezneme v části portfolia A: 2. Analýza stavu a potřeb školy (4.2. Příloha č. 2 – Portfolio A: 2. Analýza stavu a potřeb školy).

⁵ COUNCIL OF EUROPE. Reference Framework of Competences for Democratic Culture: Context, Concepts and Model [online]. Volume 1. Council of Europe, 2018 [cit. 2018-12-04]. ISBN 978-92-871-8573-0. [online]. Copyright © [cit. 09.09.2020]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>.

⁶ Více informací viz Moderní vyučovací metody – 1. díl – Brainstorming a jeho variace (aktualizováno). Čtenářská gramotnost a projektové vyučování – webový portál pro učitele [online]. Copyright © 2020 [cit. 09.09.2020]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-metody/metody-1>.

⁷ Více informací viz Myšlenková (mentální mapa)|Respekt neboli. Úvodní stránka|Respekt neboli [online]. Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/myslenkova-mentalni-mapa>.

3.2 Metodický blok č. 2 „1. seminář pro zapojené pedagogy“

Na semináři si účastníci vyzkouší různé metody a formy práce, kterými mohou pomoci žákům rozvíjet kompetence pro demokratickou kulturu a posilovat demokratickou kulturu ve školách. Seznámí se také vzájemně se svou analýzou demokratické kultury a budou sdílet zkušenosti ze své práce.

Metody, formy: pobytový seminář

Cíl/e:

- Účastníci si prohloubí povědomí o kompetencích pro demokratickou kulturu.
- Účastníci se seznámí s metodami a formami práce vhodnými k rozvoji kompetencí pro demokratickou kulturu.

3.2.1 Téma č. 1 „Já jsem, protože my jsme“

Aktivity probíhají z větší části venku (pokud to počasí dovolí). Pro účastníky je to první možnost se potkat s ostatními týmy, proto je třeba se představit, „prolomit ledy“ a navodit příjemnou atmosféru. Jednou z aktivit je i navržení pravidel pro spolupráci a komunikaci na semináři.

Čas: 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Metody, formy:

- venkovní seznamovací aktivity
- zamyšlení
- diskuse

Cíl/e:

- Účastníci se vzájemně seznámí.
- Účastníci si nastaví pravidla spolupráce a komunikace na semináři.

Pomůcky:

- lano
- jmenovky
- fixy, flipchart, flipové papíry a fixy
- barevné provázky

Podrobně rozpracovaný obsah

1. blok - Seznámení a motivační linka (cca 45 minut)

Seznámení

Pro navázání prvního kontaktu mezi účastníky a také mezi účastníky a lektory je vhodné na úvod zařadit aktivitu, která zajistí první interakce mezi účastníky. Jednou z možností je ledolamka s názvem „Dobrý den“. Postavíme se do kroužku. Jeden lektor začne aktivitu tím, že se vydá k účastníkovi, podá mu ruku a řekne „Dobrý den“, účastník mu odpoví „Dobrý den“ a vymění si místa. Stejným principem pokračuje účastník, který si vybere někoho dalšího, pozdraví se a vymění si místa.

Po několika minutách k pozdravu přidáme aspekt přivítání. Nově přichozí se potřesením ruky a pozdravem „Dobrý den“ přivítá se svými sousedy.

Nakonec přidáme třetí aspekt - loučení. Ve chvíli, kdy vidím, že ke mně někdo směřuje se záměrem se pozdravit, rozloučím se potřesením rukou a slovy „Na shledanou“ se svými sousedy, pozdravím se s nově přichozím, vyměním si s ním místo a směřuji k někomu dalšímu. Nově přichozí se opět přivítá se svými novými sousedy.

Aktivita má většinou dynamický průběh, proto je dobré nechat dostatek času na to, aby se pokud možno všichni účastníci vystřídali v každém kole. Po ukončení aktivity si stoupneme zpět do kruhu a necháme každého účastníka, aby řekl své jméno a z jaké školy přijel.

Metodická poznámka: Na první aktivitu navazujeme domluvou na způsobu oslovování a představením lektorů a lektorek. Tykáni mezi účastníky a lektory je jeden ze způsobů, jak prolomit ledy, a usnadní to práci se zapamatováním příjmení. Účastníci by se také měli dozvědět, kdo jsou lektoři, jaké mají zkušenosti atd. Tuto část lze zařadit i na úplný úvod.

S čím přijíždím a jaká jsou má očekávání – vytvoříme kruh z lana. Účastníci, včetně lektorů, se rozestaví kolem tak, aby byli rovnoměrně rozprostřeni podél celého kruhu. Při této aktivitě si zopakujeme jména a zbavíme se „věcí“, které nás potkaly před seminářem, a vyjádříme svá očekávání od semináře.

Všichni postupně nejprve udělají **krok (stopu) vně kruhu** a řeknou, jak se jmenují a jaké pocity, myšlenky, zážitky z cesty, problémy k řešení apod. symbolicky „nechávací za sebou“ (mimo seminář). Poté udělají účastníci **krok (stopu) dovnitř kruhu** a znovu zopakují své jméno, přidají i název instituce (školy), ze které jsou, a prozradí ostatním svá očekávání vůči semináři, na co se těší, co chtějí ostatním nabídnout, čím chtějí na semináři přispět.

Motivace – symbolická linka UBUNTU (5 min)

Účastníkům předneseme citát: „Jsem tím, čím jsem, díky tomu, čím jsme my všichni“. Chvilí si o něm společně povídáme jako o myšlence, která prochází celým programem. Je to něco, co společně splétáme jako jakýsi symbolický provaz. Jednotlivě přispíváme svými myšlenkami a činy na společné cestě. Pojdme tento provaz začít splétat společně.

Metodická poznámka: Během celého semináře dáváme na jedno místo barevné provázky (např. je věšíme na lanko natažené v místnosti apod.), které znázorňují jednotlivé aktivity realizované na semináři. Na konci semináře je spleteme do jednoho silnějšího provazu. Ve stejném místě je pověšen i citát „Jsem tím, čím jsem, díky tomu, čím jsme my všichni“.

2. blok – Pravidla komunikace a spolupráce (15 min)

Aby se nám dobře pracovalo, je třeba si nastavit pravidla pro společnou práci.

Zásady pro stanovení pravidel:

Formulujeme je v 1. osobě množného čísla.

Pravidla formulujeme:

- pozitivně, tj. co budeme dělat, namísto toho, co nebudeme dělat,
  - Nevhodné: Nebudeme si skákat do řeči.
  - Vhodné: Mluvíme, když máme slovo.
- co nejkonkrétněji, měřitelně,
  - Nevhodné: Budeme spolupracovat.
  - Vhodné: Posloucháme, když mluví jiný.
- srozumitelně, opodstatněně a akceptovatelně pro všechny.
  - Nevhodné: Kluci se k nám budou chovat hezky.
  - Vhodné: Respektujeme názory ostatních.

Nejprve dáme účastníkům možnost popovídat si ve skupinách, které tvoří školní týmy, o tom, co jim pomáhá, aby se jim dobře spolupracovalo. Po cca 5 minutách postupně vyzveme jednotlivé skupinky, aby řekly vždy jednu věc. Nejprve se zeptáme ostatních, jestli souhlasí s tím, aby to bylo jedno z pravidel komunikace a spolupráce, a poté ho společně formulujeme dle výše zmíněných zásad a zapíšeme na flipový papír.

Pravidel vytvoříme maximálně 10, aby se nám s nimi dobře pracovalo. Pravidel může být i menší množství a v případě, že časem zjistíme, že nám ještě něco chybí, můžeme pravidla, po domluvě se skupinou, doplnit.

Metodická poznámka: Pracujete-li s méně zkušenou skupinou, je vhodné před nastavením pravidel zažít situaci, kdy dojde ke konfliktu/nepříjemné situaci apod., např. soutěžní hru, kdy skupiny závodí mezi sebou. Na základě této zkušenosti se pak pravidla dobře vygenerují. Protože jsme věděli, že se našeho semináře budou účastnit zkušenější pedagogové, zvolili jsme tuto úspornější variantu.

3.2.2 Téma č. 2 „Co pro nás znamená demokratická kultura školy?“

Školní týmy prezentují výstupy z práce před seminářem na „Analýze stavu a potřeb školy“. Nejprve ostatním účastníkům představí své definice demokratické kultury a následně společně vytvoříme jednu definici demokratické kultury (pro sjednocení představ o tomto tématu). Nakonec školy představí své SWOT analýzy a sdílí dosavadní zkušenosti.

Čas: 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- prezentace
- práce ve skupinách
- sdílení

Cíl/e:

- Účastníci společně vytvoří definici demokratické kultury.
- Účastníci se seznámí se stavem a potřebami jednotlivých zapojených škol a sdílí své zkušenosti.

Pomůcky:

- technika na prezentaci (je-li třeba)
- flipové papíry a fixy
- papíry (šmíráky) a psací potřeby k volnému použití

Podrobně rozpracovaný obsah

1. blok - Představy o demokratické kultuře školy (cca 20 min)

Školní týmy prezentují výstupy brainstormingů a myšlenkových map, na kterých pracovaly v části před seminářem – část portfolia A: 2. Analýza stavu a potřeb školy. Zadání pro prezentace je součástí tohoto materiálu: Na prvním společném semináři se budeme demokratickou kulturou školy zabývat, součástí programu bude také představení vašich výstupů.

CO SI PŘIPRAVIT:

- představení toho, co pro vás znamená demokratická kultura školy (max. 5 min)
- představení výstupů vaší SWOT analýzy: vyberte hlavní silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby a vytvořte shrnutí, na čem můžete do budoucna stavět, a co potřebujete posílit (max. 10 min)

JAKOU FORMOU:

- grafické zpracování na flipcharty – oba výstupy je třeba připravit na zvláštní papíry, nebudou se prezentovat dohromady
- vaše výstupy budeme sdílet ve skupině, diskutovat je a dále s nimi pracovat, z toho důvodu není vhodná powerpointová prezentace

2. blok - Tvorba definice demokratické kultury (cca 20 minut)

Účastníci se rozdělí do menších skupin tak, aby v každé skupině byl zástupce ze všech zapojených škol (pokud možno). Úkolem skupinky je společně se zamyslet nad otázkami (10–15 minut):

- Jaká definice, část definice, které jste slyšeli prezentovat, vás zaujala a proč?
- S jakou definicí (či její částí) se ztotožňujete?

Poté, co se skupinky zamyslí nad otázkami, vymyslí společně několik bodů (částí definice), které by ve společné definici neměly chybět. Jakmile mají skupinky hotovo (cca po dalších 10 minutách), prezentují své nápady, lektor je zapisuje na flip.

Metodická poznámka: Je možné, že v průběhu se některé skupinky ztotožní s nápady skupinky jiné, či jejich nápad doplní o část svého apod. Vždy je třeba, aby na flipu bylo napsáno pouze to, s čím souhlasí všichni (konsenzuální rozhodnutí, viz níže téma č. 5 „Facilitace“). Je možné rovněž nejprve napsat všechny nápady a poté společně vybrat ty, na kterých se shodne celá skupina.

Z napsaných nápadů následně společně vytvoříme jednu definici toho, co je demokratická kultura.

Metodická poznámka: Všechny školní týmy, které byly zapojeny do ověření programu, se shodly na tom, že se jim líbí definice, kterou jsme pro ně připravili jako inspiraci v části portfolia A: 2. Analýza stavu a potřeb školy. Proto jsme nakonec „Tvorbu definice demokratické kultury“ vynechali a ušetřený čas využili k delšímu sdílení (viz níže). Přesto jsme se rozhodli tuto část do finální verze metodiky zařadit jako inspiraci v případě, že se zapojené týmy neshodnou.

Definice demokratické kultury, na které jsme se shodli, zní:

„Demokracie v sobě skrývá více než pouhý seznam demokratických institucí. Správně fungující demokracie je do velké míry závislá na rozvinuté demokratické občanské společnosti. Demokracie sice nemůže fungovat bez demokratických institucí a zákonů, termín demokratická kultura však podtrhuje skutečnost, že tyto instituce a zákony zároveň nemohou fungovat, pokud nejsou pevně ukotveny v demokratické kultuře – v demokratických hodnotách, postojích a postupech.“

Jaké to jsou? Jedná se zejména o oddanost právnímu systému a ochraně lidských práv, odpovědnost vůči veřejné sféře, přesvědčení, že konflikty je nutné řešit smírnou cestou, uznání a respekt k odlišnostem, ochotu vyjadřovat a obhajovat vlastní názor, ochotu naslouchat názorům ostatních, přesvědčení, že rozhodnutí mají vycházet z názoru většiny, odhodlání chránit práva menšin a ochotu vést dialog s příslušníky jiných kultur. Pojem demokratická kultura také zahrnuje zájem o udržitelnost, kvalitu života a životní prostředí.“
(přeloženo z angl. originálu ⁸)

3. blok - Představování SWOT analýz (cca 45 min)

Po shodě nad definicí demokratické kultury se účastníci vrátí k prezentacím. Tentokrát představují výstupy ze své SWOT analýzy (zadání pro prezentaci viz výše). Ostatní účastníci i lektori mají možnost se po každé prezentaci doptávat.

Sdílení dosavadního zapojení žáků (ve zbytku času): Zde týmy volně sdílí, jakým způsobem zatím zapojily žáky do SWOT analýzy, případně jaké mají další plány.

Metodická poznámka: V případě, že se vám nedostává času, je možné tuto část vynechat. Je velmi pravděpodobné, že účastníci řeknou o způsobu zapojení žáků již při představení SWOT analýz. Na sdílení zkušeností však nezapomínejte, pedagogové ho vždy hodnotí jako velmi přínosné a je to zajímavý zdroj inspirace i pro lektory.

⁸ COUNCIL OF EUROPE. Reference Framework of Competences for Democratic Culture: Context, Concepts and Model [online]. Volume 1. Council of Europe, 2018 [cit. 2018-12-04]. ISBN 978-92-871-8573-0. [online]. Copyright © [cit. 09.09.2020].
Dostupné z: <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>

3.2.3 Téma č. 3 „Regionální večer a Demokratická kultura s hostem“

Účastníci (včetně lektorů) v příjemné atmosféře „kavárny“ sdílí informace o regionu, ze kterého přijeli, a jeho specifikách, a představí také regionální produkty (nejlépe potraviny). Celý večer je na místě přítomen host, který rovněž představí region, ze kterého přijel. Host následně v moderované diskusi povídá na téma „demokratická kultura“.

Čas: 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Metody, formy:

- sdílení
- moderovaná diskuse

Cíl/e:

- Účastníci zažijí příjemný večer.
- Účastníci mají možnost diskutovat se zajímavým hostem o tématu demokratické kultury a hlouběji se tak na něj naladit.

Pomůcky:

- materiál pro úpravu místnosti jako „kavárny“
- regionální výrobky
- drobné občerstvení, káva, čaj apod.
- sada otázek pro hosta
- formálnější oblečení pro moderátora večera i ostatní lektory
- technika na přehrání části rozhovoru (viz níže)

Podrobně rozpracovaný obsah

Lektoři připraví místnost pro program tak, aby budila příjemný dojem „kavárny/čajovny/vinárny“ se svíčkami a drobným občerstvením na stolcích. Kavárenské stolky jsou uspořádány tak, aby všichni dobře viděli na stolek, u kterého bude sedět host s moderátorem. V místnosti je rovněž technika na přehrání části rozhovoru (viz níže).

Když je vše připraveno, jeden lektor oblečený jako „uvaděč“ pustí účastníky dovnitř, ukáže jim, kam si mohou sednout. Druhý lektor „číšník“, nabídne účastníkům kávu, čaj, vodu apod.

Lektor „moderátor“ již sedí společně s hostem u stolku a čekají, až se všichni posadí a jsou obslouženi (oba mají rovněž na stolku občerstvení a zvolený druh nápoje).

Moderátor všechny přivítá v kavárně (UBUNTU kavárně), představí hosta a prozradí jim, co je čeká (viz popis níže).

1. blok - Představení regionů a regionálních produktů (cca 30 minut)

Všechny týmy představí své regiony a školy a dají ostatním ochutnat svoji regionální potravinu, případně ukážou jiný regionální produkt. To samé udělají i lektori, případně host.

Metodická poznámka: Informaci o tom, že účastníci mají přivést regionální produkt, je třeba dát vědět před seminářem. Hosta bychom měli informovat o tom, že něco takového proběhne, aby si rozmyslel, jestli jen představí svůj region nebo přiveze i regionální výrobek. Pokud bychom to neudělali, mohli bychom hosta dostat do rozpaků.

2. blok - Moderovaná diskuse s hostem (cca 60 minut)

Když všichni představí své regiony a v klidu ochutnávají produkty, nastává čas na navození atmosféry pro povídání o demokratické kultuře, UBUNTU. Můžeme pustit například krátký rozhovor na téma „Co znamená

ubuntu v africké filozofii?“ (např. 5.3.2. Materiály k části 3.2.3 Téma č. 3 „Regionální večer a Demokratická kultura s hostem“).

Po poslechu navážeme ještě citátem arcibiskupa Desmondů Tutu: „Osoba s ubuntu je otevřená a přístupná ostatním, dodává jistotu a sebevědomí druhým, necítí se ohrožena tím, že jsou jiní schopní a dobří, protože on či ona má sám v sobě jistotu, která pochází z vědomí, že patří do většího celku a že slábnou, když jiní slábnou nebo jsou pokořeni, když jsou jiní mučeni nebo utlačováni.“

Poté navážeme konkrétnějším tématem demokratické kultury, a to „demokratickou kulturou v rozhodovacích procesech“.

Metodická poznámka: Je vhodné si určit konkrétní (specifičtější) téma než jen demokratická kultura, abychom se s hostem mohli bavit o konkrétních věcech, jeho zkušenostech atd. Pokud byste nesehnali vhodného (zajímavého, komunikativního a otevřeného) hosta, jistě najdete jiné konkrétní téma, které se bude týkat demokratické kultury i dalšího hosta, kterého můžete pozvat.

Představíme hosta, včetně výčtu jeho zkušeností, aby účastníci věděli, proč je k tomuto tématu host pozván, a hned položíme první otázku a postupně navazujeme dalšími. Průběžně necháme účastníky pokládat vlastní otázky a doptávat se.

Metodická poznámka: Otázky nastavíme hostu přesně „na míru“ podle toho, ve které oblasti rozhodovacích procesů je znalý. Otázky s ním dopředu zkonkultujeme, aby jasně věděl, kterým směrem chceme rozhovor vést. Musíme počítat s tím, že při rozhovoru a v interakci s účastníky se otázek nebudeme moci 100% držet, ale pomohou nám (moderátorovi) držet linii rozhovoru a poskytnou nám základ pro případné přeformulování (doplnění) otázek, čímž snížíme naši nervozitu při moderování.

Na závěr večera poděkujeme hostu i účastníkům a popřejeme všem dobrou noc.

3.2.4 Téma č. 4 „Projektová výuka prakticky“

Účastníci si vyzkouší splnit úkol nastavený tak, aby si zažili všechny fáze projektové výuky spojené s místně zakotveným učením. Součástí úkolu bude i nečekaný „další“ úkol, kdy si vyzkouší nastavit SMART cíl. Na konci vše reflektujeme a ukotvíme teoreticky.

Čas: 3,5 hodiny (4,67 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- projektová výuka
- místně zakotvené učení
- kritické myšlení
- teoretické ukotvení

Cíl/e:

- Účastníci se přes místně zakotvené učení seznámí s projektovou výukou.

Pomůcky:

- motivační text k místu
- mapy s vyznačenými trasami místa nebo místní questy
- zadání úkolu pro skupiny
- podložky, papíry a tužky na psaní
- flipy a flipové papíry
- texty k projektové výuce, SMART cíli a místně zakotvenému učení (viz 4.3. Příloha č. 3 – Jaký je rozdíl mezi projektovou a tematickou výukou, 4.4. Příloha č. 4 – Místně zakotvené učení, 4.5. Příloha č. 5 – SMART cíl)

Podrobně rozpracovaný obsah

1. blok - Motivace (cca 10 minut)

Přečtete účastníkům text, který popisuje, jak místo vypadá očima autora, či jiný motivační text o místě, ideálně takový, který vzbuzuje rozpačité pocity.

2. blok - Poznávání a mapování místa (cca 150 minut)

Poté řekněte účastníkům příběh o tom, že se vedení obce rozhodlo uspořádat konferenci o místě, která lidem přiblíží, jak je možné, že v místě stále ještě bydlí lidé a že tu chtějí bydlet, protože se jim tu líbí. Co lidé mimo obec o místě nevědí? Co motivuje místní k životu v Maršově? Cílem konference je prezentace o krásách a zajímavostech Horního Maršova, kterou přednesou skupiny nezaujatých expertů.

K tomu si obec přizve nezaujaté experty (účastníky semináře), kteří mají za úkol místo zmapovat, vybrat zajímavosti a připravit si prezentaci na konferenci. Každá skupina představí nějakou zajímavost, krásu či pozitivum místa, se kterými se seznámí během výzkumu v obci.

Účastníci utvoří skupiny cca po 5 lidech a dojdou si do informačního centra (místa, které představuje běžné informační centrum v obci) pro mapu svojí trasy, případně je možné využít i stávající questy, které má obec (místo, kde je realizován seminář) k dispozici.

Zadání do skupin:

- Vaším úkolem bude připravit si přednášku/prezentaci o Horním Maršově, která bude dlouhá 10 minut. Abyste tak mohli učinit, potřebujete vědět, co máte dělat. Proto se nyní oblečte a vydejte se do informačního centra, kde dostanete další instrukce.
- V informačním centru dostanete trasu, kudy se máte ubírat (aby se vaše cesta nepřekrývala s dalšími skupinami).
- Cestou můžete fotit, číst si informační cedule a dělat si další poznámky, které můžete využít v prezentacích.
- Na mapování máte cca 1 hodinu, pak se vraťte, abyste si stihli připravit prezentaci, která začíná v XY⁹ hodin.
- Prezentace budou trvat maximálně 10 minut.

Venku budou účastníci cca hodinu (fáze projektové výuky - MAPOVÁNÍ). Po návratu z prohlídky obce ale dojde k doplnění zadání, o kterém účastníci dopředu nevěděli. Dostanou informaci, že zasáhla „vyšší moc“ - potřeba obce, aby s informacemi mohli dále pracovat - lépe se připravit na konferenci a prezentovat témata na webu obce apod. Je tedy třeba, aby si skupiny stanovily SMART CÍLE prezentace před tím, než se začnou tvořit prezentace.

Ale co je SMART cíl? - Která ze skupin neví, má možnost využít pomoci od „odborníků“ mimo skupinku - tedy od lektorů.

Metodická poznámka: *Zásah „vyšší moci“ může názorně ukázat, že se při práci může dostavit nějaký problém, nečekaná překážka atd. Pokud je skupina méně zkušená, doporučujeme však tuto část nezařazovat, dát účastníkům více času na mapování obce a stanovení SMART cíle probrat samostatně.*

Dalším krokem, který účastníci udělají, je vyřídění informací, které získali při mapování obce (fáze TRÍDĚNÍ), a příprava prezentací na konferenci o délce 10 minut (fáze ŘEŠENÍ, hotová prezentace je fáze PRODUKT). Mezitím si připravíme místnost tak, aby budila dojem konferenční místnosti. Stranou si připravíme lístečky s nápisy SMART, PROJEKTOVÁ VÝUKA, PRODUKT, MAPOVÁNÍ, REFLEXE, KRITICKÉ MYŠLENÍ, ANALÝZA, MÍSTNĚ ZAKOTVENÉ UČENÍ atd. a přidáme i lístečky, na kterých jsou napsány metody a formy, se kterými se v průběhu aktivity nepracovalo, např. tematická výuka, přednáška apod. Tyto lístečky využijeme na konci v části teoretického ukotvení.

⁹ Doplněte dle potřeby.

Ve stanovenou hodinu se všichni sejdou v konferenční místnosti a prezentace mohou začít. Jeden z lektorů převezme roli moderátora, který hlídá stanovené časy a zve jednotlivé skupiny prezentujících, případně dává prostor pro otázky. Nakonec poděkuje za odvedenou práci.

Reflexe dosažení cíle: Nyní následuje fáze projektové výuky – REFLEXE, tedy zhodnocení toho, jak se skupinám podařilo dosáhnout splnění úkolu, a co by případně šlo příště udělat lépe. Doporučujeme nejprve zopakovat přesné zadání úkolu a následně klást „otevřené“ otázky¹⁰ typu:

- Co se vám podařilo splnit?
- Co se vám splnit nepodařilo a proč?
- Co byste příště udělali stejně, co se vám osvědčilo?
- Jak byste příště postupovali, aby se vám podařilo splnit celý úkol?
- apod.

3. blok - Teoretické ukotvení (50 minut)

Prozradíme účastníkům, že si prakticky vyzkoušeli některé metody, které mohou vést k rozvoji kompetencí pro demokratickou kulturu u žáků. Tyto metody, a ještě nějaké další, máme napsané na lístečkách. Postupně účastníkům představíme, co je napsáno na lístečkách, a pověsíme je na nástěnku/flip apod. (lístečky mohou již viset po místnosti). Požádáme účastníky, aby vybrali ty věci, které si myslí, že během práce vyzkoušeli a uvedli, kde se to během práce dělo.

Necháme účastníky hádat, doptáváme se a nakonec jim vysvětlíme, že si vyzkoušeli několik věcí, primárně:

- projektovou výuku,
- místně zakotvené učení,
- SMART cíl.

Pokud tyto metody neznají, krátce jim vysvětlíme, o co se jedná a rozdáme jim texty k projektové výuce a místně zakotvenému učení. Pokud jsme se věnovali i nastavení SMART cíle, tak i tento text (viz 4.3. Příloha č. 3 – Jaký je rozdíl mezi projektovou a tematickou výukou, 4.4. Příloha č. 4 – Místně zakotvené učení, 4.5. Příloha č. 5 – SMART cíl).

Metodická poznámka: *Nedoporučujeme se zabývat dlouze teorií, nechte účastníkům prostor pro vstřebání zážitků a dle potřeby se k teorii jednotlivých metod vraťte na druhém semináři, případně na konzultacích mimo semináře.*

3.2.5 Téma č. 5 „Facilitace“

Účastníci se seznámí se základy facilitace jako nástroje pro předání zodpovědnosti žákům. Sami si vyzkouší krátce facilitovat skupinu a poskytnout si navzájem zpětnou vazbu, dozví se něco o teorii a popovídáme si o možnostech využití facilitačních metod ve škole.

Čas: 2,5 hodiny (3,33 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- práce ve skupinách formou World Café
- teoretický výklad
- nácvik facilitace a reflexe

Cíl/e: Účastníci znají principy facilitace a prakticky si ji vyzkouší.

Pomůcky:

- flipchart, flipové papíry a fixy
- texty o facilitaci (viz 4. 6. Příloha č. 6 – Facilitace)
- papíry a psací potřeby k volnému použití

¹⁰ Více informací o otevřených otázkách zde: Úvodní strana - Kritické myšlení, z.s. [online]. Copyright ©eU [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: https://kriticke mysleni.cz/wp-content/uploads/2021/01/KL_5_web.pdf

Podrobně rozpracovaný obsah

1. blok - World Café (45 minut)

Účastníci začnou pracovat ve skupině formou World Café¹¹. Rozdělíme účastníky na skupiny po cca 4–5 lidech, každá skupina bude sedět u jednoho stolku, kde leží flipový papír (dále jen flip) a psací potřeby. U stolku si skupina nejprve zvolí, kdo bude vést debatu (facilitátor). Tento člověk pak u stolku zůstane po celou dobu a zapisuje na flip (případně může požádat někoho z přítomných, aby mu zapisoval).

Na flipech bude jedna z následujících otázek:

- Co myslíte, že je úkolem facilitátora, co facilitátor dělá?
- Co myslíte, že facilitátor nemá/nesmí dělat?
- V jakých případech/situacích ve škole si myslíte, že je facilitaci dobré/žádoucí použít?

Každá skupina má 8 minut na prodiskutování otázek a sepsání odpovědí. Poté se skupiny prohodí, ale u stolku stále zůstane facilitátor, kterého zvolila původní skupina. Jeho úkolem bude:

- představit, co vymyslela předchozí skupina,
- s novou skupinou doplnit, co je ještě napadlo.

Po 8 minutách se skupiny opět prohodí, facilitátor zase zopakuje, co vymyslely předchozí skupiny a doplní další nápady od poslední skupiny. Poslední skupina má na doplnění již jen 5 minut (v případě potřeby je možno přidat další 3 minuty).

Metodická poznámka: *Lektoři důsledně hlídají stanovené časy, v půlce či krátce před uplynutím upozorňují, kolik má ještě skupina času, a prochází mezi skupinkami, aby případně pomohli skupině, neví-li jak do diskuse.*

Facilitátoři nakonec cca ve 2–3 minutách představí, co je napsáno na jejich flipech, a to následujícím způsobem:

- facilitátor nejprve shrne proces (důležité body debaty);
- prezentuje výsledky (není třeba číst celý flip, pouze vytáhnout nejzásadnější body).

Reflexe World Café (15 minut) – lektor pokládá otázky, skupina odpovídá:

- Co vám v procesu pomáhalo? (Kdy vedoucí debaty vhodně zasáhl, pomohl). Můžeme účastníky vyzvat, ať si vzpomenou i na práci v jiných skupinách u předchozích programů.
- Zažili jste nějaký nepříjemný či nepohodlný bod/chvilí? Jaký a co by vám pomohlo, aby se to neopakovalo?
- Napadá vás, co dalšího by se mohlo při skupinové práci stát, co by ji mohlo narušit?

Následně vše shrneme – pracujeme s tím, co účastníci vymysleli na flipech a co reflektovali – a posuneme se k teoretické části.

2. blok - Teoretický základ 1. část (15 minut)

Účastníkům postupně představíme následující pojmy, a co znamenají (viz 4. 6. Příloha č. 6 – Facilitace):

- Adairovy kruhy
- 6 zásad facilitátora
- nástroje facilitátora
- jak vypadá řízená porada

3. blok - Facilitace skupiny (30 minut)

V další části si 2 účastníci zkusí facilitovat celou skupinu. Dvojice dostane čas (cca 15 minut), aby se domluvila a následně facilituje skupinu.

¹¹ Více o metodě zde: World Café - COV - Participativní metody. COV - Participativní metody [online]. Dostupné z: <http://www.participativnimetody.cz/world-cafe.html>.

Zadání k facilitaci:

- Konsenzuálně vyberte jedno místo, kam skupina pojedete na školní výlet.

Návodné otázky pro domluvu facilitátorů:

- Co potřebujete udělat, abyste bezpečně dosáhli cíle?
- Jak budete postupovat?
- Kdo bude facilitovat jakou část?
- Jak si rozdělíte čas? (na facilitaci skupiny dostanou celkem 20 minut)

Reflexe práce facilitátorů:

- Facilitátoři nejprve zhodnotí svou práci – co udělali dobře a co by příště udělali jinak atd.
- Poté účastníci dají facilitátorům zpětnou vazbu:
  - Co se vám na facilitaci líbilo?
  - Co byste vy sami udělali jinak?
  - Máte pro facilitátory ještě nějaká doporučení?
- Nakonec mohou facilitátoři ještě reagovat na doporučení.

4. blok – Teoretický základ 2. část (15 minut)

Náměty na facilitační metody (viz 4. 6. Příloha č. 6 – Facilitace):

- KRMHO – na základě průběhu facilitace „výběr školního výletu“ upozorníme na jednotlivé složky této metody.
- Tabulka dopadů a proveditelnosti – upozorníme na možnost místo „KRMHO“ použít tabulku dopadů a proveditelnosti.
- Konsenzus a efektivní konsenzus – představíme, co to je a upozorníme účastníky, že konsenzuální rozhodování je důležité při rozvoji kompetencí pro KDK u žáků.

5. blok – Závěrečná reflexe (20 minut)

Na závěr se vrátíme k flipu z první aktivity „*V jakých situacích ve škole se dá facilitace využít?*“ a společně si ve stručnosti řekneme:

- Jaké vidíte bariéry pro facilitaci ve škole?
- Jaké vidíte příležitosti pro facilitaci ve škole?
- Doplnili byste ještě další příležitosti pro facilitaci ve škole? Jaké?
- Jaký uděláte první krok ve vašem vědomém facilitování/průvodcování?

Metodická poznámka: *K ostatním flipům se vracíme průběžně, kdy upozorňujeme na to, co účastníci odhadli správně, případně vyvrátíme mylné domněnky a na flipech je škrtneme.*

Na konec rozdáme účastníkům teoretické podklady (viz 4. 6. Příloha č. 6 – Facilitace) k založení do svého portfolia.

3.2.6 Téma č. 6 „Principy kolegiální podpory“

Účastníci si vyzkouší aktivitu, kdy nejprve pracují při předávání informací své skupině samostatně, pak se do procesu při vymýšlení, jak předat informace skupině, přidá další osoba. Na základě tohoto prožitku se při reflexi zvedomí, co je to kolegiální podpora a jak funguje. Následně si účastníci vždy ve skupinách zahrají na slepce a průvodce a po výměně rolí se bavíme s účastníky (opět v reflexi) o tom, co je důležité pro tým, aby fungovala kolegiální podpora.

Čas: 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- zážitkové vzdělávání
- teoretické ukotvení

Cíl/e: Účastníci na základě prožitku definují principy kolegiální podpory.

Pomůcky:

- hrací plán, figurky
- 3 kelímky (obálky) různých barev, kartičky s pojmy (viz 4.7. Příloha č. 7 – Aktivita)
- desky s tužkou a papírem
- zvoneček
- flipchart, flipové papíry a fixy
- šátky, členitý prostor

Podrobně rozpracovaný obsah

1. blok - Aktivita - utváření vztahu (60 minut)

Připravíme si figurky dle počtu skupin (malá zvířátka, různě barevná autíčka apod.) a herní plán, na kterém je 24 polí. Na polích se střídají barvy (červená, zelená a modrá) – označují, jakým způsobem má být daný pojem znázorněn (viz níže).

Do 3 kelímků (obálek) označených barvou (červená, zelená nebo modrá) si připravíme kartičky s pojmy a umístíme je v jiné místnosti tak, aby pro ně účastníci mohli doběhnout – ideálně do vedlejší místnosti přes chodbu apod.

Účastníky rozdělíme po 4–5 lidech do týmu. Každý tým si vybere jednu figurku a postaví ji na start hracího pole. Tým si rovněž zvolí pořadí účastníků, ve kterém se budou střídát při vyběhnutí pro pojem.

První hráč vybíhá ke kelímku s příslušnou barvou podle toho, jakou má barvu první pole herního plánu. Z kelímku si bez podívání vybere kartičku a přemýšlí jak pojem znázornit. Vráť se k týmu, a pokud se týmu podaří pojem uhodnout, posunou se o jedno políčko na hracím plánu a vybíhá další hráč. Opět pro kartičku z kelímku odpovídající barvě na dalším políčku.

Pro znázorňování pojmu platí tato pravidla:

- Kreslení: pojem se kreslí tužkou, kreslící hráč nesmí mluvit ani gestikulovat, může kývnutím hlavy dát najevo, že uhodli věc správně, kresba nesmí obsahovat písmena, čísla ani běžně užívané symboly.
- Popis: pojem se popisuje slovy, nesmí být použito slovo ani jeho kořen nebo odvozené formy.
- Pantomima: pojem je znázorněn pantomimicky, hráč nesmí mluvit, ani vydávat zvuky, nesmí použít předměty ani na ně ukazovat, smí ukazovat na části svého těla.

V plánu, v první třetině, je vyznačeno políčko (např. hvězdičkou). Když na něj tým „šlápne“, tak otevírá dopis, kde je popsána role podporovatele a s tou rolí pak dále pracují:

- Podporovatel si stoupne v půlce cesty mezi kelímky a stanovištěm týmu. Hráč s podporovatelem může zkonzultovat obsah ztvárnění. Když má jasno běží k domovskému stanovišti a tam předává informaci týmu do doby dle výše uvedených pravidel.

Pokud se týmu nedaří uhodnout, může se hráč vrátit k podporovateli a zkonzultovat s ním znovu ztvárnění. Hráč, který zastává roli podporovatele, zůstane v této roli do doby, než dá podporu všem členům týmu. Poté se vymění s hráčem, který je za ním v pořadí.

Hra končí, když první tým projde celým polem a dostane se figurkou do cíle.

Reflexe Aktivit (cca 20 minut):

Připravený flip rozdělíme na dvě části a stručně zapisujeme odpovědi na otázky:

- Jaké to bylo? Jak jste se cítili, když jste předávali pojmy z kartiček sami?
- Jaké to bylo, když jste mohli konzultovat?

Necháme účastníky ještě odpovědět na otázku:

- Jak jste se cítili, když jste dávali podporu?

Společně s účastníky, na základě odpovědí, zformulujeme, jaký má význam spolupráce a vysvětlíme účastníkům, co je kolegiální podpora a jakou formou se realizuje (viz příloha 4.8. Příloha č. 8 – Kolegiální podpora).

Metodická poznámka: Pokud účastníci budou příliš rychlí a budou říkat, že je konzultace s podporovatelem zdržovala, zaměříme se v reflexi na to, proč je důležité umět zpomalit a podívat se na věci z jiného úhlu, nerutinně a jak v tom pomohou kolegové.

2. blok - Hra na důvěru (20 minut)

Připravíme si členitou trasu nebo místnost plnou překážek. Účastníci mezi tím vytvoří dvojice – jeden účastník je slepý, druhý slepého provede určenou trasou.

Slepý účastník si před zavázáním očí řekne, kam chce dojít a jakým způsobem chce být veden (držen za ruku, navigován slovy apod.) – tento způsob vedení se již po vykročení nemění. Vidoucí účastník slepého vede dle zvoleného postupu a pomáhá mu.

Po dosažení cílového místa si účastníci vymění role, domluví si nové cílové místo. Mohou také změnit způsob vedení.

Reflexe Hry na důvěru (cca 20 minut):

Sedneme si s účastníky do kruhu a klademe otázky:

- Jaké to pro vás bylo?
- Co pomáhalo, když jsem byl veden?
- Co bylo nepříjemné, když jsem byl veden?
- Co dělat pro vytváření bezpečného prostředí při kolegiální podpoře na základě zkušeností z této hry?
- Co je klíčové, aby se utvářel vztah s kolegy?

Na odpovědi ještě navážeme shrnutím toho, jaké jsou podmínky pro kolegiální podporu (viz příloha 4.8. Příloha č. 8 – Kolegiální podpora).

3.2.7 Téma č. 7 „Večer s hostem (na téma kolegiální podpora)“

Při moderované diskusi na téma „kolegiální podpora“ účastníci získají zpětnou vazbu na tento způsob práce přímo od pedagoga ze školy, kde formou kolegiální podpory pracují. Pozvaný pedagog rovněž přinese materiály – výstupy z aktivit, které se podařilo naplánovat a realizovat díky spolupráci pedagogů na škole. Účastníci průběžně mohou pokládat doplňující otázky.

Čas: 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Metody, formy:

- prezentace
- sdílení
- moderovaná diskuse

Cíl/e: Účastníci se potkají a diskutují s pedagogem, který uplatňuje principy kolegiální podpory ve své škole.

Pomůcky:

- technika na promítání (potřebuje-li pozvaný pedagog)
- prostor upravený tak, aby všichni dobře viděli na promítací plátno a na hosta
- drobné občerstvení, káva, čaj apod. (přinese si každý účastník sám)
- sada otázek pro hosta

Podrobně rozpracovaný obsah

Na začátku moderátor představí hosta a prozradí účastníkům, co je čeká. Host promítne prezentaci, nebo popovídá o své práci a o tom, co všechno ve škole zvládli díky kolegiální podpoře.

Moderátor průběžně klade hostovi otázky upřesňující dopad kolegiální podpory na školu. Ústředním tématem je: „Co nám kolegiální podpora dala a vzala?“. Účastníci se mohou do debaty průběžně zapojovat.

Metodická poznámka: *Jak jsme psali výše u tématu č. 3 (Večer s hostem na téma demokratická kultura), je vhodné si otázky dopředu připravit a konzultovat je s hostem. Nám se podařilo pozvat paní učitelku, která byla na stáži ve Finsku a mohla tyto zkušenosti promítnout i do našeho povídání. Otázky pak mohou znít např. takto (dle situace je samozřejmě vhodné pořadí otázek přeskládat, některou vynechat nebo přidat):*

- Mohla byste shrnout, jaké jste si přivezla z Finska dojmy, inspiraci?
- Do jaké míry je slučitelný „finský model“ demokratické kultury školy s tím českým?
- Řekla byste nám něco o vaší škole? Víím, že vznikla celkem nedávno...
- Jak náročné bylo s kolegiální podporou na vaší škole začít?
- Co vám pomohlo, aby se vše zdárně rozjelo?
- Na jaké problémy jste při práci s kolegiální podporou/rozvojem demokracie na škole naráželi?
- Jaká máte doporučení pro „naše školy“ při zavádění kolegiální podpory?
- Co vám, vaší škole, žákům kolegiální podpora dala (i s důrazem na demokratickou kulturu školy)?

Nakonec všem poděkujeme za účast a popřejeme dobrou noc.

3.2.8 Téma č. 8 „Portfolia a osobní SMART cíl“

Cílem této části je představit účastníkům portfolia, se kterými budou pracovat na své UBUNTU cestě. Nejprve si společně definujeme předpokládaná pozitiva a negativa portfolií, následně si vše objasníme a řekneme si, k čemu portfolia slouží, co obsahuje UBUNTU portfolio na 2 roky a podrobně si projdeme portfolio na 1. rok. Nakonec se vrátíme k části portfolia A: 1 Kde jsem já – analýza stavu a mých potřeb (dotazník) a na základě výsledků sebehodnocení si účastníci nastaví svůj vlastní cíl.

Čas: 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- kritické myšlení
- debata
- samostatná práce
- výklad

Cíl/e:

- Účastníci se seznámí s portfoliem a jeho přínosem pro pedagoga i školu.
- Účastníci si nastaví svůj pedagogický cíl.

Pomůcky:

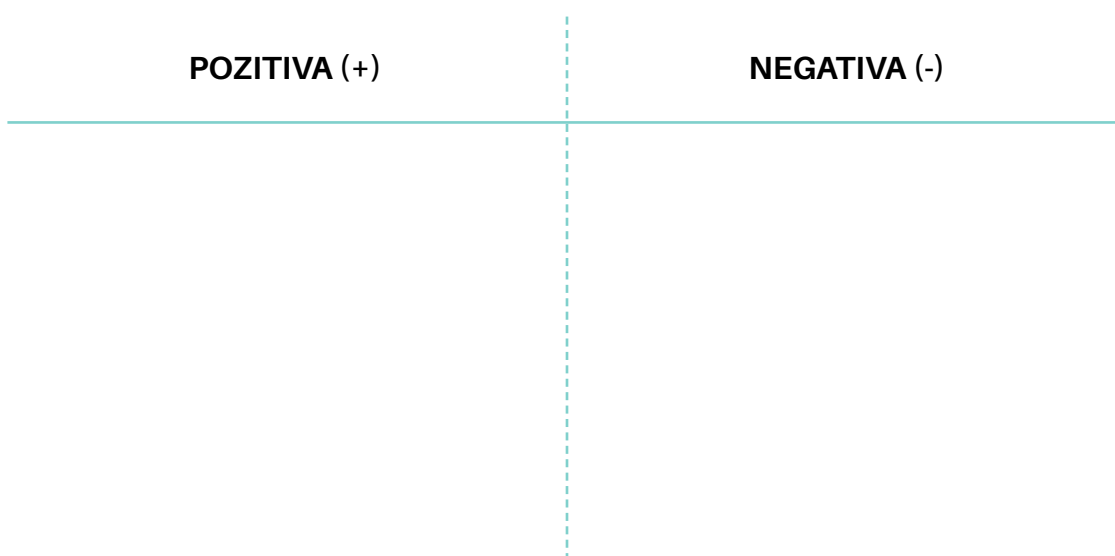
- Dle počtu účastníků vytiskneme:
  - 1. Portfolio učitele v UBUNTU – učitelé 1. rok (viz 4.8. Příloha č. 8),
  - Portfolio B: 1. Moje pedagogické (SMART) cíle (viz 4.9. Příloha č. 9),
  - Portfolio B: 2a. Vzdělávání – 1. seminář (viz 4.10. Příloha č. 10),
  - Portfolio C: 1. Naše společné (SMART) cíle (viz 4.11. Příloha č. 11).
- 1. Portfolio učitele v UBUNTU – pro metodiky – lektorovi k ruce (viz 4.12. Příloha č. 12 1. Portfolio učitele v UBUNTU – pro metodiky)
- flipchart, flipové papíry a fixy
- vyplněná část portfolia A: 1 Kde jsem já – analýza stavu mých potřeb (každý účastník svou)

Podrobně rozpracovaný obsah

1. blok - Co je to portfolio (15 minut)

Účastníci jistě tuší, co je portfolio, a mají na ně nejrůznější názory. Proto se nejprve společně zaměříme na to, co si účastníci o učitelském portfoliu myslí – zkusíme identifikovat jeho pozitiva a negativa. Namalujeme T-graf – na jednu stranu budeme zapisovat pozitiva (přínosy pro učitele), na druhou negativa (obavy učitelů). Vyzveme učitele, aby nejprve jmenovali, co si myslí, že portfolia přináší a poté uvedli, co si naopak „berou“, a zapíšeme to do příslušného sloupce.

Metodická poznámka: V průběhu debat se může stát, že některý účastník vnímá jednu věc jinak než druhý. Pak je vhodné se o tom krátce pobavit a na základě výsledku debaty teprve danou věc zapsat do správného sloupce. Pokud společně s účastníky vyhodnotíme, že se jedná o pozitivum i negativum, napíšeme to do obou sloupců.

Po vyčerpání všech nápadů shrneme výsledek debaty (T-grafu), prozradíme/shrneme, k čemu skutečně portfolio slouží, případně zodpovíme doplňující otázky a rozdáme úvodní část portfolia pro 1. rok – 1. *Portfolio učitele v UBUNTU* – učitelé 1. rok. Dáme účastníkům čas, aby si přečetli text a mohli položit případné doplňující otázky.

Toto nám umožní plynule přejít k představení toho, na kterých částech portfolia účastníci pracovali již před seminářem:

- analýza vlastních kompetencí,
- analýza stavu a potřeb školy.

Dle potřeby se vracíme k T-grafu a snažíme se rozptýlit obavy, případně upřesnit a doplnit “pozitiva” a přejdeme k tomu, co účastníky čeká dál:

- povinné části (pro zdárnou cestu za UBUNTU pedagogem):
  - práce s vlastními SMART cíli,
  - práce s cíli týmu a školy (kolegiální podporou),
  - analýza možností začlenění VP pro žáky,
- dobrovolné části:
  - co můžou udělat navíc.

Metodická poznámka: Některé části portfolia jsou osobní záležitostí každého pedagoga. V rámci ověření programu účastníci souhlasili s tím, že budou svá portfolia sdílet na metodických schůzkách. To ovšem vyžaduje důvěru v metodika a ochotu pedagoga své portfolio sdílet a konzultovat např. nastavení osobních cílů apod. Formy vedení portfolií (tištěné, elektronické) byly na volbě (preferenci každého z pedagogů) a dohody týmu o společné části portfolií.

2. blok - Nastavení osobních „SMART“ cílů (30–40 minut)

Účastníci dostanou prostor, aby si našli klidné místo, kde si k ruce vezmou svou analýzu kompetencí, pohodlně se usadí a zkusí si naformulovat svůj SMART cíl. K tomu jim bude sloužit část portfolia B: 1. *Moje pedagogické (SMART) cíle*, které účastníkům rozdáme. Po 15 minutách se mezi účastníky projdeme, abychom se ujistili, jestli mají hotovo, jestli nepotřebují s něčím pomoci či jestli nepotřebují ještě trochu času navíc. Současně s cílem si účastníci nastaví i to, jak poznají, že cíle dosáhli a jakými aktivitami chtějí cíle dosáhnout (viz body b a c ve formuláři portfolia B: 1).

Jakmile uplyne stanovený čas, vrátí se účastníci do místnosti a ti, kteří jsou ochotni sdílet své cíle, přečtou ostatním svůj cíl, indikátory a aktivity k jeho dosažení – ostatní si cíle jen vyslechnou, nediskutují nad nimi (cca 10 minut).

Na konec si ještě necháme trochu času, abychom si připomněli/shrnuli, co účastníky čeká po semináři a zadali úkoly (vše průběžně konzultujeme na metodických schůzkách).

- Společně:
  - nastavení společného SMART cíle (viz příloha, část portfolia C: 1. Naše společné (SMART) cíle),
  - každý účastník si vyzkouší ve škole něco z toho, co se dozvěděl na semináři (s ohledem na nastavení svých osobních cílů) s tím, že:
    - alespoň při plánování aktivity účastníci využijí „kolegiální podpory“,
    - v ideálním stavu si pozvou kolegyni/kolegu do hodiny do tandemu či na náslech, aby tak dostali lepší zpětnou vazbu.
- Individuálně si účastníci ještě jednou popřemýšlí nad svým osobním cílem a dle potřeby ho doformulují/upraví.
- Do konce školního roku nás ještě čeká (pouze info, bude zadáno jako samostatný úkol/připomenutí):
  - analýza možností začlenění vzdělávacího programu pro žáky:
    - analýza ŠVP/ročních plánů,
    - možnosti spolupráce dalších pedagogů na škole.
- Přemýšlení nad tím, co ještě účastníci potřebují, co by se chtěli naučit/zažít na druhém semináři.

Metodická poznámka: Druhý seminář je připraven s ohledem na potřeby účastníků, kteří program ověřovali. Proto doporučujeme před druhým seminářem provést průzkum mezi účastníky a program dle toho uzpůsobit. Rovněž je vhodné zadané úkoly sepsat a poslat souhrnně e-mailem či zapsat do úkolníčku, který můžeme mít se školou nastavený apod.

3.2.9 Téma č. 9 „Propojení naučeného a reflektování“

Je třeba počítat s tím, že každý z účastníků vnímá trochu jiným způsobem, proto je na konec vhodné stručně zvědomit, jak jednotlivé aktivity na semináři souvisí s rozvojem kompetencí pro demokratickou kulturu. Nejprve si zopakujeme, co jsme na semináři všechno zažili, a následně se pobavíme o tom, kde účastníci a lektori vidí potenciál pro rozvoj KDK. Část času věnujeme zpětné vazbě na seminář a na úplný závěr ještě poprosíme účastníky o závěrečný vzkaz ostatním pro další práci.

Čas: 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Metody, formy:

- debata
- individuální hodnocení (pisemné)
- komunitní kruh

Cíl/e: Účastníci si zvědomí naučené a reflektují příležitosti naučeného pro rozvoj KDK u žáků.

Pomůcky:

- lístečky s názvy aktivit na semináři a lepicí guma
- flipové papíry na reflexi

Podrobně rozpracovaný obsah

Dopředu si připravíme lístečky, kde bude na každém zvlášť čitelně napsán název aktivity, kterou účastníci zažili.

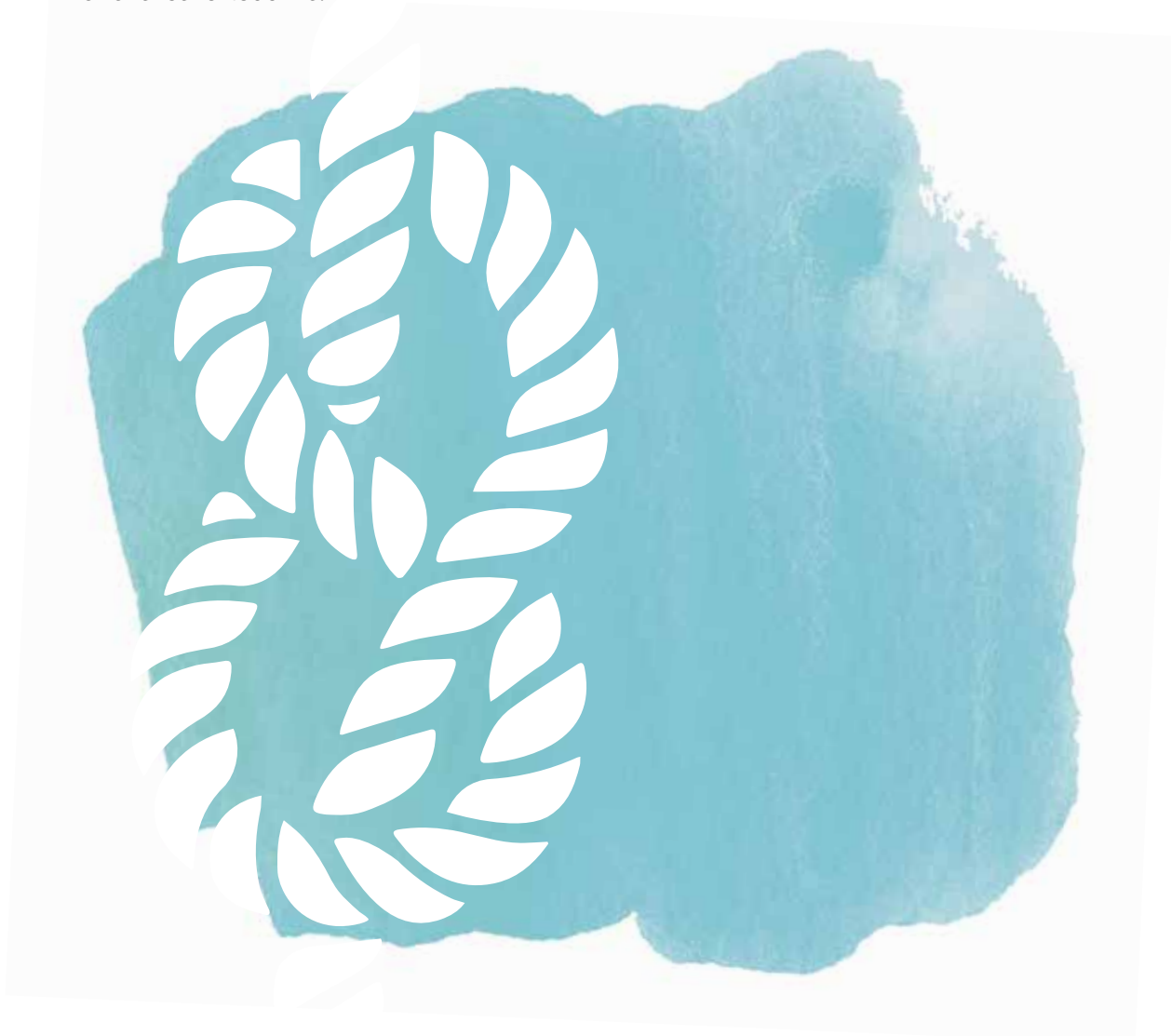
Požádáme účastníky, aby jmenovali, jaké aktivity zažili a tyto aktivity pak pomocí lepicí gumy lepíme na flipchart/tabuli. Poté, co účastníci vyjmenovali všechny aktivity, postupně diskutujeme nad tím, jak se vyzkoušení metody a formy výuky podílí na rozvoji kompetencí pro demokratickou kulturu. Můžeme vycházet z pomocných textů v části portfolia A: 1. Kde jsem já – analýza vlastních kompetencí (cca 30 minut).

Metodická poznámka: *Musíme počítat s tím, že účastníci jsou v tuto dobu již unaveni, nejen po celém semináři, ale i po předcházejícím pracovním týdnu, proto tuto aktivitu zbytečně neprotahujeme a věnujeme se pouze případným nejasnostem, které pojmenovávají sami účastníci. Při ověřování metodiky jsme narazili pouze na jednu pochybnost od jednoho účastníka, a to, jak souvisí udržitelný rozvoj s demokratickou kulturou. Naše odůvodnění je takové, že demokratická kultura je nedílnou součástí udržitelného rozvoje. Navíc je to nosné téma, na kterém se dají principy demokratické kultury dobře prezentovat – pojem demokratická kultura je tak uchopitelnější.*

Shrnutí semináře nám rovněž poskytne „můstek“ k individuální reflexi – do prostoru umístíme flipové papíry, na kterých jsou názvy jednotlivých bloků a jeden s možností napsat vzkazy lektorům. Necháme účastníky na flipy volně psát své dojmy a vzkazy (cca 20 minut).

Po uplynutí domluvené doby se ještě naposledy společně sejdeme na příjemném místě, kde hoří svíčky (nebo je jinak zútulněné), postavíme se do kruhu, poděkujeme účastníkům za aktivní účast na semináři, zpětnou vazbu a poprosíme je, aby se každý na chvíli zamyslel a ostatním popřál něco do další práce (cca 30 minut + 10 minut čas na přechod na místo).

Na závěr se rozloučíme.

3.3 Metodický blok č. 3 „Mezi semináři“

Na základě zkušeností ze semináře si účastníci nastaví své aktivity pro rozvoj vlastních kompetencí a společně si v týmu nastaví také cíle týmu. Před druhým seminářem také nahlédnou svá ŠVP a provedou analýzu možností začlenění rozvoje KDK do výuky.

Metody, formy:

- práce s jednotlivými školními týmy:
  - konzultační a metodické schůzky jednotlivých týmů a účastníků s metodikem
  - samostatná práce jednotlivých školních týmů a účastníků

Cíl/e:

- Účastníci i zapojené školní týmy si nastaví své cíle a aktivity, kterými je naplní.
- Účastníci mají zadané a vypracované úkoly, které je třeba splnit před druhým seminářem.

3.3.1 Téma č. 1 „Profesní rozvoj - Kam jdu?“

Jedná se o individuální práci jednotlivých účastníků, kteří na základě plánu v části portfolia B: 1. Moje pedagogické (SMART) cíle realizují aktivity vedoucí k dosažení cíle. Tyto cíle i aktivity mohou průběžně konzultovat s metodikem a do jejich plánování zapojí i ostatní členy týmu (v rámci kolegiální podpory), viz *zadání úkolu na semináři - 3.2.8 Téma č. 8 „Portfolia a osobní SMART cíl“*.

Čas: min. 6 hodin (8 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- individuální práce zapojených pedagogů
- kolegiální podpora
- konzultační schůzky s metodikem

Cíl/e: Účastníci si naplánují a zrealizují aktivity vedoucí k dosažení osobního cíle.

Pomůcky:

- počítač či zápisník na zaznamenání dohodnutého při metodických schůzkách
- další dle aktivit zvolených pedagogy (zařizují si přímo pedagogové)

Podrobně rozpracovaný obsah

Jednotliví pedagogové si naplánují a zrealizují aktivity, které vedou k rozvoji jejich kompetencí (v souladu se stanoveným osobním cílem). Do plánování zapojí školní tým, případně se domluví s někým z týmu na tandemové výuce či náslechu na hodině při realizaci naplánované aktivity.

V průběhu plánování a realizace mohou pedagogové vše konzultovat s metodikem při společných či individuálních schůzkách.

Po realizaci první aktivity si pedagogové zhodnotí úspěšnost a naplánují další aktivitu (v souladu s plánem v části portfolia B: 1. Moje pedagogické (SMART) cíle).

Do portfolií si rovněž doplní osobní hodnocení semináře, viz *část portfolia B: 2a. Vzdělávání - 1. seminář*.

Na konci školního roku (případně po realizaci naplánovaných aktivit) si pedagogové zhodnotí indikátory a na základě toho posoudí míru dosažení osobního cíle.

Metodická poznámka: *Pedagogové si mohou samostatně stanovit další osobní cíl, v rámci programu s tímto pracujeme na druhém semináři.*

3.3.2 Téma č. 2 „Kolegiální podpora a rozvoj školy – Kam jdeme společně?“

V této části pracuje tým společně formou kolegiální podpory. Dle zadání úkolu ze semináře, viz výše – 3.2.8 Téma č. 8 „Portfolia a osobní SMART cíl“, pracují s částí portfolia C: 1. Naše společné (SMART) cíle. Cíle i aktivity školní tým průběžně konzultuje s metodikem.

Čas: min. 6 hodin (8 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- kolegiální podpora
- konzultační schůzky s metodikem

Cíl/e: Účastníci si společně ve školním týmu nastaví společné cíle a aktivity, kterými je naplní.

Pomůcky:

- počítač či zápisník na zaznamenání dohodnutého při metodických schůzkách
- další dle aktivit zvolených pedagogy (zařizují si přímo pedagogové)

Podrobně rozpracovaný obsah

Školní tým společně nastaví cíl školy a cíl UBUNTU týmu a k těmto cílům si rovněž nastaví indikátory a aktivity k jejich dosažení, realizuje zvolené aktivity, viz část portfolia C: 1. Naše společné (SMART) cíle. Školní i společný cíl vychází z analýzy potřeb školy, viz *tematický blok č. 1 „Výchozí stav – Kde jsem já a škola“ – Téma č. 2 „Analýza stavu a potřeb školy“*.

Metodická poznámka: *Přestože vedení školy souhlasilo se zapojením do tohoto programu, je třeba počítat rovněž s variantou, že nemá zájem se příliš podílet na aktivitách programu. Proto se na konzultačních schůzkách (metodika se školním týmem) domluvíme na intenzitě zapojení vedení do nastavení cíle školy a jeho naplňování. V každém případě je vhodné toto při nastavení cíle školy zohlednit a cíl s vedením školy alespoň konzultovat. V případě špatné spolupráce s vedením školy, je možná i varianta, že cíl školy je totožný s cílem školního týmu.*

Poté, co se podaří cíle, indikátory a aktivity nastavit, školní tým se domluví na plánu realizace a rozdělí si úkoly. Ve spolupráci s metodikem průběžně vyhodnocuje indikátory, případně cíle (indikátory a aktivity) doplní či upraví.

Metodická poznámka: *Mějme na paměti, že plán je pomůckou, má nám pomáhat, nikoliv nás brzdit – je živým materiálem, který je možno dle situace doplňovat či upravovat tak, abychom ho zvládli splnit a cílů dosáhnout.*

3.3.3 Téma č. 3 „Analýza možností začlenění aktivit rozvíjejících KDK do výuky“

K analýze možností začlenění aktivit rozvíjejících KDK slouží část portfolia A: 3. Analýza možností začlenění VP pro žáky. Školní tým má za úkol projít si školní vzdělávací program a najít možnosti pro začlenění aktivit rozvíjejících demokratickou kulturu u žáků.

Čas: cca 3 hodiny (4 vyučovací hodiny)

Metody, formy:

- skupinová a samostatná práce školního týmu
- analýza

Cíl/e: Účastníci společně ve školním týmu zjistí příležitosti pro rozvoj KDK, které nabízí školní vzdělávací plán.

Pomůcky

- část portfolia A: 3. Analýza možností začlenění VP pro žáky (viz 4.13. Příloha č. 13 Portfolio A: 3. Analýza možností začlenění VP pro žáky)
- další pomůcky řeší dle zvolené formy vyplnění analýzy školní tým

Podrobně rozpracovaný obsah

Školní tým se na společné schůzce domluví, jakým způsobem vypracuje analýzu. Část analýzy je společná, část dělají pedagogové individuálně – jedná se o část, kdy analyzují své předměty. Dle složení školního týmu by se měli pedagogové také zamyslet, jestli bude třeba oslovit ještě další kolegy mimo tým (viz část portfolia A: 3. Analýza možností začlenění VP pro žáky).

Postup při analýze je opět možné konzultovat na konzultačních schůzkách s metodikem.

Výstupy z analýzy pedagogové prezentují na semináři dle následujícího zadání:

- Vaším úkolem na semináři bude představení vaší analýzy možností, jak do výuky začleňovat aktivity rozvíjející kompetence pro demokratickou kulturu (KDK) u žáků. Přivezte si krátkou prezentaci (na flipchartu či v powerpointu), na max. 10 minut, která zodpoví následující otázky:
  - Kde jsme našli příležitosti k začlenění aktivit rozvíjejících KDK/kde nám ŠVP poskytuje prostor a příležitosti pro rozvoj KDK ve škole? (obecnější rámec)
  - V jakých předmětech můžeme KDK rozvíjet? (zaměřeno obecně na všechny předměty)
  - Které z předmětů my jako tým využijeme v příštím školním roce při práci s žáky v projektu UBUNTU? (konkrétní pro příští rok)
  - Pokud jsme identifikovali další předměty kolegů mimo tým, jaké očekáváme bariéry, které by mohly bránit využití předmětu (zapojení kolegů) při práci s žáky?

Cílem prezentace není představování samotné analýzy, pouze závěrů, které jste zjistili.

Metodická poznámka: Opět nezapomeňte před seminářem zjistit, jaké potřeby účastníci mají a co by si přáli na semináři zažít, co jim chybělo na předchozím semináři, a dle toho seminář ještě upravte či přeskládejte.

3.4 Metodický blok č. 4 „2. seminář pro zapojené pedagogy“

Na druhém semináři si účastníci prakticky vyzkouší metody a formy práce, o kterých se dozvěděli na prvním semináři, a seznámí se s aktivitami, které mohou realizovat s žáky při práci na rozvoji KDK. Budou také sdílet zkušenosti ze své práce mezi dvěma semináři a další pracovní zkušenosti relevantní pro rozvoj KDK.

 Metody, formy: pobytový seminář

 Cíl/e:

- Účastníci sdílí zkušenosti z práce mezi semináři.
- Účastníci si prakticky vyzkouší metody, formy práce a aktivity vhodné k rozvoji KDK.

3.4.1 Téma č. 1 „Ledolamky a hvězdná cesta“

Účastníci společně sdílí své zážitky z doby mezi semináři, a to nejen pracovní, ale i osobní tak, aby došlo k „prolomení ledů“ a navození příjemné atmosféry. Nejprve zařadíme krátké aktivity, následně si připomeneme pravidla komunikace a spolupráce z minula a nakonec účastníci sdílí své pracovní aktivity, vzájemně se inspirují a plní drobné úkoly.

 Čas: 2 hodiny (2,67 vyučovacích hodin)

 Metody, formy:

- venkovní aktivity, tzv. „ledolamky“
- sdílení
- diskuse

 Cíl/e:

Účastníci sdílí své zážitky mezi semináři a naladí se na společnou práci na semináři.

 Pomůcky:

- křídly (na nápis)
- pravidla komunikace a spolupráce (vytvořená na minulém semináři)
- pracovní listy – provaz s vlákny a psací potřeby (viz 4.14. Příloha č. 14 Pracovní listy)
- provaz
- občerstvení
- papíry a tužky (na básničky)
- cedulky s otázkami a úkoly
- mobilní telefony
- krepové papíry na vyznačení cest

Metodická poznámka: Pracovní listy jsou v příloze v barevné a černobílé variantě. Součástí přílohy je i úvodní list a koncový list (konec a začátek provazu). Doporučujeme dát účastníkům začátek provazu k založení do portfolií. Konec provazu není nutné rozdávat, protože cesta UBUNTU pedagoga nikdy nekončí.

Podrobně rozpracovaný obsah

Na cestu, kudy budou účastníci semináře přicházet, napíšeme pro naladění citát křídou na zem – „Jsem tím, čím jsem, díky tomu, čím jsme my všichni“.

1. blok - Přivítání, ledolamky a organizačně technické záležitosti (45 minut)

Nejprve všechny přivítáme, připomeneme si způsob oslovení, který jsme si domluvili minule, a následuje rychlé připomenutí jmen:

- Účastníci si ve dvojicích řeknou svoje jméno a prezentují ostatním zážitek z období, kdy se neviděli, o který

se chtějí podělit. Po chvílce vytvoří účastníci jiné dvojice, opět se představí a prezentují druhému svůj zážitek. Toto se opakuje několikrát.

- Na lektorův pokyn se účastníci postaví do kruhu a sdílí, co je na vyprávění druhých zaujalo.

Pravidla komunikace a spolupráce, organizační informace – společně si připomeneme pravidla komunikace a spolupráce, která jsme si nastavili minule, případně je doplníme a odsouhlasíme.

Dále účastníkům představíme plánovaný program a případné další organizační informace. Program pověsíme na viditelné místo (na nástěnku), aby se do něj mohli účastníci průběžně dívat.

2. blok - Hvězdná cesta - splétání nitek, sdílení, co se událo od posledního semináře (1,5 hodiny)

Venku připravíme 4 cesty tak, aby se na nich účastníci nepotkávali. Na začátku cesty je napsaná otázka, na konci je pro účastníky připraven úkol.

Motivace pro účastníky před vykoučením na cesty: „*Po prvním semináři se naše cesty rozešly do všech směrů, pojdte se s námi vydat na hvězdnou cestu a splést zase dohromady nitky našich příběhů do společného provazu.*“

Každý účastník dostane vytištěný pracovní list – provaz na poznámky a vytvoří dvojici s účastníkem (ideálně) z jiné instituce nebo organizace a vydají se ze středu na jednu z cest:

- Na začátku si přečtou otázku a než dojdou k úkolu na konci, odpovídají vzájemně na napsanou otázku.
- Splní zadaný úkol.
- Cestou zpátky pokračují v povídání na téma, které bylo navozeno v otázce.
- Svě postřehy si zapisují do pracovního listu.

Každých 10 minut zazní zvukový signál, který upozorní účastníky, že je čas vyrazit v nové dvojici na další cestu.

Zadání otázek a úkolů na cestách:

1. Cesta zkušeností:

Co z toho, co jsem zažil/a na prvním semináři, jsem vyzkoušel/a ve výuce? Jak se to povedlo? Udělal/a bych příště něco jinak?

Úkol: *Ztvárněte a vzájemně vyfoťte postoj, který vyjadřuje, jak se teď právě máte (udělejte každý jednu fotku).*

2. Cesta spolupráce:

Jak probíhala kolegiální podpora? Jaké formy kolegiální podpory jste vyzkoušeli a jak to fungovalo? Podařilo se vám spolupracovat i s učiteli mimo přímo zapojený tým? Jak?

Úkol: *Udělejte společně uzel na laně, každý smí používat jen jednu ruku.*

3. Cesta k demokratické kultuře školy:

Jaké kroky podporující demokratickou kulturu školy jste podnikli? Co se vám podařilo změnit, jaké procesy se vám povedlo nastartovat? S jakými překážkami jste se potýkali?

Úkol: *Občerstvěte se, cesta k demokratické kultuře je náročná. Nalijte si vzájemně čaje/kávy, dejte si sušenku.*

4. Cesta k žákovi:

Jaký byl charakter zapojení žáků do aktivit, které jste s nimi dělali v minulém roce? Fungovalo to? Jak si představujete, že budou žáci zapojeni do aktivit ve výuce a fungování školy letos?

Úkol: *Napište na papír jeden rým (tj. dva řádky) a první verš založte, aby nebyl vidět. List si vyměňte a pokračujte v rýmování, dopisujte vždy už jen jeden verš, postup několikrát zopakujte. Vytvoříte tak společné dílo (nezávislá básnička).*

Sdílení a reflexe:

Nakonec si necháme cca 15 minut na to, abychom mohli sdílet:

- Co mi z rozprav (z toho, co říkali druzí) přišlo zajímavé, co bych rád sdílel s ostatními?

- Co z toho, co jsem se dozvěděl, bych taky chtěl/mohl vyzkoušet?
- Který z úkolů mi udělal největší radost?
- vytvořené básničky

3.4.2 Téma č. 2 „Představení analýz ŠVP“

Účastníci ostatním představují své výstupy z analýzy ŠVP na školách dle zadání – viz výše 3.3.3 Téma č. 3 „Analýza možností začlenění aktivit rozvíjejících KDK“.

Čas: 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Metody, formy:

- prezentace
- sdílení

Cíl/e: Účastníci prezentují své výstupy z analýzy ŠVP.

Pomůcky:

- notebook, dataprojektor, plátno
- další dle zvolených forem prezentací

Podrobně rozpracovaný obsah

Je třeba dopředu připravit promítací techniku, případně další pomůcky dle toho, jaké formy prezentace školy zvolí (např. flipchart na zavěšení prezentací apod.) a na flipový papír napsat otázky ze zadání úkolu (viz výše):

- Kde jsme našli příležitosti k začlenění? (Kde nám ŠVP poskytuje prostor a příležitosti pro rozvoj KDK ve škole?)
- V jakých předmětech můžeme KDK rozvíjet (existují zde příležitosti dle ŠVP)?
- Které z předmětů my jako tým využijeme v příštím školním roce při práci s žáky v projektu UBUNTU?
- Pokud jsme identifikovali další předměty kolegů mimo vlastní tým, jaké očekáváme bariéry, které by mohly bránit využití předmětů (zapojení kolegů) při práci s žáky v projektu UBUNTU?

Školní týmy představí ostatním výstupy ze svých analýz ŠVP. Každá škola má cca 10 minut, účastníci se mohou doptávat. Na konci shrneme:

- Co byste ocenili na analýzách ostatních?
- Čím se můžete dále inspirovat?
- Co by u vás také šlo zkusit?

3.4.3 Téma č. 3 „Principy a hodnoty demokracie“

Účastníci si vyzkouší (mírně upravenou) aktivitu, která je čeká na úvod práce s žáky v dalším školním roce. Jedná se o aktivitu zaměřenou na uvažování o demokracii a jejích hodnotách. Následně budeme společně diskutovat o možnostech jejího zařazení do výuky.

Čas: 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Metody, formy

- prožitková pedagogika
- kritické myšlení
- diskuse

Pomůcky

- flipchart, fixy,
- rozstříhané otázky (viz 4.15. Příloha č. 15 Lístičky s otázkou (k rozstříhání))
- propisky
- principy a hodnoty demokracie (viz 4.16. Příloha č. 16 Hodnoty a principy demokratické společnosti)

Podrobně rozpracovaný obsah

Necháme učitele vylosovat si lísteček s otázkou a řekneme jim, že se nyní budou po vymezený čas pohybovat volně po prostoru a vzájemně si ve dvojicích pokládat a zodpovídat otázky tak, aby získali co nejširší paletu odpovědí (nikoliv rozvíjeli hlubší diskuse), proto by jejich odpovědi měly být spíše stručné (např. Ano/Ne, protože...). Po zodpovězení si dvojice lístečky vymění a každý z nich pokračuje dále s novou otázkou.

Po uplynutí 5 minut požádáme účastníky, aby se posadili do kruhu a sdíleli, co zjistili. Upozorníme je, že odpovědi by měly zůstat anonymní, měli by tedy sdílet pouze informace, které se dozvěděli, nikoliv od koho.

Po chvíli položíme otázku:

- Jaké téma podle vás spojuje všechny otázky/odpovědi?

Tématem propojujícím všechny otázky je demokracie a demokratická společnost. To je také téma, kterému se budeme dále věnovat.

Účastníkům postupně pokládáme otázky a necháme je diskutovat ve skupinách po třech až pěti metodou pera doprostřed (viz níže). Na prodiskutování každé z nich dáme cca 4 minuty, čas je možné s přibývajícím otázkami zkrátit na 3 minuty.

Otázky:

- Podle čeho poznám, že žiji v demokratické společnosti?
- Co posiluje demokratickou společnost a umožňuje její fungování?
- Co demokratickou společnost naopak oslabuje nebo ohrožuje?

Poté účastníky vyzveme, aby sdíleli zajímavé argumenty, které při diskusích zazněly, s celou skupinou. Měli by se zaměřit na zajímavé argumenty a pohledy ostatních.

Nyní vyzveme účastníky, aby shrnuli principy a hodnoty demokratické společnosti. Do středu flipchartu napíšeme "Principy a hodnoty demokratické společnosti" a položíme otázku:

- Na jakých principech a hodnotách stojí demokratická společnost?

Odpovědi zaznamenáme na připravený flipový papír. Pokud je to třeba, můžeme účastníkům pro inspiraci představit některé z demokratických hodnot a principů. Poté ukončíme program citátem T. G. Masaryka: „*Tož demokracii bychom měli, teď ještě nějaké ty demokraty...*“

Diskuse k realizaci aktivity na škole:

- Kde vidíte prostor na realizaci aktivity?
- Kdo z vás bude aktivitu s žáky pravděpodobně dělat?
- Máte k aktivitě nějaké připomínky? Jaké?

Popis metody „Pera doprostřed“

Při skupinové práci dává metoda pera doprostřed všem účastníkům rovnou šanci vyjádřit se k danému tématu a zároveň znemožňuje dominanci jednoho z nich.

Žáci si ve skupině (3–5 osob) vyměňují názory na dané téma následujícím způsobem:

- Jeden po druhém vyjádří každý svůj názor. Na znamení toho, že už dotyčný domluvil, položí doprostřed stolu své pero. Pero si může vzít zpátky až ve chvíli, kdy promluví všichni ze skupiny.
- Ve chvíli, kdy jsou všechna pera na stole, si je účastníci mohou rozebrat a zahájit nové kolo diskuse.

3.4.4 Téma č. 4 „Aktivní formy výuky a facilitace prakticky“

V této celodenní aktivitě se nejprve budeme bavit o tom, co je to udržitelný rozvoj. Následně účastníci pracují ve skupinách, kdy vytvoří X-tero udržitelné obce. Poté zmapují místo konání semináře s ohledem na doporučení X-tera a na základě zjištění navrhnu projektové záměry, které mohou přispět k naplnění doporučení X-tera. Své projektové záměry skupiny představí a na závěr již všichni účastníci dohromady vyberou jeden ze záměrů k realizaci. Účastníci si v různých fázích a míře vyzkouší roli facilitátorů a dostanou k tomu zpětnou vazbu.

Čas: 8 hodin (10,67 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- teoretický výklad
- prožitková pedagogika
- další viz jednotlivé bloky

Cíl/e:

- Účastníci získají základní informace o udržitelném rozvoji.
- Účastníci si prakticky vyzkouší metody a formy práce, se kterými se seznámili na prvním semináři.
- Účastníci si vyzkouší aktivity vhodné pro rozvoj KDK u žáků.

Pomůcky: viz jednotlivé bloky

1. blok - Udržitelný rozvoj a příprava na další bloky (60 minut)

Na začátku programu si společně přiblížíme/připomeneme, co je to udržitelný rozvoj, na jakých pilířích stojí a z jakých mezinárodních a národních dokumentů týkajících se udržitelného rozvoje vycházíme pro další práci. Poté účastníkům prozradíme, co je čeká dále, vytvoříme skupiny pro další práci a vybereme facilitátory (z řad účastníků) jednotlivých částí celodenní práce.

Metody, formy:

- teoretický výklad
- organizačně technická příprava na další aktivity

Pomůcky:

- flipchart, flipové papíry, fixy
- zadání úkolů pro facilitátory jednotlivých částí
- 6 obálek s obrázky oblastí strategie 2030 (na každé obálce je nalepeno logo jedné z 6 oblastí)
- doporučení pro výběr kritérií (viz 4.20. Příloha č. 20 Doporučení pro výběr kritérií)
- návod pro facilitátora (viz 4.21. Příloha č. 21 Návod pro facilitátora)

Podrobně rozpracovaný obsah

Udržitelný rozvoj (cca 30 minut): Vysvětlíme účastníkům, co je to udržitelný rozvoj (UR), například tímto způsobem: „Důležitou částí našich aktivit je UDRŽITELNÝ ROZVOJ. Možná vás napadne, jak souvisí udržitelný rozvoj s demokratickou kulturou. Nechte si prosím tuto otázku na konec dnešního odpoledne, kdy se jí budeme i na základě toho, co si vyzkoušíte, věnovat. Ale samozřejmě o ní můžete průběžně přemýšlet.“

Abychom se sjednotili v chápání tohoto pojmu, nejprve účastníkům položíme otázku:

- Co je to udržitelný rozvoj?

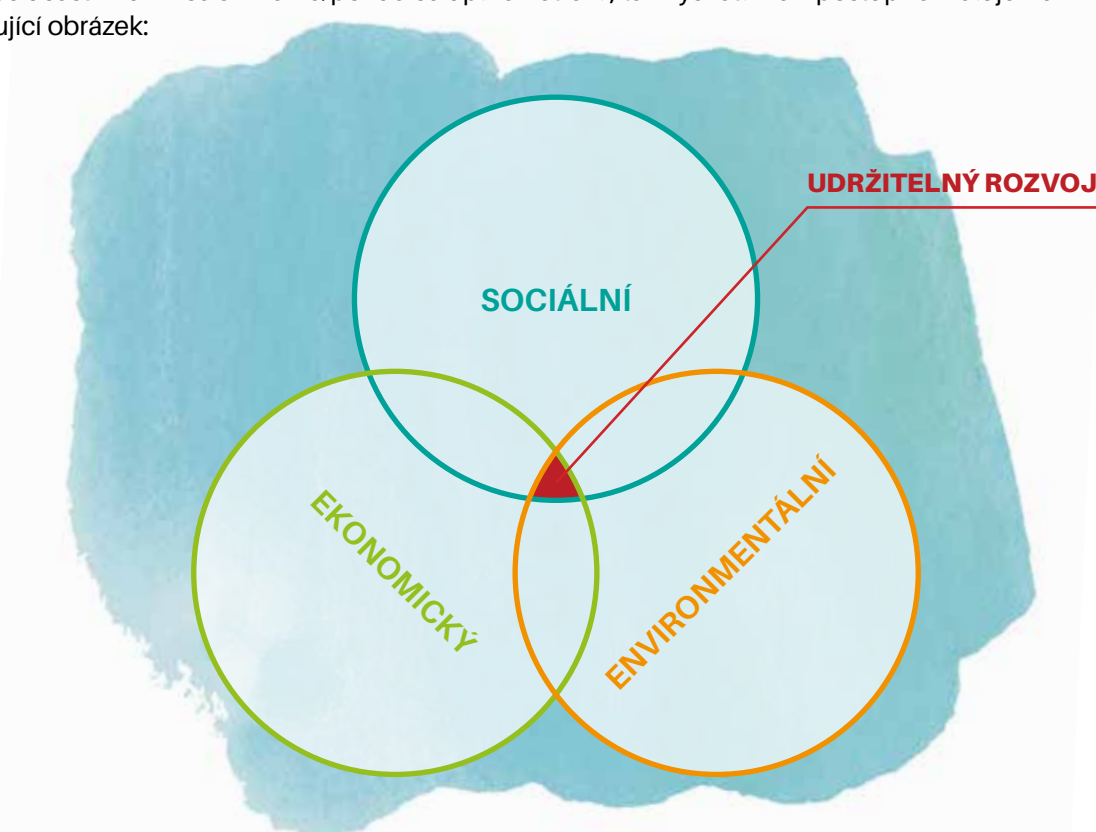
Necháme účastníky odpovídat, ostatní mohou na odpovědi reagovat, doptávat se, ale zvolí pro to trochu jinou formu, tzv. „doptávání“, např.:

- Rozumím dobře, že si myslíš, že... nebo...
- Říkal/a jsi, že ..., pochopila/a jsem to tak dobře?
- Jaký důvod/argument máš pro svou domněnku? apod.

Metodická poznámka: Doptávání je jedna z facilitačních technik.

Nakonec účastníkům vše shrneme/pokud se úplně netrefili, tak vysvětlíme – postupně malujeme následující obrázek:

Při malování obrázku postupně vysvětlujeme (při vysvětlování se můžeme ptát účastníků či se vracet k jejich odpovědím):

- UR stojí na 3 pilířích:
  - Sociální pilíř – je zaměřen na lidi – jejich pohodu, zdraví, vzdělávání, kulturu, historii, vztahy, dobrou správu atd.
  - Ekonomický pilíř – zahrnuje ekonomický rozvoj, např. podporu malých podnikatelů, nakládání s odpady, daně, investice v různých odvětvích od firem přes obce po státy apod.
  - Environmentální pilíř – zabývá se ochranou životního prostředí – voda, klima, biodiverzita, welfare zvířat apod.
- Pokud se zaměříme jen na jeden nebo dva pilíře, začne nám celá „trojnožka“ postupně padat.
- Cílem UR je zachování co nejlepších životních podmínek (alespoň stejných jako máme nyní my nebo lepších) budoucím generacím.
- Udržitelným rozvojem se na mezinárodní úrovni zabývá OSN, která v roce 2015 vyhlásila Cíle udržitelného rozvoje (SDG's) 2015–2030¹². SDG's jsou obecné cíle pro celý svět, proto bylo potřeba zasadit je do českých reálií a v České republice tak vznikl dokument s názvem *Strategický rámec Česká republika 2030*¹³. My jsme tento strategický rámec použili jako inspiraci k dalším aktivitám.

Před zahájením dalších aktivit (cca 20 minut + 10 minut na přípravu facilitátorů): Vysvětlíme účastníkům, co je během dne čeká, včetně toho, že budou „facilitovat“ jednotlivé části, nejprve jen v malé skupině, pak dva z nich celou skupinu:

- Stručně představíme jednotlivé bloky.
- Napíšeme, co je cílem jednotlivých bloků.
- Připomeneme, co to je konsenzuální rozhodování.
- Vysvětlíme, že pro potřebu semináře je důležité dodržet konsenzuální rozhodování a pokud možno i splnění cíle v daném časovém limitu.
- Společně si připomeneme základní facilitační zásady – viz první seminář (včetně role facilitátora, základních facilitačních technik a doporučení).

¹² Více zde: United Nations Sustainable Development – 17 Goals to Transform Our World. Welcome to the United Nations [online]. Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>.

¹³ Více zde: Česká republika 2030 – Udržitelná ČR 2030. Česká republika 2030 – Udržitelná ČR 2030 [online]. Copyright © [cit. 09.09.2020]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/>.

- Rozdělíme učitele do (ideálně) 6 skupin po cca po 4–5 (losování, rozdání čísel atd.). Pokud je menší počet účastníků, bude méně skupin.
- Ve skupinách se účastníci domluví, kdo bude facilitovat práci ve skupinách. Těmto facilitátorům dáme zadání úkolů a cca 10 minut na promyšlení, jak by daný blok facilitovali. Během tohoto času se mohou přijít poradit s lektory. Je třeba 2 lidí:
  - jeden facilituje práci na X-teru,
  - druhý facilituje generování projektových záměrů (viz popis níže).
- Dále je třeba najít další dva účastníky, kteří budou facilitovat již celou skupinu:
  - jeden facilituje tvorbu kritérií,
  - druhý facilituje výběr jednoho projektového záměru.
- U facilitátorů, kteří budou pracovat s celou skupinou, si domluvíme čas, kdy se sejdeme a podrobněji probereme jejich plán na facilitaci (např. o polední pauze).
  - Můžeme jim dát k dispozici:
    - doporučení pro výběr kritérií,
    - návod pro facilitátora.
- Ostatní účastníci ze skupiny si zatím vylosují obálku s logem oblasti Strategie ČR 2030, kterou se budou zabývat po vycházce a zvolí si:
  - časoměřiče (hlídá čas na úkol i délku prezentace),
  - zapisovatele (shromáždí všechny podklady, které skupina dostane na vycházce a bude vše zapisovat dle domluvy).

Metodická poznámka: Po dobu facilitace vedené účastníky je nutné, aby lektori zůstali v roli účastníků či pozorovatelů a nezasahovali do facilitace. Své postřehy by pak měli sdílet v závěrečné reflexi.

2. blok - Vycházka (90 minut)

Vydáme se s účastníky do okolí, aby se mohli zorientovat v místě realizace semináře a věděli, kde mají co hledat při aktivitách následujících v další části dne. V rámci ověření metodiky jsme zvolili quest¹⁴, jako zajímavou a inspirativní formu poznání místa.

Metody, formy:

dle zvolené formy vycházky, např.:

- quest
- procházka naučnou stezkou
- procházka s výkladem

Pomůcky:

- dle zvolené metody, v případě questu:
  - texty místního questu (či jiné, dle zvolené formy)
  - lístečky do obálek (viz 4.18. Příloha č. 18 Lístečky s doporučeními k rozstříhání)

Podrobně rozpracovaný obsah

Připomeneme účastníkům, co bude po vycházce jejich úkolem a řekneme jim, že v průběhu vycházky (např. na každém zastavení) dostane zapisovatel z každé skupiny od lektorů lístečky, které si vloží do vylosovaných obálek. Jednotlivé lístečky obsahují připravená doporučení pro oblast (jeden lísteček, jedno doporučení), kterou se budou po vycházce zabývat. Lístečky můžeme zapisovatelům dát až na konci vycházky najednou. Následuje vycházka, která pomůže účastníkům zorientovat se v místě, které budou následně mapovat (viz níže). Vhodné je zvolit např. místní quest, naučnou stezku či připravit si krátká povídky o místech na cestě. Trasa vycházky by měla zahrnovat centrum místa a základní záchytné body v místě (školy, školky, kostel, obchody, místa setkávání, hřiště, kulturní a historické památky apod.).

Po návratu z vycházky dáme účastníkům delší pauzu (cca 30 minut) na občerstvení.

¹⁴ Více o questingu např. zde: Questing.cz – Co je to questing. [online]. Dostupné z: <https://www.questing.cz/Co-je-to-questing>.

3. blok - Tvorba X-tera (150 minut)

V tomto bloku účastníci vytvoří X-tero doporučení pro udržitelnou obec – každá skupina dostala na vycházce sadu lístečků, na každém lístečku je jedno doporučení pro oblast udržitelného rozvoje, kterou si skupiny vylosovaly v 1. bloku. Z těchto lístečků konsenzuálně vyberou, na základě facilitované diskuse, několik, které nalepí na plakát dané oblasti a následně tento výstup představí. Na závěr bloku proběhne reflexe výsledku a procesu.

Metody, formy:

- práce ve skupinách
- facilitované diskuse
- prezentace
- skupinová reflexe

Pomůcky:

- obálky s logy a doporučeními (účastníci dostali na vycházce, viz výše)
- plakát s logem a anotací oblasti (viz 4. 17. Příloha č. 17 Oblasti X-tera (Připraveno k tisku na A3))
- mobilní telefony (pro možnost dohledávání informací)
- papíry a psací potřeby na zapisování
- zadání pro skupiny (na flipovém papíru, případně vytištěné pro každou skupinu)

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníkům dáme podrobnější zadání k tomu, co je čeká v následující aktivitě (viz zadání níže). Může se stát, že některým pojmům v textech (lístečky v obálkách) účastníci nebudou rozumět, proto mohou použít mobilní telefony, aby si daný pojem dohledali. Pokud se jim nepodaří pojem dohledat, mohou se přijít zeptat lektorů.

Vzorová obec (čas na úkol cca 20 minut, pokud bude potřeba, přidáme ještě 10 minut)

Na flipchart napíšeme základní body k úkolu:

- Přečtete si texty na lístečcích v obálkách.
- Vyberete minimálně 5, maximálně 10 lístečků/doporučení.
- Dohoda ve skupině musí být konsenzuální = všichni musí souhlasit s tím, které lístečky budou vybrány.
- Lístečky můžete přeformulovat nebo vymyslet vlastní text.
- Vybraných 5–10 lístečků nalepíte na plakát s názvem a popisem vaší oblasti.
- Vedoucí skupiny (facilitátor):
  - představí vaši oblast a texty lístečků, které skupina vybrala a proč je vybrala,
  - představí lístečky, které jste nevybrali.

Metodická poznámka: Účastníci mohou na svůj plakát nalepit více než 10 lístečků, ale musí lektorovi předložit dostatek argumentů pro to, aby s tím souhlasil. Lektor rovněž může povolit více lístečků v případě, že vidí zásadní problém při výběru lístečků. Úkol nemá být dogmatem, má pomoci účastníkům širěji přemýšlet o udržitelném rozvoji a pracovat metodami rozvíjejícími demokratickou kulturu.

Po 20 (až 30) minutách skupiny představí své plakáty. Mluvčí každé skupiny (ostatní ze skupiny mohou doplnit) má na představení max. 5 minut + cca 2 minuty na zodpovězení případných otázek.

Reflexe výsledku a procesu (cca 20 minut): Je-li třeba, poskytneme na začátku reflexe prostor pro sdílení aktuálních emocí (např. pomocí otázek „Chtěl by někdo sdílet své pocity? Jaké to jsou, z čeho vyplývají?“) a až poté se budeme věnovat stručné reflexi procesu facilitace a plnění úkolu ve skupinách (ideálně pod vedením některého z lektorů, pokud je více skupin, lektoři postupně obcházejí skupiny, aby v případě potřeby pomohli).

- **Reflexe výsledku** – lektor připomene zadání úkolu a následně dá prostor skupinám, aby ve stručnosti shrnuly:

- Do jaké míry se vám podařilo splnit zadaný úkol?
- Došlo k nějaké situaci, kdy jste něco řešili dlouho, nedařilo se vám domluvit apod.? Co to bylo a co vám nakonec pomohlo to vyřešit?
- Jste všichni spokojeni s výsledkem? Pokud ne, vysvětlete proč? (Zde může reagovat i lektor a poskytnout zpětnou vazbu na splnění úkolu.)

• Reflexe procesu:

- Zeptáme se facilitátorů (dbáme na to, aby facilitátor mluvil sám za sebe, nikoliv za skupinu):
  - Jaká pro vás byla role facilitátora?
  - Co se vám při facilitaci povedlo?
  - Co byste příště udělali jinak?
- Dále dáme prostor pro reakci skupiny:
  - Co byste na facilitaci ocenili?
  - Co byste vy jako facilitátor udělali jinak?
  - Jak se vám pracovalo v ostatních rolích?

Pokud během reflexí vyplynuly nějaké otázky k facilitaci a facilitačním technikám, je vhodné si je na závěr společně zodpovědět a shrnout doporučení pro facilitaci (např. jak se lze zachovat v konkrétních situacích, které nastaly apod.).

Metodická poznámka: Reflexi výsledku a procesu v malých skupinách je vhodné udělat již nyní, aby se další facilitátoři mohli poučit z případných chyb svých předchůdců.

Zbývá-li nám čas, připomeňte účastníkům, co je čeká po přestávce.

4. blok - Mapování místa (150 minut)

Jednotlivé skupiny mapují místo na základě doporučení X-tera, které vytvořily v předchozím bloku. Vyberou si jedno či více doporučení, kterým se budou zabývat a zjišťovat, zda je místo v tomto bodě udržitelné. V průběhu mapování osloví místní obyvatele a prozkoumají další informační zdroje a na základě zjištěných informací vygenerují 1-2 projektové záměry, kterými by mohli přispět k naplnění doporučení X-tera.

Metody, formy:

- práce ve skupinách
- facilitované diskuse
- výzkum v místě (bádání)
- prezentace
- skupinová reflexe

Pomůcky:

- oblasti X-tera (výstupy předchozího bloku)
- mobilní telefony (pro možnost dohledávání informací)
- papíry a psací potřeby na zapisování
- zadání pro skupiny (vytištěné pro každou skupinu)
- návod na tvorbu otázek a vedení rozhovorů (viz 4.19. Příloha č. 19 Pracovní postup)
- flipchart, flipové papíry, fixy
- promítací technika

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníci se opět rozdělí do skupin (stejných, v jakých pracovali na oblastech X-tera) a každá skupina si vezme k ruce oblast doporučení X-tera, na které pracovala. Úkolem účastníků bude formulovat několik otázek, aby zjistili, do jaké míry je místo, kde se pořádá seminář, vzorovou obcí. Odpovědi na otázky budou účastníci následně zjišťovat. Na základě zjištěného vytvoří závěry směrem k udržitelnosti místa a navrhnou jednoduché projektové záměry, které přispějí k naplnění doporučení X-tera.

Důležité je, aby odpovědi zjišťovali z více zdrojů, od více lidí atd. Způsoby zjišťování mohou být následující:

- anketa v obci,
- vývěsky, výlepové plochy,
- informační centrum,
- obecní úřad,
- místní obchody,
- internet,
- firmy zajišťující důležité služby,
- místní noviny,
- apod.

Na práci mají skupiny cca 100 minut včetně toho, aby si připravily prezentaci (čas určete přesně dle plánované přestávky před prezentacemi).

Své role se ujme druhý facilitátor malé skupiny a účastníci si ve skupině znovu rozdělí role časoměřiče, zapisovatele (ideálně tak, aby roli zastával někdo, kdo ještě žádnou neměl, nebo aby alespoň došlo k výměně rolí). Navíc si ve skupině mohou ještě přidat roli fotografa.

Zadání pro účastníky (každá skupina dostane vytištěné):

- Zvolte si téma vaší oblasti X-tera, kterým se budete zabývat (může jich být více) a konzultujte ho s lektory.
- Formulujte alespoň 3 výzkumné otázky.
- Odpovědi musíte získat alespoň:
  - od 6 lidí z místa, ideálně od lidí 3 různých věkových skupin (věk oslovených odhadnete nebo se slušně zeptáte) a mezi oslovenými by měli být rovnoměrně zastoupeni muži a ženy,
  - z dalších 2 zdrojů (ověření informací).
- Než vyrazíte zjišťovat, konzultujte výzkumné otázky s lektory.
- Cestou pořizujte fotografie, které můžete využít při prezentaci.
- Zpracujte odpovědi a vytvořte z nich závěry – shrňte je do několika vět.
- Vygenerujte 1–2 projektové záměry, které přispějí k naplnění X-tera.
- Připravte si názornou prezentaci na flipový papír – prezentaci přednese facilitátor.
- Na prezentaci budete mít 10 minut + cca 2 minuty na zodpovězení otázek.
- V prezentaci bude zaznamenáno a ústně zazní:
  - Jaké jste položili otázky?
  - Jak a kde jste zjišťovali odpovědi?
  - Co jste zjistili? – Shrňte zjištěné informace do několika vět, čtení všech odpovědí je nežádoucí.
  - Nápad na vylepšení (projektové záměry) – zjištěné při anketě, případně i vaše + foto místa.
  - Je mapované místo v rámci vaší oblasti udržitelné? (Na základě zjištěných informací stručně zhodnoťte.)
- Co by bylo dobré ještě zjistit? (Pouze pokud vám zbyde čas.)

Zpět ze zjišťování se vrátíte tak, abyste stihli před přestávkou nachystat prezentaci, více času nebude možné poskytnout.

Každá skupina dostane ještě pracovní postup pro tvorbu otázek a vedení rozhovorů.

Před prezentací dostanou účastníci cca 30 minut pauzu na občerstvení (není počítána do celkového času aktivity), kterou mohou využít i na doladění prezentací a nahrání fotografií.

Metodická poznámka: *Prezentace je vhodné představit až po přestávce proto, aby měli účastníci čerstvě v paměti projektové záměry, se kterými se pak bude dále pracovat.*

Prezentace záměrů (cca 30 minut): Místnost uspořádáme tak, aby účastníci dobře viděli na prezentujícího. Každá skupina/mluvčí má na svou prezentaci cca 10 minut + následuje krátký čas (cca 2 minuty) na případné dotazy.

Lektor zapisuje pod sebe na samostatný flip jednoduché názvy projektových záměrů. Je důležité, aby byly jednotlivé projektové záměry stručně vysvětleny předtím, než přistoupíme k nastavování kritérií. Příklady projektových záměrů:

- naučná stezka mezi obcemi
- integrovaný informační systém obce
- výsadba stromů u silnice
- nákup a rozmístění kontejnerů na kovový odpad
- apod.

Metodická poznámka: Projektový záměr = nápad na projekt, který ještě nemá přesná specifika. Pokud je tento nápad vybrán, musíme prozkoumat možnosti realizace (dle vybraného záměru zjišťujeme, kolik to bude stát, kde přesně to bude probíhat, koho musíme oslovit, jaké materiály jsou vhodné apod.) a následně naplánujeme a realizujeme projekt. Ve chvíli, kdy je projektový záměr prozkoumán a chystáme se naplánovat kroky k jeho realizaci, přestává být záměrem a stává se z něj projekt.

Reflexe výsledku a procesu (cca 20 minut): Opět poskytneme prostor pro sdílení aktuálních emocí a zopakujeme stručné reflexe ve skupinách (viz výše).

Po prezentacích se ujme slova facilitátor z řad účastníků (viz výše facilitátoři celé skupiny), ostatní účastníky vyzveme, aby si dělali k facilitacím poznámky, které využijí na konci v reflexi procesu.

5. blok - Výběr projektového záměru (90 minut)

V posledním bloku této aktivity účastníci, za pomoci facilitátorů, nastaví kritéria pro výběr projektového záměru a vyberou jeden projektový záměr.

Metody, formy:

- facilitované diskuse
- skupinová reflexe

Pomůcky:

- papíry a psací potřeby na zapisování
- flipchart, flipové papíry, fixy
- promítací technika

Podrobně rozpracovaný obsah

Poté, co budou všechny prezentace hotové a projektové záměry představené, přistoupíme k výběru jednoho ze záměrů k realizaci. Facilitace se ujme první z facilitátorů celé skupiny (viz výše první blok).

Metodická poznámka: Je vhodné se s účastníky domluvit, z jakého pohledu budou projektové záměry vybírat (z pohledu žáků, aktivních občanů, zastupitelů obce atd.).

Výběr kritérií (cca 20 minut): Nejprve společně určíme kritéria, podle kterých budou účastníci vybírat projektový záměr. Facilitátor navrhne účastníkům, že kritéria budou 3. Pokud účastníci souhlasí, necháme je navrhovat jednotlivá kritéria, podle kterých budou záměry posuzovat. Facilitátor žádný návrh neztracuje, jen ho vždy se skupinou probere a pomůže účastníkům vyhodnotit, zda je to kritérium vhodné. Předpokládáme, že se nakonec bude jednat o některá z následujících kritérií:

- finance (konkrétní částka, kterou do toho můžeme vložit) – v tomto případě si účastníci mohou určit sami, je to jen „na zkoušku“, případně lektori určí sami (např. 50 000 Kč),
- čas (je třeba určit konkrétně – např. musíme to zvládnout za 2 měsíce),
- míra dopadu na obec (mělo by být jasné, že kritérium určuje, že jde o vysokou míru dopadu),
- cílová skupina (je třeba určit konkrétně – např. pro rodiče s dětmi, pro seniory apod.),
- není třeba výrazná pomoc dalších lidí,
- zajímá nás téma záměru projektu,
- apod.

Metodická poznámka: Pokud skupina vymyslí více kritérií a neshodne se, která 3 vybere, může se s nimi facilitátor domluvit, že budou vybírat např. podle 4 kritérií apod. V tomto případě však nedoporučujeme mít více než 5 kritérií, aby se hodnocení nestalo příliš složitým.

Po výběru kritérií převezme roli druhý facilitátor celé skupiny a přistoupí k výběru jednoho projektového záměru (cca 30 minut). Účastníci dostanou cca 5–10 minut, aby si každý sám za sebe posoudil projektové záměry dle domluvených kritérií – napíšou si názvy záměrů a k nim si přidělí body (od 1 do 3) podle toho, kolik kritérií záměr splňuje. Poté facilitátor provede skupinu společným výběrem:

- Nejprve se zeptá, jestli je mezi návrhy nějaký záměr, který nesplňuje žádné z kritérií, pokud ano, vyřadí ho.
- Stejně postupuje u záměrů, které mají jen 1 bod a pak i u těch, které mají jen 2 body.
- Vždy se účastníků zeptá, jestli všichni souhlasí s vyřazením záměru (jestli je v souladu s kritérii).

Nakonec zůstane jeden záměr, či více záměrů, které splňují všechna 3 kritéria. Pokud je záměrů více, může facilitátor dát prostor pro debatu – je-li třeba, autoři návrhů stručně zopakují, čemu se má záměr věnovat – a pokusit se vybrat jeden záměr jen v debatě.

Pokud se to nezdaří, domluví se facilitátor s účastníky, že se ještě chvíli bude debatovat a pokud se cca do 10 minut nedoberou konsenzu, bude se vybírat záměr hlasováním (veřejným nebo tajným) a pro výběr záměru budou stačit 3/4 hlasů (tuto domluvu může facilitátor udělat již na začátku, např. tak, že se s účastníky domluví, že zkusí do 15 minut vybrat záměr v debatě a pokud se to nepodaří, bude po dalších 10 minutách debaty stačit pro výběr 3/4 hlasů), to je tzv. „efektivní konsenzus“.

V případě, že ani hlasování nerozhodne, může facilitátor např.:

- vyřadit záměry, které měly nejméně hlasů, a bavit se jen o těch, které dostaly nejvíce hlasů (např. o 2 s největším počtem hlasů) apod. – hlasy při hlasování samozřejmě viditelně zapisuje k jednotlivým záměrům a opět je třeba nechat chvíli prostor pro diskusi;
- pokud se skupina nedomluví po dalších cca 10 minutách, bude pro výběr stačit 1/2 hlasů (s touto dohodou musí opět souhlasit všichni účastníci);
- bude-li i tak dohoda problematická, může se facilitátor pokusit domluvit, že jeden záměr bude řešen nyní, druhý příště, teď se bude řešit jednodušší záměr (levnější či méně časově náročný), abychom si to na něm vyzkoušeli, a do toho složitějšího se pustíme příště apod.

Název vybraného projektového záměru facilitátor zvýrazní tak, aby všichni věděli, který záměr byl zvolen.

Metodická poznámka: Při výběru projektového záměru je možné použít samostatně nebo v kombinaci s výše popsaným postupem i tabulku dopadů a proveditelnosti (viz 4.6. Příloha č. 6 – Facilitace).

Reflexe výsledku a procesu (cca 30 minut): Slovo si převezme lektor, opět poskytneme prostor pro sdílení aktuálních emocí a tentokrát v celé skupině zahájíme reflexi.

- **Reflexe výsledku:** Lektor připomene zadání úkolu facilitátorů a následně dá prostor facilitátorům, aby shrnuli:
  - Do jaké míry se vám podařilo splnit zadaný úkol?
  - Které části úkolu se vám splnit nepodařilo a proč?
  - Co tomu říkají účastníci? (Zde může reagovat i lektor – poskytnout zpětnou vazbu na splnění úkolu.)
  - Jak jste spokojeni s výsledkem? (Hodnoťte pouze výsledek, nikoliv proces.)
- **Reflexe procesu:**
  - Nejprve se zeptáme facilitátorů (facilitátor by měl mluvit sám za sebe, nikoliv za skupinu):
    - Jaká pro vás byla role facilitátora?
    - Co se vám při facilitaci povedlo?
    - Co byste příště udělali jinak?
  - Dále dáme prostor pro reakci skupiny:
    - Co byste na facilitaci ocenili?
    - Co byste vy jako facilitátor udělali jinak?
    - Jaké další doporučení vás napadá?

Nakonec nezapomeneme zodpovědět případné otázky k facilitaci či facilitačním technikám a **poděkujeme všem facilitátorům za odvalu.**

3.4.5 Téma č. 5 „Poradní kruh - co jsem se naučil a co využiji v praxi“

Jedná se o závěrečný večer, který slouží k urovnání získaných vědomostí, přemýšlení, jak je účastníci mohou využít ve své praxi a sdílení dojmů, pocitů a nápadů. Účastníci budou samostatně chodit po několika staništích, kde si mohou přečíst otázky k přemýšlení. Následně se všichni sejdeme u ohně, kde budeme sdílet své myšlenky. Na základě zážitku z celého dne si ukotvíme, jak udržitelný rozvoj souvisí s demokratickou kulturou.

Čas: 1,5 hodiny (2 vyučovací hodiny)

Metody, formy:

- samostatné zamyšlení
- poradní kruh
- sdílení

Cíl/e:

- Účastníci zažijí příjemný večer.
- Účastníci si zvědomí získané znalosti a dovednosti a sdílí je s ostatními.

Pomůcky:

- 30 cm různé barevných provázků (viz popis níže)
- svíčky ve sklenicích, sirky
- A4 papíry s otázkami (viz popis níže)
- „mluvící předmět“ (např. kámen, míček, plyšové zvířátko apod.)

Podrobně rozpracovaný obsah

Před programem připravíme venku oheň, kolem kterého si mohou pohodlně sednout všichni účastníci, a v předem určenou hodinu se zde všichni sejdeme (lektoři i účastníci). V okolí rozmístíme svíčky, ke každé dáme na A4 papíru napsanou jednu z otázek (viz níže) a provázky (jedna svíčka a otázka - jedna barva provázků, druhá svíčka a druhá otázka - druhá barva provázků atd.). Provázků je u svíčky vždy tolik, kolik je účastníků.

Vysvětlíme účastníkům, že se nachází u „poradního kruhu/ohně“, kde budou mít možnost sdílet své příběhy na UBUNTU cestě. Než se tak stane, bude jejich úkolem si vše promyslet. K tomu jim pomůžou otázky na jednotlivých stanovištích rozmístěných po okolí a označených svíčkami. Na stanovišti naleznou rovněž provázky, které symbolizují odpověď na danou otázku. Úkolem účastníků tedy bude:

- Dojít individuálně k jednotlivým stanovištím. Pokud tam již někdo je, nerušit se vzájemně.
- Přečíst si otázku napsanou na papíru na stanovišti a popřemýšlet nad odpovědí.
- Vzít si jeden z provázků na stanovišti a nasbírat tak provázky ze všech stanovišť.
- Vrátit se k ohni a z provázků si uplést náramek.
- Počkat v klidu, až se vrátí ostatní.

Otázky na stanovištích:

- Co jsem se naučil nového, případně co jsem si připomněl/prohloubil?
- Co plánuji natrvalo zařadit do své výuky i mimo projekt?
- Co pro mne znamená demokratická kultura?
- Jak mohu přispívat k rozvoji demokratické kultury na své škole?
- Jak souvisí demokratická kultura s udržitelným rozvojem?
- Co je pro mne zásadní při rozvoji demokratické kultury u žáků?

Poté, co se všichni účastníci vrátí a upletou si své náramky, požádáme je o sdílení jejich myšlenek. Postupně pokládáme otázky, které byly na stanovištích a necháme účastníky sdílet myšlenky. Sdílení je dobrovolné.

Na konec si necháme otázku: „*Jak souvisí demokratická kultura s udržitelným rozvojem?*“ Necháme účastníky sdílet jejich názory a doplníme je o naše vnímání tohoto tématu:

- Udržitelný rozvoj (UR) je téma, které nám pomáhalo při práci na rozvoji KDK. V rámci jednotlivých aktivit jsme si zkoušeli principy, které jsou důležité pro demokratickou kulturu, např. facilitované diskuse, aktivní naslouchání, konsenzuální rozhodování, kritické myšlení i práci s koncepcí.
- Na vyšší úrovni je UR dobrým příkladem toho, jak může fungovat demokratická kultura – na základě společné dohody skoro 200 států došlo k vyhlášení mezinárodních dokumentů, které mají přispívat k udržitelnému rozvoji. Na základě těchto dokumentů vznikly a vznikají i národních dokumenty, opět ve spolupráci několika institucí a organizací, odborníků a dalších zájemců.
- Součástí udržitelného rozvoje je i „dobré vládnutí“, tedy důraz na demokratickou kulturu – participaci, dialog, naslouchání atd. Bez dobrého vládnutí – demokratické kultury – by práce směrem k udržitelnému rozvoji nemohla být úspěšná, DK se prolíná do všech sfér UR (environmentální, sociální i ekonomické).
- Metody a způsoby práce, které jsme si zkoušeli, jsou metodami, které pomohou žákům připravit se lépe na nejistou budoucnost, na všechny změny, které nás v budoucnu čekají, na to, aby naše budoucnost byla udržitelná.

Necháme ještě účastníky reagovat na řečené (pokud chtějí) a popřejeme jim hezký večer a dobrou noc.

3.4.6 Téma č. 6 „Plány do dalšího školního roku“

Účastníci z jedné školy vytvoří tým a nejprve si společně nastaví SMART cíl školního týmu pro druhý rok práce na rozvoji KDK u žáků a ve škole. Poté se každý individuálně zaměří na nastavení svého osobního SMART cíle. Vše průběžně konzultují s lektory.

 Čas: 2,5 hodiny (3,33 vyučovacích hodin)

 Metody, formy:

- skupinová práce
- individuální práce
- konzultace

 Cíl/e:

- Účastníci si společně ve školním týmu stanoví cíl pro práci na rozvoji KDK s žáky.
- Účastníci si stanoví osobní pedagogický cíl pro další školní rok.

 Pomůcky:

- Portfolio učitelé 2. rok (*viz 4.22. Příloha č. 22 Portfolio učitelé 2. rok*)
- školní analýza ŠVP
- část portfolia – F: 1. Moje pedagogické (SMART) cíle (*4.23. Příloha č. 23 F: 1. Moje pedagogické (SMART) cíle*)
- část portfolia – G: 1. Naše společné (SMART) cíle (*viz 4.24. Příloha č. 24 G: 1. Naše společné (SMART) cíle*)
- papíry a psací potřeby na zapisování

Podrobně rozpracovaný obsah

Rozdáme účastníkům formulář Portfolio učitelé 2. rok a společně si ho projdeme.

Účastníci se poté sejdou ve školních týmech a společně pracují na formulaci SMART cíle pro další školní rok do formuláře části portfolia – G: 1. Naše společné (SMART) cíle. Jakmile budou mít týmy cíl formulován, zkonzultují ho s lektory. Poté si vyplní i další relevantní části portfolia a opět zkonzultují s lektorem. Na práci i konzultace mají cca hodinu.

Jakmile jsou týmy hotové, vezmou si účastníci části portfolia – F: 1. Moje pedagogické (SMART) cíle, najdou si klidné místo a formulují si své osobní SMART cíle, které opět zkonzultují s lektorem. Na to si nastaví další relevantní části portfolia a znovu je zkonzultují. Účastníci na to mají opět cca 1 hodinu.

Metodická poznámka: Učitelé mohou nastavit nové cíle nebo revidovat cíle, které si nastavili na začátku své „UBUNTU“ cesty.

Na konec si necháme cca 0,5 hodiny čas, aby:

- účastníci mohli sdílet své osobní i týmové cíle jako inspiraci ostatním,
- byl prostor vysvětlit účastníkům, že týmové SMART cíle možná bude třeba upravit na základě potřeb, které vyvstanou při práci s žáky.

3.4.7 Téma č. 7 „Reflexe semináře“

Účastníci s lektory na závěr sdílí, zda se ne/vyplnily jejich očekávání a obavy a samostatně si vyplní část portfolia B: 2b. Vzdělávání – 2. seminář.

Čas: 1 hodina (1,33 vyučovacích hodin)

Metody, formy:

- reflektivní sdílení ve skupině
- samostatná práce

Cíl/e: Účastníci reflektují průběh semináře.

Pomůcky:

- část portfolia B: 2b. Vzdělávání – 2. seminář
(viz 4.25. Příloha č. 25 Portfolio B: 2b. Vzdělávání – 2. seminář)

Podrobně rozpracovaný obsah

Účastníci si nejprve vyplní část portfolia B: 2b. Vzdělávání – 2. seminář – jedná se o individuální shrnutí naučeného a vlastní práce na semináři. Mají na to cca 30 minut.

Poté si účastníci společně s lektory sednou do kruhu a postupně s ostatními sdílí:

- zda a jak se ne/vyplnila jejich očekávání od semináře,
- zda a jak se ne/vyplnily jejich obavy ze semináře,
- pozitivní vzkaz pro ostatní do další práce.

Než začnou účastníci (i lektori) sdílet, dostanou vždy chvílku na rozmyšlenou.

Nakonec účastníkům poděkujeme, popřejeme jim hodně radosti a příjemných dobrodružství na jejich UBUNTU cestě a rozloučíme se.

4 Příloha č. 1 – Soubor materiálů pro realizaci programu

4.1. Příloha č. 1 – Portfolio A: 1. Kde jsem já – analýza vlastních kompetencí

A. Výchozí stav - Kde jsem já? aneb Co už umím a co se chci naučit?

Jak říkal sám pan Komenský: „*Naši učitelé nesmějí být podobni sloupům u cest, jež pouze ukazují, kam jít, ale samy nejdou.*“ **Přijměte proto, prosím, pozvání k sebehodnocení a analýze vlastních pedagogických kompetencí relevantních pro projekt UBUNTU.**

Pokusili jsme se sestavit rámec kompetencí učitele potřebných pro rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu (KDK) u žáků a pro posilování demokratické kultury ve škole. **Tento rámec by vám měl pomoci stanovit si osobní pedagogický cíl(e)**, kterého/kterých byste chtěl/a během prvního roku projektu dosáhnout, a také by vám měl posloužit ke sledování svého profesního vývoje relevantního pro práci s modelem KDK. Při sestavování tohoto rámce jsme se inspirovali samotnými kompetencemi pro demokratickou kulturu, kompetencemi potřebnými pro projektovou výuku, pro kritické myšlení, kolegiální podporu, místně zakotvené učení a také rámcem profesních kvalit učitele¹⁵. **Jednotlivé kompetence nelze chápat jako oddělené, ba naopak, vzájemně spolu souvisí a navazují jedna na druhou.** Může se zdát, že se některé kompetence opakují, pokaždé je však na ně nahlíženo z jiného úhlu pohledu. **Kompetence učitele jsme rozdělili do následujících oblastí:**

- Podpora participace žáků na výuce a jejich vlastním učení
- Kolegiální podpora a spolupráce mezi učiteli
- Propojení výuky mezi předměty i se světem mimo školu
- Využívání přístupů a metod směřujících k aktivnímu učení
- Facilitační dovednosti a práce se skupinovou dynamikou
- Plánování a reflexe výuky
- Schopnost sebereflexe a práce s chybou
- Hodnocení žáka
- Individuální přístup k žákům
- Rozvoj vlastních kompetencí pro demokratickou kulturu – podpora demokratické kultury ve třídě

Tato analýza je neveřejná, to znamená, že s ní budete pracovat pouze vy sám/sama a nikdo jiný neuvidí to, co si do analýzy napíšete. Je na vás, zda budete toto sebehodnocení sdílet s dalšími lidmi, např. kolegy či metodiky projektu. **Na semináři v únoru se budeme věnovat nastavování cíle vlastního pedagogického rozvoje** a jako podklad vám k tomu poslouží tato analýza, zejména 2. a 3. krok. Výběr a formulaci svého cíle s námi budete moci konzultovat (budeme se snažit o to, aby byl SMART) **a pokud budete chtít, můžete s námi sdílet své úvahy nad 2. a 3. krokem.**

Poslední poznámka, než se do toho pustíte – z důvodu přehlednosti jsme o samotných kompetencích psali v mužském rodě, i když si uvědomujeme, že většina respondentů jsou ženy. Pokud by vám to vadilo nebo jste měli nápad na zlepšení, dejte nám vědět.

¹⁵ TOMKOVÁ, Anna. *Rámec profesních kvalit učitele: hodnotící a sebehodnotící arch.* Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-64-4.

JAK NA TO?

1. Projděte jednotlivé kompetence a u každé **ohodnoťte své schopnosti na škále** (nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce). Čím vyšší číslo, tím více si v dané schopnosti věříte a využíváte ji.
2. **Vyberte** konkrétní kompetence, na jejichž rozvoj byste se chtěl/a zaměřit v tomto školním roce (max. 8), a **popište**, co přesně byste v rámci těchto kompetencí chtěl/a rozvíjet. Můžete nejprve popsat to, co již umíte, a potom to, co byste se chtěl/a naučit, kam byste se chtěl/a v dané schopnosti posunout.
3. **Prioritizujte** mezi vybranými a popsányi kompetencemi. Vyberte jednu, na kterou se chcete v tomto roce zaměřit nejvíce. Pokud cítíte, že vám jedna kompetence nestačí, můžete vybrat ještě jednu až dvě další, na které/kterých také zapracujete.

Pročtěte jednotlivé kompetence a ohodnoťte se na škále

- 1 Postupně projděte jednotlivé kompetence a ohodnoťte své schopnosti na škále (nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce). Čím vyšší číslo, tím více si v dané schopnosti věříte a využíváte ji.

Podpora participace žáků na výuce a jejich vlastním učení

Participace žáků na výuce je základním stavebním kamenem demokratické kultury školy, umožňuje nám pracovat s obsahem, který k tématu přináší sami žáci, a také s metodami, které žáky aktivně zapojí do procesu učení a motivují je k samostatnému uvažování.

Vztah učitele a žáka se mění z dominantního na partnerský, učitel vystupuje ze své tradiční role a přejímá roli průvodce a rádce. Část odpovědnosti za výuku, školní projekt a vlastní učení přechází na žáka, tím se posiluje jeho participace a také se zvyšuje jeho vnitřní motivace a aktivní zapojení se do procesu učení.

Zapojuji žáky do plánování a rozhodování a umožňuji jim nést spoluodpovědnost za učební proces a další činnosti v rámci školy, které se jich týkají (např. organizace školního roku, chod školy apod.).

Vyjadřuji žákům důvěru v jejich schopnosti, podporuji jejich sebedůvěru a v klíčových momentech jim pomáhám dosáhnout stanoveného cíle.

Dávám žákům prostor pro vyjádření, naslouchám jim. Rovněž podporuji žáky v tom, aby si navzájem naslouchali a aby naslouchali učitelům.

Pokud jde o naléhavou nebo kritickou situaci (ohrožení žáka či zásadní ohrožení vzdělávacího procesu), dokážu situaci vyhodnotit, převzít odpovědnost zpět, správně se rozhodnout a adekvátně zasáhnout.

Přiměřenou měrou zprostředkovávám žákům cíle výuky a vysvětluji jim smysl učebních činností.

Podněcuji a průběžně udržuji vnitřní motivaci žáků k učení a vytvářím učební prostředí, ve kterém se může zapojit každý.

Jako učitel:

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

Kolegiální podpora a spolupráce mezi učiteli

Prostřednictvím kolegiální podpory, jejímž cílem je nastavování a prohlubování spolupráce mezi učiteli jak ve výuce, tak mimo výuku, je možné přímo posilovat demokratickou kulturu školy. Kolegiální podpora pomáhá učitelům vnímat sama sebe jako aktivního člena školního společenství, přímo se podílet na rozvoji školy a zkvalitňování vzdělávání a také pomáhá pozitivně ovlivňovat klima školy.

Jako učitel:

<i>S kolegy aktivně a konstruktivně komunikuji, respektuji jejich názory a schopnosti a vnímám hodnotu týmové spolupráce jako přínosnou pro zkvalitňování výuky.</i>	
<i>Při komunikaci využívám empatii – uvědomuji si, že se kolega může potýkat s aktuálními osobními či profesními výzvami, a snažím se na to při interakci v rámci dobrých vztahů brát ohled.</i>	
<i>Pravidelně spolupracuji s kolegy např. v rámci společné, tandemové, mezipředmětové výuky apod.</i>	
<i>Využívám vzájemného hodnocení výuky mezi kolegy, např. skrze pravidelné hospitace a následné konzultace, a podílím se na sdílení zkušeností mezi kolegy.</i>	
<i>Přijímám konstruktivní zpětnou vazbu a aktivně rozvíjím dovednost ji poskytovat ostatním.</i>	
<i>Mám plán rozvoje svého profesního potenciálu a zdokonalování vyučovacích postupů.</i>	

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

Propojení výuky mezi předměty i se světem mimo školu

Jedním z úkolů učitele je připravit žáky na život v současném i budoucím světě, který je nesmírně komplexní a funguje na základě viditelných i skrytých vzájemných vazeb. Proto je nezbytné při výuce myslet na propojování učiva v rámci jednoho i více předmětů, a tím vytvářet ucelený obraz světa v myslích žáků. Pro rozvoj žákovských kompetencí, které jsou samy o sobě komplexním souborem znalostí, dovedností, postojů a hodnot, je potřeba žákům propojovat učivo také s reálnými zkušenostmi mimo školu.

Jako učitel:

<i>Při plánování výuky promyslím návaznost učiva v rámci předmětu, vytvářím prostor pro hledání souvislostí jednotlivých témat a zasazuji látku do širšího kontextu.</i>	
<i>Plánuji přesahy probíraných vzdělávacích obsahů do jiných vyučovacích předmětů (pokud je to možné, spolupracuji při tom s kolegy), hledám možné mezipředmětové vazby a výuku propojuji s průřezovými tématy a aktuálním děním.</i>	
<i>Vyhledávám a využívám příležitosti pro spolupráci s různými aktéry (např. rodiči, odborníky, NNO, místní samosprávou) ve výuce s cílem zprostředkovat žákům přímý kontakt se světem mimo školu a umožnit jim učit se skrze reálné životní situace.</i>	
<i>Vytvářím ve výuce prostor pro propojení žáků s místní komunitou, umožňuji žákům zabývat se specifickými situacemi, které se v místní komunitě odehrávají, a společně se zamýšlíme nad rolí školy v místní komunitě.</i>	
<i>Vědomě připravuji žáky na život v globalizovaném světě, rozvíjím u žáků kompetence (znalosti, dovednosti, postoje, hodnoty) potřebné pro vnímání propojenosti jednotlivých jevů a komplexity světa.</i>	
<i>Přizpůsobím téma hodiny v případě, že žáci přijdou s aktuálním tématem (v reakci na dění ve světě, ČR či v místě), abych pomohl žákům zorientovat se v nastalé situaci.</i>	

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

Využívání přístupů a metod směřujících k aktivnímu učení

Přístupy a metody aktivního učení vycházejí z pedagogického konstruktivismu, jehož cílem je dát žákům příležitost opustit své původní představy o světě (pokud jsou zavádějící či nesprávné) a upravit je v souladu s realitou a aktuálním poznáním. Aktivizující přístup ve výuce žákům umožňuje hlouběji porozumět probírané látce, osvojit si žádoucí kompetence a získat vnitřní motivaci k celoživotnímu učení a poznávání. Aktivní zapojení žáků do výuky je důležitým předpokladem jak pro posilování demokratických principů ve výuce, tak pro zvnitřnění demokratických hodnot, jde ruku v ruce s participací žáků na procesu učení a se změnou role učitele od autority k partnerství. Aktivní učení podporují např. metody kritického myšlení, projektová výuka, badatelství, místně zakotvené učení, metody zážitkové pedagogiky aj.

Jako učitel:	<i>Jsem si vědom příznivého vlivu metod a přístupů konstruktivistické pedagogiky na žákův proces učení a chápu jeho obecné principy (např. model E-U-R).</i>	
	<i>Vytvářím učební situace, v nichž žáci využívají své dosavadní znalosti a zkušenosti, rozvíjejí je skrze práci s různými informačními zdroji (včetně moderních technologií) a aktivně se podílejí na tvorbě nových poznatků.</i>	
	<i>Znám metody kritického myšlení a dokážu je využít ve výuce, vedu žáky ke kritické práci s informacemi (výběr, interpretace, porozumění a ověření informací z různých zdrojů) a učím je klást „dobré“ otázky – otevřené a relevantní.</i>	
	<i>Promyslím svou výuku tak, aby podněcovala aktivní učení a kritické myšlení, využívám spektrum výukových metod a forem práce s důrazem na aktivní zapojení žáků, které volím dle daných vzdělávacích cílů a dalších relevantních okolností.</i>	
	<i>Využívám v hodinách kooperativní metody učení, zařazuji do výuky práci ve dvojicích a ve skupinách, v jejichž rámci se všichni členové skupiny podílejí na splnění úkolu a mají rozdělené role.</i>	
	<i>Znám zásady reflexe, umím ji využít k maximalizaci učebního momentu žáků, kladu vhodné otázky a snažím se o přenos zkušenosti do reálného života.</i>	

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

Facilitační dovednosti a práce se skupinovou dynamikou

Velkým přínosem pro učitele, který chce při výuce rozvíjet kompetence pro demokratickou kulturu a podporovat demokratickou kulturu ve škole, jsou základní znalosti a schopnosti facilitace (tj. vést skupinu tak, aby se žáci cítili bezpečně, rozuměli procesu a společně dosáhli stanoveného cíle) a práce se skupinovou dynamikou. Pomocí nich totiž učitel dokáže ve třídě vytvářet prostředí založené na vzájemné důvěře a respektu, podporovat soudržnost třídního/školního kolektivu a spolupráci mezi žáky, učit žáky vzájemně si naslouchat, ale také vyjadřovat své potřeby, názory a myšlenky. Základní znalost facilitačních principů umožní učiteli stát se průvodcem při participativní výuce a využívání metod aktivního učení.

Jako učitel:	<i>Ve výuce vytvářím prostor pro žáky, aby mohli plánovat a řídit vzdělávací proces, moje role je hlavně průvodcovská: upozorňuji je na cíl procesu ve chvíli, kdy se od něj odchylní, připomínám, co si domluvili, upozorňuji je na možné problémy a mezery, na které nepřišli apod.</i>	
	<i>Vědomě vytvářím bezpečné učební prostředí, ve kterém spolu mohou žáci interagovat, nastavovat si způsoby komunikace, hledat společná řešení a vzájemně se od sebe učit.</i>	
	<i>Kladu otevřené otázky, abych žáky povzbudil k vyjadřování a zdůvodňování argumentů a myšlenek, ke konfrontaci různých názorů a oceňuji je za to.</i>	

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

Jako učitel:

<i>Pomáhám žákům, aby si sami nastavili pravidla komunikace a spolupráce, podporuji žáky při jejich dodržování, sám tato pravidla respektuji a pracuji s nimi.</i>	
<i>Používám prvky facilitace tak, aby žáci při společné práci dokázali dosáhnout konsenzu, pokud to není možné, vedu je k tomu, aby se domluvili, za jakých podmínek bude pro všechny přijatelný kompromis (např. stanovením kritérií, demokratické hlasování, kterému předchází argumentační debata apod.)</i>	
<i>Znám základní teorii skupinové dynamiky a vývoje skupin a dokážu ji aplikovat na žákovskou skupinu v dané situaci.</i>	
<i>Dokážu rozpoznávat potřeby skupiny i jednotlivých žáků, umím na ně aktivně reagovat a přizpůsobit způsoby a metody výuky tak, aby byly naplněny jak potřeby žáků, tak vzdělávací cíl.</i>	
<i>Analyzuji vztahy ve třídě, snažím se je pozitivně ovlivnit přiměřenými zásahy a usiluji o to, aby se všichni žáci cítili být součástí skupiny.</i>	

Plánování a reflexe výuky

Plánování výuky je základ pro tvorbu kvalitního vzdělávacího celku tak, abyste dosáhli vzdělávacích cílů, výstupů i naplnění ŠVP a provázali výuku do logického celku. Pravidelná reflexe výuky učiteli poslouží při plánování další výuky či při úpravě již vzniklého vzdělávacího celku. Plánování a reflexe výuky učiteli přináší nejen zisk ve formě vhodně nastavené výuky, ale pomáhá mu také při sledování svého pedagogického vývoje.

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

Jako učitel:

<i>Systematicky plánuji výuku, tj. co, jak a proč se mají žáci učit, vzhledem ke vzdělávacím cílům a s ohledem na individuální možnosti a potřeby žáků.</i>	
<i>Mám promyšleno, co je smyslem a cílem výukového bloku, a směřuji k tomu za využití vhodných přístupů a metod výuky.</i>	
<i>Při plánování a reflexi výuky aktivně pracuji s plány a strategiemi rozpracovanými ve školním vzdělávacím programu.</i>	
<i>Při plánování vycházím z reflexe průběhu a výsledků předchozí výuky a ze zpětných vazeb od žáků či kolegů.</i>	
<i>Plánuji, z čeho a jak já i žáci poznáme, že jsme dosáhli stanovených cílů, a rozhoduji o způsobu reflexe a hodnocení procesu a výsledků učení žáků.</i>	

Schopnost sebereflexe a práce s chybou

Chybování je běžnou součástí našich životů (nejen ve škole), je to moment, kdy se můžeme nejvíce naučit právě skrze vlastní nepřenositelnou zkušenost a následnou (sebe)reflexi. Je potřeba, aby žáci dokázali poznat, kdy chybovali, přijali za své chyby odpovědnost, učili se z vlastních neúspěchů a tyto zkušenosti zhodnotili v dalším životě (ve škole i mimo školu). Sebereflexe je pak pro žáka důležitá také pro zdravý osobní i budoucí profesní rozvoj a jeho plánování. Stejně kompetence by měl rozvíjet i sám učitel, nejen v zájmu prevence vyhoření a péče sám o sebe, ale také vzhledem k tomu, že je žákům vzorem.

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

Jako učitel:

<i>Vnímám chybu jako příležitost k rozvoji, využívám zpětné vazby (od žáků či kolegů) a vlastní reflexe k úpravám svých vzdělávacích postupů a podporuji v tom i ostatní kolegy.</i>	
<i>Plánuji výukové aktivity tak, aby vytvářely prostor pro práci s chybou, otevřeně žákům komunikuji chybu jako možnost pro učení a rozvoj.</i>	
<i>Přemýšlím o svých způsobech výuky, případně si vedu profesní portfolio, reflektuji, co mi fungovalo a co ne, vyhodnocuji dopad svého působení na žákovo učení a upravuji dle toho svou výuku.</i>	
<i>Jsem schopen skrze sebereflexi posoudit svoje přednosti a meze ve své pedagogické činnosti a jsem otevřen práci na svém dalším rozvoji.</i>	

Hodnocení žáka

Učitel poskytuje v rámci hodnocení relevantní informace tak, aby žák získal dostatek informací pro zorientování se, kde se ve svém učení právě nachází, a co má dělat, aby se něco dalšího naučil. Učitel vede žáky k samostatnosti a zodpovědnosti za vlastní učení a podporuje tím jejich vnitřní motivaci nejen k učení. Součástí takového hodnocení je i sebehodnocení, individuální a skupinové hodnocení. Využití těchto způsobů hodnocení je dalším možným krokem v rozvoji demokratické kultury ve škole.

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

Jako učitel:

<i>Hodnotím procesy učení – poskytuji průběžně popisnou zpětnou vazbu (zaměřenou na směřování k cílům) k učebním činnostem a chování žáků, hodnotím nejen míru dosažených znalostí, ale i míru úsilí, zájem, úroveň práce a spolupráce apod.</i>	
<i>Zprostředkovávám žákům předem kritéria hodnocení, případně jim umožňuji podílet se na jejich vytváření.</i>	
<i>Vedu žáky k přebírání zodpovědnosti za vlastní učení, rozvíjím jejich dovednost sebehodnocení a vzájemného hodnocení s využitím známých předem stanovených kritérií a učím je zpětnou vazbu přijímat.</i>	
<i>Oceňuji úspěchy žáků, využívám pozitivní zpětnou vazbu a pomáhám jim rozvíjet dovednost vzájemného ocenění.</i>	
<i>Využívám různých forem hodnocení, které podporují zejména vnitřní motivaci žáků k učení, využívám slovní hodnocení, případně pracuji s žakovským portfoliem.</i>	
<i>Používám hodnotící postupy, které jsou autentické (přímo spojené s konkrétní prací žáka), konstruktivní, spravedlivé a jasné.</i>	

Individuální přístup k žákům

Učitel ve třídě vytváří prostředí, v němž se žáci cítí dobře a mohou pracovat s vysokým nasazením. Ke každému žákovi přistupuje jako k jedinečné lidské bytosti a bez předsudků. Vnímá individualitu žáků jako možnost pro vzájemné obohacení třídního kolektivu a vnímá každého jedince jako zdroj pro vzájemné a peer-to-peer učení.

-
-
-
-

Jako učitel:

<i>Při plánování a reflexi výuky zohledňuji učební styly, potřeby a možnosti žáků tím, že diferencuji a individualizuji výuku (vzdělávací cíle, obsah, metody a organizaci učení), a snažím se o dosažení maxima u každého žáka.</i>	
<i>Aktivně získávám přiměřenou formou (např. rozhovory, žákovské portfolio) informace o žákovi a jeho potřebách.</i>	
<i>Využívám rozmanitost jednotlivců k rozvoji specifických žákovských schopností, jako např. empatie, otevřenost k odlišnostem, tolerance, vzájemné porozumění atd. Přistupuji ke každému žákovi bez předsudků, se zájmem a respektem.</i>	

(nejméně) 1-2-3-4-5-6-7-8-9-10 (nejvíce)

Rozvoj vlastních kompetencí pro demokratickou kulturu - podpora demokratické kultury ve třídě

Napadají vás další kompetence nebo kvality učitele potřebné pro rozvoj KDK u žáků a posilování demokratické kultury ve škole? Je něco, co jste zde nenašel/nenašla, ale chtěl/a byste tyto kompetence v následujícím roce rozvíjet?

Zde se můžete rozepsat:

Chtěl/a bych se zaměřit na rozvoj následujících kompetencí (max. 8):

Ke každé kompetenci popište, co přesně byste v jejím rámci chtěl/a rozvíjet. Můžete nejprve popsat to, co již umíte, a potom to, co byste se chtěl/a naučit, kam byste se chtěl/a v dané schopnosti posunout.

2

V tomto roce se zaměřím na:

Prioritizujte mezi vybranými kompetencemi. Vyberte jednu, na kterou se v následujícím roce zaměříte nejvíce. Pokud cítíte, že vám jedna kompetence nestačí, můžete vybrat ještě jednu až dvě další, na které/kterých se také pokusíte zapracovat.

3

Děkujeme, že jste se pustili do sebehodnocení a došli jste až na konec. Víme, že je to náročné. Uvědomujeme si také to, že jsou v dotazníku popsány ideální situace, které mnohdy nejsou v každodenním školním prostředí realizovatelné. **Důležité však je mít na paměti, k čemu se jako pedagog snažím směřovat, čeho chci docílit a jakými způsoby na tom mohu pracovat.**

Dotazník, zejména jeho 2. a 3. část si přivezte s sebou na seminář.

Zde jsme se při tvorbě inspirovali (mimo jiné):

- KINDLMANNOVÁ, Jana, ed. *Cesta za žákovskými projekty: metodická příručka projektové výuky a zážitkové pedagogiky Prázdňinové školy Lipnice*. Praha: Prázdňinová škola Lipnice, 2013. ISBN 978-80-905502-0-9.
- KOŠŤÁLOVÁ, Hana. *Scénář 3S: forma kolegiální podpory*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-87744-12-3.
- STARÝ, Karel a LAUFKOVÁ, Veronika. *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1001-6.
- TOMKOVÁ, Anna. *Rámec profesních kvalit učitele: hodnoticí a sebehodnoticí arch*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-64-4.

4.2. Příloha č. 2 – Portfolio A: 2. Analýza stavu a potřeb školy

Analýza demokratické kultury školy

Celý program UBUNTU se otáčí kolem pojmu demokratická kultura (nejen ve škole). Při práci s žáky i vámi – učiteli vycházíme z dokumentů Rady Evropy o kompetencích pro demokratickou kulturu. K začleňování těchto kompetencí do výuky se připojila také Česká republika.

- Co však demokratická kultura znamená?
- Jak vypadá demokratická kultura školy, z čeho se skládá a co všechno ji ovlivňuje?
- A jak je na tom demokratická kultura naší školy a co to pro nás znamená?

Možná vám hlavou běží podobné otázky. Cílem tohoto dokumentu je nabídnout vám návodné otázky a postupy k zodpovězení těchto a dalších dotazů, dovést vás přes pojem demokratická kultura a promýšlení, co je demokratická kultura školy, až k analýze demokratické kultury vaší vlastní školy. Smyslem analýzy je pak pomoci vám poznat výchozí stav demokratické kultury vaší školy a zhodnotit, jakými způsoby byste ji mohli v průběhu programu UBUNTU dále rozvíjet.

Harmonogram analýzy

Do kdy má být hotovo:

1. Zamyšlení: demokratická kultura	zaměřeno obecně	
2. Brainstorming: Co je demokratická kultura školy?		
3. Myšlenková mapa: Jak spolu souvisí jednotlivé složky a faktory tvořící demokratickou kulturu školy? (dobrovolně)		
4. SWOT analýza: Demokratická kultura naší školy	zaměřeno na vaši školu	
5. Shrnutí a příprava prezentace výstupů		

Doporučujeme stanovit termíny tak, abyste zvládli celým procesem projít do prvního semináře.

1. ZAMYŠLENÍ: Demokratická kultura (obecně)

Demokracie v sobě skrývá více než pouhý seznam demokratických institucí. Správně fungující demokracie je do velké míry závislá na rozvinuté demokratické občanské společnosti. Demokracie sice nemůže fungovat bez demokratických institucí a zákonů, termín demokratická kultura však podtrhuje skutečnost, že tyto instituce a zákony zároveň nemohou fungovat, pokud nejsou pevně ukotveny v demokratické kultuře – v demokratických hodnotách, postojích a postupech.

Jaké to jsou? Jedná se zejména o oddanost právnímu systému a ochraně lidských práv, odpovědnost vůči veřejné sféře, přesvědčení, že konflikty je nutné řešit smírnou cestou, uznání a respekt k odlišnostem, ochotu vyjadřovat a obhajovat vlastní názor, ochotu naslouchat názorům ostatních, přesvědčení, že rozhodnutí mají vycházet z názoru většiny, odhodlání chránit práva menšin a ochotu vést dialog s příslušníky jiných kultur. Pojem demokratická kultura také zahrnuje zájem o udržitelnost, kvalitu života a životní prostředí (přeloženo z angl. originálu)¹⁶.

¹⁶ COUNCIL OF EUROPE. Reference Framework of Competences for Democratic Culture: Context, Concepts and Model [online]. Volume 1. Council of Europe, 2018 [cit. 2018-12-04]. ISBN 978-92-871-8573-0. [online]. Copyright © [cit. 09.09.2020]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>.

Souhlasíte s tímto výkladem? Co ve vás nejvíce rezonuje, s čím se ztotožňujete?

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

Je zde naopak něco, s čím nesouhlasíte, co vám „nesedí“? Nebo vám ve výkladu něco chybí?

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

2. BRAINSTORMING: Demokratická kultura školy (obecně)

Pokuste se nyní zamyslet nad tím, co znamená demokratická kultura v kontextu školy. Doporučujeme vám využít metodu brainstormingu¹⁷, která vám umožní nejprve bez hodnocení sepsat veškeré představy, myšlenky a nápady, které ve skupině máte, a z nich následně skrze kritické posouzení a diskusi vyberete to, co podle vás tvoří demokratickou kulturu školy.

JAK NA TO:

1. Připomeňte si základní principy brainstormingu:
  - Účastníci mohou říct cokoli, co je právě napadne.
  - Nápady vzájemně nehodnotíme, nekritizujeme, nekomentujeme.
  - Zapišeme každý nápad bez výjimky.
  - Čím více nápadů, tím lépe.
  - Pokračujeme v brainstormingu tak dlouho, dokud se objevují nové nápady.
2. Zvolte, kdo bude brainstorming zapisovat (v této roli se lze střídát).
3. Položte základní otázku: **Co je demokratická kultura školy?**
(Otázku doporučujeme zapsat na viditelné místo.)
4. Zapisujte všechny myšlenky a nápady, které zazní.
5. Pokud uznáte za vhodné (brainstorming půjde „ztuha“, budete mít málo nápadů...), podpořte brainstorming ještě následujícími otázkami:
  - *Co je součástí demokratické kultury školy?*
  - *Co má vliv na (demokratickou) kulturu školy (jak zevnitř, tak zvnějšku školy)?*
  - *Jaké demokratické principy považujete ve školním prostředí za klíčové?*
  - *Na kterých úrovních fungování/spolupráce/pobytu ve škole mohou žáci a učitelé aplikovat demokratické principy?*
  - *Souvisí demokratická kultura školy se světem mimo školu?*
  - *Podle čeho se pozná, že je kultura školy demokratická?*
6. Na závěr můžete svůj brainstorming ještě porovnat s modelem kompetencí pro demokratickou kulturu.
7. Zhodnoňte a shrňte to, co jste společně vymysleli, a pokuste se vlastními slovy zformulovat, co je demokratická kultura školy.

Demokratická kultura školy je:

---

¹⁷ Více informací viz Moderní vyučovací metody – 1. díl – Brainstorming a jeho variace (aktualizováno). Čtenářská gramotnost a projektové vyučování — webový portál pro učitele [online]. Copyright © 2020 [cit. 09.09.2020]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-metody/metody-1>.

3. DOBROVOLNÉ: MYŠLENKOVÁ MAPA: Jak spolu souvisí jednotlivé složky a faktory tvořící demokratickou kulturu školy? (obecně)

Myšlenková mapa je grafickým zpracováním řešeného tématu či problému, její výhodou je, že nám umožňuje zaznamenat vzájemné vazby a souvislosti.¹⁸

JAK NA TO:

1. Vytvořte myšlenkovou mapu demokratické kultury školy – co ji tvoří a ovlivňuje a jak tyto složky a faktory spolu vzájemně souvisí atd. Vycházejte přitom ze svého brainstormingu.
2. Doprostřed papíru či tabule napište sousloví „demokratická kultura školy“.
3. Od středového pojmu začněte zapisovat dané složky a faktory, znázorníte také vzájemné vazby.
4. Vazby můžete znázornit i mezi jednotlivými pojmy, nejen ve vztahu k demokratické kultuře školy.
5. Nestačí-li vám místo, zvětšíte plochu přidáním dalšího papíru, myšlenková mapa potřebuje prostor se rozvinout.

Myšlenková mapa vám poslouží k pochopení souvislostí a bude se vám snadněji pracovat se SWOT analýzou demokratické kultury na vaší škole.

Přišli jste na nějakou vazbu/faktor/souvislost, která vás překvapila?

---

¹⁸ Více informací viz Myšlenková (mentální mapa)|Respekt neboli. Úvodní stránka|Respekt neboli [online].
Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/myšlenkova-mentalni-mapa>.

4. SWOT analýza: Demokratická kultura naší školy

SWOT analýza je univerzální analytický nástroj, který je možno použít např. na zhodnocení plánovaného projektu, procesu změny či celkového fungování organizace. V našem případě je cílem této analýzy **vytvořit základy pro společný plán, jak na vaší škole podporovat a rozvíjet demokratickou kulturu.**

Analýza vám pomůže identifikovat vnitřní (silné a slabé stránky) a vnější (příležitosti a hrozby) faktory, které mají nebo by mohly mít vliv na demokratickou kulturu školy. Následně je těmto faktorům přidělena váha, tedy míra vlivu na demokratickou kulturu školy (např. jedná se o klíčový faktor nebo naopak o faktor s nízkým vlivem...), kterou pak lze zohlednit při vyvozování závěrů analýzy.

JAK NA TO:

1. Zodpovězte si otázku: Jak vypadá demokratická kultura naší školy a co ji tvoří?
  - Inspirujte se brainstormingem a myšlenkovou mapou.
2. Připravte si dostatečně velké schéma SWOT analýzy:

3. Nejprve začněte sepsáním **vnitřních faktorů**, tedy silných a slabých stránek, které popisují **současný stav**. V našem případě se budou týkat vnitřního prostředí školy, školního týmu (žáci, pedagogičtí pracovníci, vedení, nepedagogický personál), školních projektů, nastavení komunikace a spolupráce uvnitř školy apod.
  - Silné stránky = něco, na čem můžeme stavět.
  - Slabé stránky = něco, o čem víme, že je naše slabina.
4. Pokračujte charakteristikou **vnějších faktorů**, tedy příležitostí a hrozeb, které mají vliv na **možný budoucí vývoj**. Za vnější faktory můžeme považovat cokoli, co má nebo by mohlo mít vliv na demokratickou kulturu školy a není přímou součástí školy, např. příležitosti spolupráce s různými aktéry (včetně místní samosprávy), zřizovatel školy, atmosféra ve společnosti, politická situace, zájem místní komunity o školu apod.
  - Příležitosti = vnější vlivy s pozitivním charakterem, lze využít v náš prospěch.
  - Hrozby = vnější vlivy s negativním až ohrožujícím charakterem.

5. Nyní analýzu vyhodnoťte. Vzájemným působením silných a slabých stránek na jedné straně vůči příležitostem a hrozbám na straně druhé lze získat nové informace, které hodnotí **současný stav** (S, W) a zároveň analyzují **další možný vývoj** (O, T).

6. Po SWOT analýze je naším cílem:

- **S:** opírat se o silné stránky nejen v době krize, dále je posilovat a stavět na nich,
- **W:** uvědomovat si slabé stránky a snažit se je posílit,
- **O:** zmapovat příležitosti a využívat je ve svůj prospěch,
- **T:** uvědomovat si hrozby a podnikat kroky k jejich prevenci či snížení jejich dopadu.

Závěry SWOT analýzy:

1) Na čem můžeme stavět:

-----

2) Na čem potřebujeme dále pracovat, co potřebujeme posílit:

-----

5. SHRnutí a příprava prezentace výstupů

Na prvním společném semináři se budeme demokratickou kulturou školy zabývat, součástí programu bude také představení vašich výstupů.

CO SI PŘIPRAVIT:

1. Představení toho, co pro vás **znamená demokratická kultura školy (max. 5 min)**.
2. Představení **výstupů vaší SWOT analýzy**: vyberte hlavní silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby a vytvořte shrnutí, na čem můžete do budoucna stavět a co potřebujete posílit (**max. 10 min**).

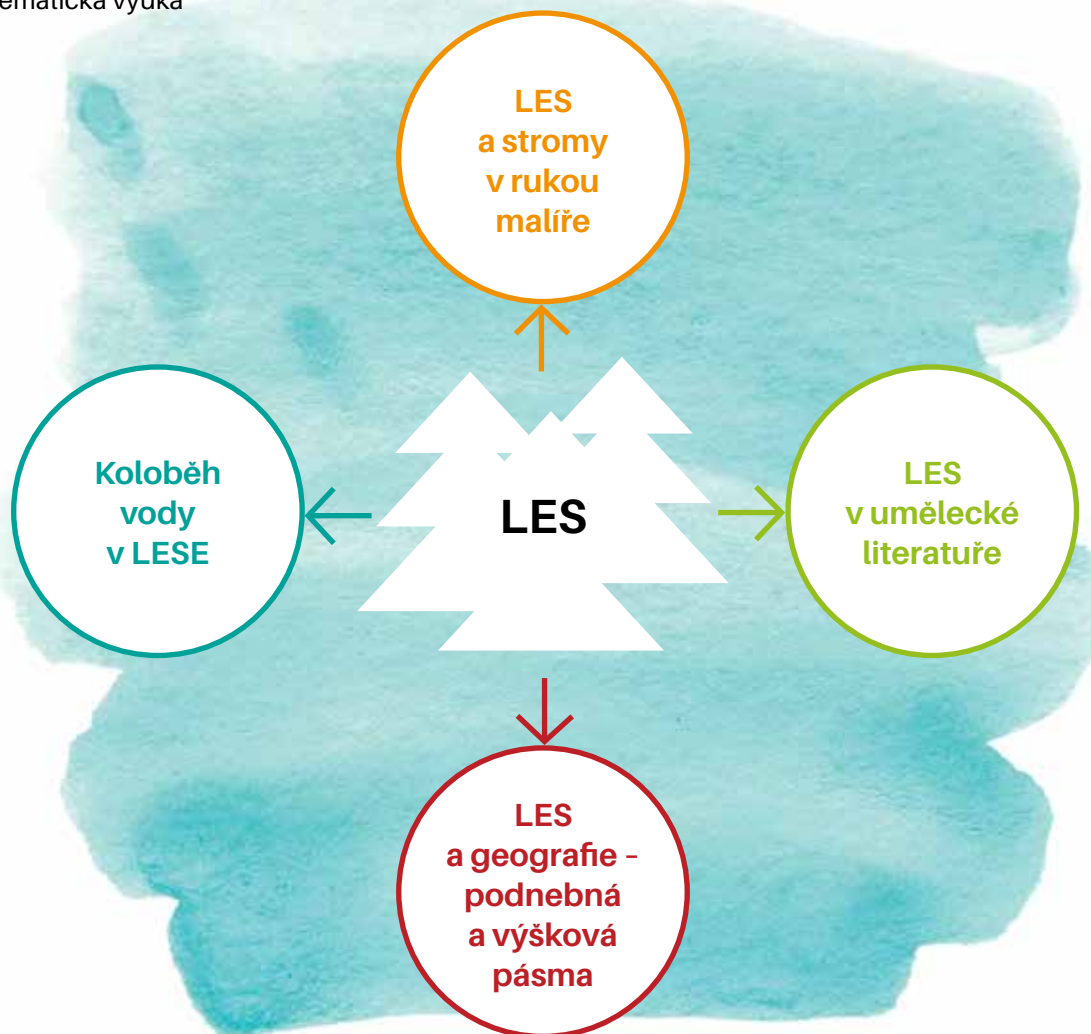
FORMA:

- grafické zpracování na flipcharty – oba výstupy je třeba připravit na zvláštní papíry, nebudou se prezentovat dohromady,
- vaše výstupy budeme sdílet ve skupině, diskutovat je a dále s nimi pracovat, z toho důvodu není vhodná powerpointová prezentace.

4.3. Příloha č. 3 – Jaký je rozdíl mezi projektovou a tematickou výukou

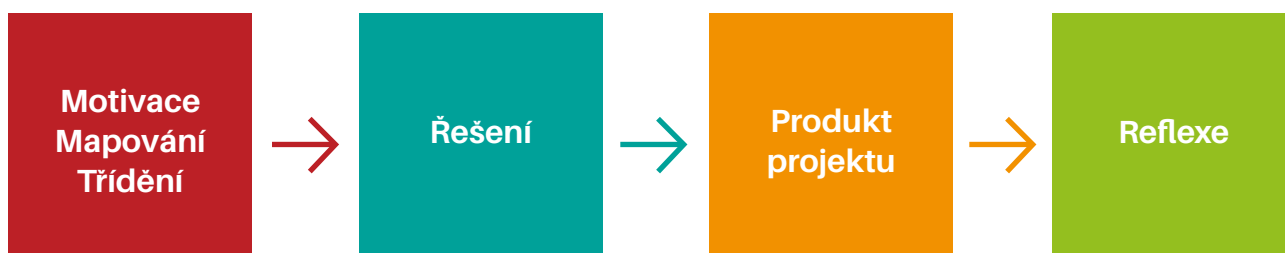
Jaký je rozdíl mezi projektovou a tematickou výukou?¹⁹

Obr. 1. Tematická výuka

¹⁹ TOMKOVÁ, Anna, KAŠOVÁ, Jitka a DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675271.

Obr. 2. Projektová výuka

Rozdíl tematické a projektové výuky je dobře zřetelný při pohledu na schémata výše. Projektová a tematická výuka mají k sobě blízko, ale nejedná se o totožný způsob práce. Mezi nejvýznamnější rozdíly patří, že tematická výuka rozpracovává téma do šíře, zatímco projekt cíleně spěje k výslednému produktu.

Tematická výuka:

Prostřednictvím zvoleného tématu probíhá výuka napříč předměty. Organizačně je tematická výuka méně náročná než projektová. Vybrané téma zařadíme do výuky různých předmětů a pak nemusíme dělat žádné úpravy běžného rozvrhu, nebo propojíme výuku několika předmětů do souvislého tematického bloku. Na rozdíl od projektové výuky může být téma daleko rozsáhlejší, základní téma je členěno do podtémat. Např. na téma les můžeme nahlížet z pohledu různých oborů – literatura, ekologie, zeměpis, umění apod. Žáci se jednotlivým podtématům při výuce v libovolném pořadí postupně věnují. Počet podtémat a rozsah souvislosti jsou limitovány jenom našimi organizačními možnostmi. Každé podtéma má tedy svůj vlastní dílčí výstup. Důležité je, že žáci mají možnost zkoumat témata v širších souvislostech, komplexně z různých úhlů pohledu. Cílem je „pouze“ poznat, nikoli poznatky použít. Tím se tematická a projektová výuka odlišují a tím je dán i jejich různý průběh.

Projektová výuka:

Projektová výuka nám dává možnost propojovat učení s reálným životem, zabývat se aktuálními otázkami a problémy, vytvářet přínosné věci. V projektové výuce jde o „žakovský podnik“, při kterém se děti učí systematicky řešit daný úkol (nebo problém). Vytvoření smysluplného produktu je tím, co dává jejich práci na projektu význam. Poznatky, které přitom musí nasbírat, se týkají právě tohoto produktu. Jsou to poznatky, které jsou pro splnění úkolu (vytvoření produktu) logicky potřebné a nezbytné. Zatímco u tematické výuky je řazení podtémat dáno rozvrhem a může být libovolné, u projektové výuky se jedná o logický, systematický sled činností. Projekt probíhá v delším časovém úseku (projektový den, týden nebo v průběhu školního roku).

Jaké fáze má projektová výuka a co se v nich děje?

Práce na projektu by měla probíhat v logických postupných krocích – motivace, mapování, třídění, řešení, tvorba produktu a reflexe. Všechny tyto kroky musí být v projektu zachovány. Přínosem takového postupu je rozvíjení dovedností plánovat, rozhodovat se, odvozovat postup řešení z logiky naplánovaného produktu.

1. Motivace

Cíl: Získat zájem žáků, aktivizovat je, definovat problém, pojmenovat očekávaný produkt, propojit zvolené téma se zkušeností žáka.

Co žák dělá?

- popisuje své zkušenosti s ...
- odvozuje, uvádí příklady
- zapisuje pojmy související s ...
- rozlišuje fakta a názory

- diskutuje, argumentuje
- formuluje svá očekávání a obavy
- formuluje důvody svého postoje
- navrhuje pravidla

2. Mapování

 Cíl: Evokace toho, co už o tématu žák ví z formulace otázky potřebné k hlubšímu porozumění problému.

Co žák dělá?

- formuluje a klade klíčové otázky, diskutuje
- studuje vstupní materiál, sleduje videoprojekci, čte příběh, zpracovává informační texty
- vysvětluje pojmy, odvozuje ukazatele jevů, kritéria rozhodování nebo posuzování, hledá nové pojmy
- kriticky hodnotí vstupní informace, názory

3. Třídění

 Cíl: Žák třídí informace, vybírá klíčové otázky a témata, dále pak musí dohodnout organizaci řešení, odhalit souvislosti, odvodit příčiny a důsledky.

Co žák dělá?

- navrhuje, argumentuje, porovnává
- obhájí a posuzuje jednotlivé návrhy
- navrhuje kritéria, postupy atd.

4. Řešení

 Cíl: Žáci nacházejí odpovědi na stanovené otázky, seznámí se s nimi navzájem, vyberou záměr, na kterém chtějí pracovat.

Co žák dělá?

- plánuje, organizuje, přijímá role ve skupině
- vyhledává a zpracovává informace z různých zdrojů
- efektivně využívá internetové vyhledávače
- vystihuje podstatu informace
- dotazuje se, pátrá, zjišťuje, pořizuje záznamy
- flexibilně reaguje na chybu
- zvažuje svůj postoj na základě daných kritérií a argumentů, zvažuje etické aspekty
- prakticky ověřuje správnost řešení problémů
- připravuje prezentaci, prezentuje, moderuje, komentuje výsledek skupinové práce, argumentuje
- hodnotí, doplňuje, klade otázky, porovnává
- hledá možnosti dalšího uplatnění dílčích výstupů

5. Tvorba produktu

 Cíl: Žáci použijí získané poznatky užitečným způsobem a vytvoří produkt.

Co žák dělá?

- spolupracuje na tvorbě společného výstupu (produktu)
- přebírá odpovědnost za vlastní roli
- plánuje, realizuje, vyhodnocuje, připravuje propagaci, prezentaci

6. Reflexe

Cíl: Pojmenovat a vyhodnotit získané poznatky, prožitky, zkušenosti.

Co žák dělá?

- porovnává svá očekávání a obavy se skutečností
- vysvětlí vliv projektu na své současné postoje k ...
- formuluje získané poznatky a zkušenosti
- vyplní hodnoticí dotazník
- pojmenuje prožitky, pocity a zkušenosti z projektu
- pojmenuje úskalí, problémy a chyby v průběhu projektu, hodnotí způsob jejich řešení
- reflektuje svůj osobní přínos ke společné práci
- oceňuje konkrétní přínos ostatních

4.4. Příloha č. 4 – Místně zakotvené učení

Co je místně zakotvené učení?²⁰

Místně zakotvené učení je možno chápat jako vzdělávání pro udržitelný život vázané na místo a zdůrazňující rozšíření za hranice přírodního prostředí, do oblasti kulturních, historických, sociálních, politických a ekonomických podmínek místa. Přístup představovaný místně zakotveným učením usiluje o využití silného vztahu, který mají lidé ke svému místu (obci, ve které žijí, kde pracují atd.) s cílem dosáhnout ekologické a kulturní gramotnosti a současně naplnit řadu cílů v oblasti ochrany přírody a zodpovědné správy obce.

V místně zakotveném učení se žáci i občané společně zapojují do života svých komunit. Takový přístup je založen na demokratických hodnotách a směřuje ke sblížení vzdělávacích cílů s místně relevantními cíli v oblasti sociální, ekonomické a ekologické.

Principy místně zakotveného učení

Místně zakotvené učení pracuje zejména s následujícími principy:

- **UČENÍ O MÍSTĚ** – pro učení využívá **místních témat a souvislostí**, ty ale slouží i jako základ pro:
  - porozumění širším souvislostem,
  - účast na řešení regionálních a globálních problémů.
- **UČENÍ V MÍSTĚ** – učení se přesouvá mimo třídu, **učebnou se stává obec a její okolí.**
- **KONKRÉTNÍ PŘÍNOS PRO UDRŽITELNÝ ŽIVOT V MÍSTĚ A SVĚTĚ** – téma, kterým se žáci zabývají je opravdové a vážné a **výsledek jejich práce je skutečným, hmatatelným a užitečným příspěvkem ke kvalitě života a životního prostředí v obci** a podporuje roli obce ve zlepšování prostředí ve světě.
- **VZTAH K MÍSTU** – učení staví na **osobním vztahu ke svému místu** a rozvíjí jej.
- **PŘÍZPŮSOBNÍ MÍSTNÍ SITUACI** – učení reaguje na místní podmínky a potřeby a je jim přizpůsobeno.
- **PARTNERSTVÍ S KOMUNITOU** – podporou pro učení jsou **partnerství s dalšími lidmi a subjekty v obci** (místními organizacemi, podniky, vedením obce, místními odborníky, znalci, pamětníky apod.).
- **MEZIOBOROVOST** – učení je mezioborové, mezipředmětové – hranice mezi předměty se rozplývají, jsou prostupné – buduje se **porozumění vzájemné propojenosti** společenských a přírodních, lokálních a globálních, minulých a budoucích procesů.
- **OSOBNÍ RELEVANCE** – učení je pro žáka osobně relevantní – vidí **souvislost s vlastním životem.**
- **AKTIVNÍ ÚČAST/PARTICIPACE ŽÁKŮ** – učení je zaměřeno na porozumění a aktivní účast v řešení místních i globálních problémů. Je postaveno na participativních metodách zaměřených na iniciativu žáků:
  - iniciativa a zodpovědnost je na žácích,
  - učitel není zdroj všeho vědění, ale průvodce procesem, v němž se i on učí.

²⁰ RICHTEROVÁ, Karin, KULICH, Jiří, HAWEL, Tomáš, KAPLAN, Pavel a kol. *Cesta labyrintem ŠUŽ*. Středisko ekologické výchovy SEVER Horní Maršov o.p.s., 2019. Ke stažení | Škola pro udržitelný život. [online]. Dostupné z: <http://www.skolaprozivot.cz/Ke-stazeni.html>.

- **BĚŽNÝ NÁSTROJ VÝUKY** – místně zakotvené učení je nedílnou součástí dosahování cílů organizace – pro školu je tedy **běžným nástrojem vzdělávání žáků**, ne něčím navíc, učitel má jasno v tom, co se má žák prostřednictvím MZU naučit, jak vše zapadá do výuky a jak to zhodnotit.

Dalším důležitým aspektem místně zakotveného učení je **SPOLUPRÁCE** – učení probíhá formou skupinové práce, zadání je zaměřeno na spolupráci v týmu, silami jednoho člověka vyřešit nejde.

4.5. Příloha č. 5 – SMART cíl

SMART cíl

SMART je pomůcka používaná v projektovém řízení a koučinku ve fázích stanovení cílů. Jedná se o způsob jak hodnotit kvalitu projektových cílů nebo cílů osobního rozvoje.

Cíl je vhodné formulovat tak, aby byl:

S - Specific (specifický) – čím přesněji je definován, tím snadněji se bude plnit – potřebujeme přesně vědět, co chceme změnit a čeho chceme dosáhnout (například zařadit do své výuky prvky facilitace, rozvíjet demokratickou kulturu ve škole pomocí podpory participace žáků, začít rozvíjet kolegiální podporu na škole).

M - Measurable (měřitelný) – abychom byli schopni určit, čeho jsme dosáhli a mohli dosahování cíle monitorovat (např. realizovat s žáky 2 vzdělávací celky s prvky facilitace, zavést ve škole školní parlament, kde budou 2 zástupci žáků z každé třídy, pracovat v týmu 5 učitelů formou kolegiální podpory a vytvořit společně 2 vzdělávací celky,...).

A - Accepted (akceptovatelný) – přijatelný pro účastníky, zadavatele, zaměření projektu, v souladu s ŠVP apod. (např. se souhlasem vedení školy, týmu učitelů, žákovského týmu, v souladu se zaměřením projektu UBUNTU, jako výsledek veřejné ankety, v souladu s očekáváním zadavatelů přednášky, se souhlasem vedení obce, v relevanci k tématu,...).

R - Realistic (reálný, dosažitelný) – je reálné ho dosáhnout v daném čase, je v silách našich/žáků/školy cíle dosáhnout (samostatně nebo s podporou kolegů, vedení školy a personálu školy, s podporou dalších partnerů a při zapojení stávajících personálních, finančních i dalších kapacit).

T - Timed (časově ohraničený) – u každého cíle je třeba říci, do kdy má být splněn (např. za 12 měsíců, během tohoto školního roku, na konci přednášky,...).

Všechny tyto podmínky by měly být ve správně formulovaných cílech splněny současně. „Smart“ znamená anglicky „chytrý“. Jde zároveň o zkratku sestavenou z prvních písmen výše popsaného postupu formulování cílů, která dobře slouží jako mnemotechnická pomůcka.

Špatně stanovené cíle:

- Rozvoj demokratické kultury.
- Zavedení kolegiální podpory.
- Zavedu facilitaci do výuky.
- Pracuji s portfoliem.

Dobře stanovené cíle:

- Během tohoto školního roku začneme, se souhlasem vedení školy, pracovat ve skupině 5 učitelů formou kolegiální podpory a společně vytvoříme a vyzkoušíme na 2 skupinách žáků 2 vzdělávací celky s prvky facilitace.
- V období od února do června 2019 zařadím do své výuky alespoň 2× za měsíc prvky podporující participaci žáků na základě jejich zájmu o tuto formu práce, následně úpravy vyhodnotím a zapracuji do své výuky na stálo.
- Na předmětové komisi zavedu do konce školního roku kolegiální podporu jako běžnou formu spolupráce tak, abychom s ní v této skupině od příštího školního roku pracovali již standardně.

4.6. Příloha č. 6 – Facilitace

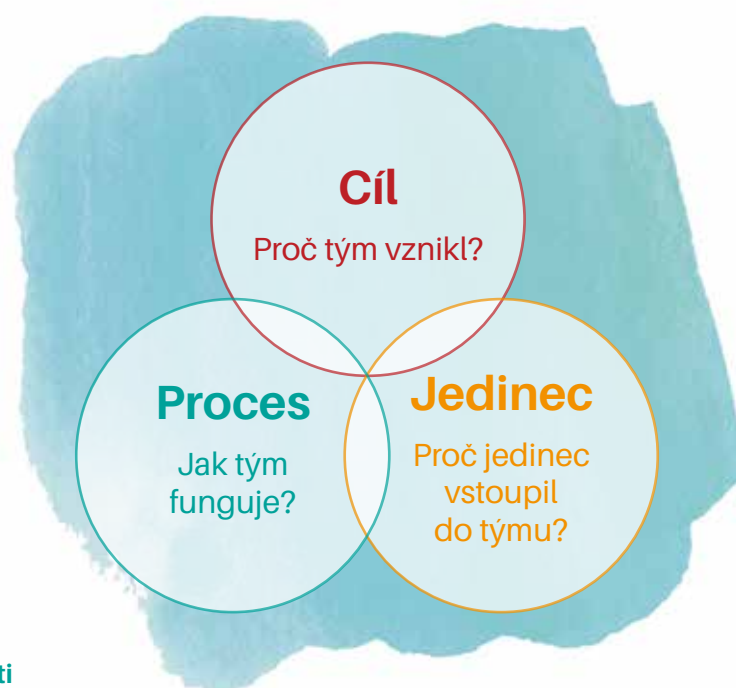
Facilitace skupinových procesů - učitel jako průvodce

Facilitátor usnadňuje komunikaci ve skupině. Na rozdíl od moderátora aktivně řídí komunikaci po stránce procesní a odpovídá za její průběh, ale nikoliv za její obsah. Úkolem facilitátora je usnadnit komunikaci a dát účastníkům diskuse možnost, aby se mohli soustředit na věcnou stránku problému a jeho řešení.

Dynamická rovnováha skupiny - tzv. Adairovy kruhy

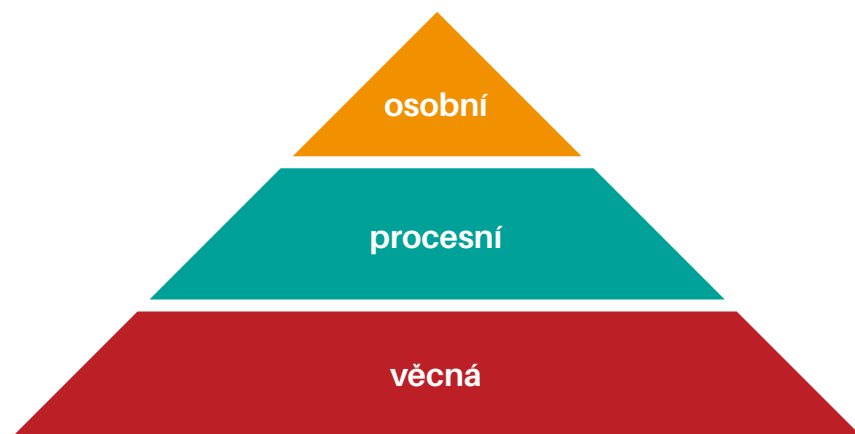
Aby byla skupina lidí, se kterými pracujeme spokojená, je třeba myslet na:

- **CÍL** - akceptovaný všemi členy a veřejně sdílený
- **PROCES** - dohodnutý způsob, jak tohoto cíle dosáhne. Jestliže procesu není věnována dostatečná pozornost, vede to ke zmatkům, chybám, špatné organizaci práce, plýtvání časem atd.
- **JEDINEC** - zároveň musíme akcentovat potřeby jednotlivých členů skupiny. Zanedbávání osobních potřeb členů skupiny může vést ke ztrátě motivace, lidským zklamáním, ke konfliktům...

Pyramida spokojenosti

Mezi výsledky práce skupiny patří nejen to, co bylo dohodnuto, ale i vztah, který k dohodnutému účastníci mají. Ochota, s jakou budou dohodnuté uskutečňovat, je úměrná jejich spokojenosti s průběhem a výsledkem práce.

²¹ Upraveno dle: PLAMÍNEK, Jiří. *Vedení porad: jak dosáhnout maximálního výsledku s minimem lidí, času a energie*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4118-5.

²² Upraveno dle: Facilitátor - Wikipedie. [online]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Facilit%C3%A1tor>.

- **Spokojenost věcná** – o ní u konkrétního člena skupiny rozhoduje především to, do jaké míry odpovídá výsledek práce zájmům a očekáváním tohoto člena. Být věcně spokojen znamená pro člověka shledat výsledek práce přijatelný.
- **Spokojenost procesní** – popisuje, zda způsob, jakým se došlo k výsledku práce ve skupině, byl poctivý a spravedlivý – pochopitelně především vůči člověku, který práci subjektivně hodnotí za vzniku pocitu procesní spravedlnosti nebo nespravedlnosti.
- **Spokojenost osobní** – ta je spojena především se subjektivním vnímáním hodnoty vlastního příspěvku k poradě – jde o to, zda konkrétní člen skupiny hrál na poradě svou roli důstojně a také zda byl takto vnímán ostatními.

Facilitátor myslí na tyto lidské potřeby od zahájení jednání a systematicky buduje procesní a osobní spokojenost všech účastníků ve snaze zajistit podporu pro výsledky. Snaží se zajistit tři důležité věci:

- **Prostor** – dejte lidem možnost vysvětlit jejich myšlenky ostatním účastníkům.
- **Pochopení** – ukažte jim, že skupina jejich myšlenkám porozuměla.
- **Důstojnost** – ukažte jim, že jste jejich myšlenky vzali vážně.

Šest zásad facilitace ²³

Facilitátor (průvodce):

- **pomáhá ostatním, ne sobě**

Hlavním smyslem facilitace je pomoci skupině k úspěchu. Pokud se tedy facilitátor v konkrétní situaci rozhoduje, co je správné udělat, první zásada mu poskytne bezpečné vodítko. Jestliže se něco upřímně chystá udělat pro druhé, nemusí se bát. Může se spolehnout, že i když to třeba nebude dokonalé, bude to opravdové a upřímné.

- **tlumočí z češtiny do češtiny**

Facilitátor má na starosti vzájemné porozumění mezi lidmi. Usnadňuje jejich komunikaci, často tím, že překládá názory a argumenty jednoho účastníka diskuse do jazyka, kterému rozumí účastník druhý. I když hovoříme stejným jazykem, například česky, stává se, že si pod jedním a tím samým slovem představujeme různé věci.

Překládat slova ovšem pro dobrou facilitaci nestačí. Za slovy se vždy skrývají určité pocity. Správně vnímat pocity není právě jednoduché umění, takže se účastníkům diskuse často stává, že spolu mluví, aniž by si všimli, že v některém z nich roste nějaká emoce – například strach, vztek nebo znechucení. Facilitátor musí v takovém případě zasáhnout dříve, než se emoce významněji projeví a ovlivní průběh komunikace. Často mu stačí pocity pojmenovat, třeba jen obecně jako možnost, že by se mohly projevit. Když se skryté stane zjevným ještě dříve, než může ublížit, jeho pustošivý potenciál významně poklesne.

- **je nestranný**

Nestrannost je velmi důležitou podmínkou úspěchu facilitace. Facilitátor je objektivně neutrální, má k účastníkům stejně daleko, pravděpodobně se k nim i stejně chová, dává jim stejný prostor, stejné vedení a stejnou podporu.

- **navrhuje proces**

Striktní pojetí facilitace je jednoznačné – facilitátor nesmí skupině proces nadiktovat. Může maximálně navrhnout, co by se mohlo stát, a čekat, zda s tímto návrhem budou účastníci souhlasit. Běžně také vyzývá účastníky, aby proces navrhli sami a dohodli se na nějaké jeho podobě mezi sebou.

- **dbá o orientaci**

Při facilitaci je důležité, aby se ve stejném okamžiku všichni účastníci zabývali tímtež. Pokud jsou právě generovány – například v rámci brainstormingu – možnosti řešení problému, pak je kontraproduktivní, aby je někteří současně hodnotili. Aby to bylo možné, musí všichni účastníci stále vědět, co se během procesu děje, proč se to děje a jaká je jejich aktuální úloha v tomto dění. Velkým úkolem facilitátora je toto všechno účastníkům připomínat.

²³ Upraveno dle: PLAMÍNEK, Jiří. *Vedení porad: jak dosáhnout maximálního výsledku s minimem lidí, času a energie*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4118-5.

- **věcně nerozhoduje**

Poslední zásada je velmi striktní. Zapovídá rozhodování o věci a hodnocení obsahu. Právě za to, že nebude ovlivňovat věcné rozhodování, získává od skupiny procesní důvěru. Pokud se přikloní k nějakému názoru nebo argumentu, ohrožuje vnímání sebe jako nestranného experta.

Standardní průběh facilitovaného setkání ²⁴

Je důležité nejprve začít **definicí tématu** nebo témat setkání, pokračovat **stanovením rolí** ²⁵ (a s nimi souvisejícími právy a povinnostmi jednotlivých lidí) a dohodou o procesu, kterým bude setkání postupovat (včetně nezbytných pravidel – jsou-li opravdu nezbytná). Teprve pak má smysl vrhnout se na věcnou podstatu (věcné řešení) toho, co má být prodiskutováno, vyřešeno nebo rozhodnuto.

Řízený průběh porad

Nástroje facilitátora ²⁶

Otázky

- Otázky užíváme především pro podporu a kontrolu dynamiky skupinové komunikace. Ptáme se otevřenými otázkami, tedy takovými, které umožňují široké spektrum odpovědí.
- Otázky mohou být určeny všem účastníkům, ale můžeme položit cílenou otázku, určenou pouze určitému člověku nebo menší skupině lidí.

Shrnutí

- Shrnutí je nástrojem zvyšujícím orientaci účastníků v diskusi.
- Používáme je zejména v situacích, kdy je třeba **regulovat diskusi**.
- Po shrnutí připomene účastníkům, ve kterém bodě procesu se právě nacházejí. Regulativní funkci shrnutí zařadí facilitátor nejčastěji v situaci, kdy skupina začne tematicky bloudit nebo má tendenci dlouze diskutovat o marginálních aspektech řešené problematiky.
- Má **sjednocující funkci**. To tehdy, když je třeba zajistit, aby dosažené závěry vnímali všichni stejně.
- Použijeme ho i při ohraničování různých fází diskuse. Ta zahrnuje jak regulaci, tak sjednocení. Není tečkou, ale středníkem v diskusi, který vyznačuje nějaký její mezník.

Instrukce

- Je-li třeba zajistit nebo posílit stabilitu procesu, používáme instrukce. Instrukce proto nejčastěji připomínají smysl porady a **zavádějí nebo připomínají pravidla**. Mohou tedy mít buď připomínající, nebo stanovující formu. Stanovující forma instrukcí zavádí nová pravidla.
- Připomínající forma je z tohoto hlediska jednodušší – pravidla již existují, vznikla při jiných aktivitách nebo byla dohodnuta na začátku nebo v průběhu práce.
- Cíl a pravidla práce by měly viset tak, aby si je všichni mohli kdykoliv přečíst.

Komentáře

- Tento nástroj má nejvolnější použití. Zpravidla jím **reagujeme na efektivitu komunikačního procesu**, kterou se komentářem snažíme zvýšit nebo fixovat.

²⁴ Upraveno dle: PLAMÍNEK, Jiří. *Vedení porad: jak dosáhnout maximálního výsledku s minimem lidí, času a energie*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4118-5.

²⁵ Pozn.: Autor původního textu volí v případě grafického znázornění (viz obrázek řízeného průběhu porady) pro „role“ malé písmeno r, protože jde z jistého pohledu o procesní aspekt porady.

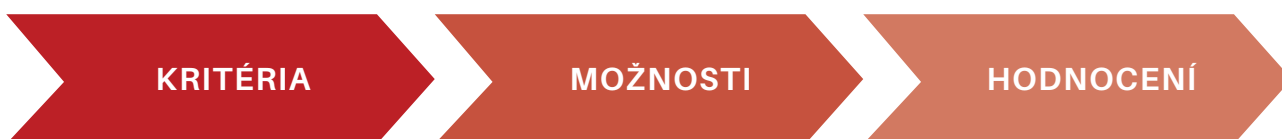
²⁶ Upraveno dle: PLAMÍNEK, Jiří. *Vedení porad: jak dosáhnout maximálního výsledku s minimem lidí, času a energie*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4118-5.

Metody facilitátora

Princip KrMHo²⁷

Porada, práce v týmu atd., má být nástrojem řešení problémů, nikoliv sporů. Vyhnout se vpádu emocí do průběhu práce a zabránit **personifikaci problémů** ve sporech je proto zcela klíčové. Při rozhodování je z tohoto důvodu důležité pravidlo KrMHo.

Tento princip představuje jakousi pozitivní past: pokud **určíme nejdříve proces hodnocení** (kritéria) a podaří se nám tak učinit jednoznačně a teprve **potom navrhne možnosti řešení**, předem stanovený postup nás vede k jednoznačnému ohodnocení a nenechá nás zabloudit. Podmínkou akceptace výsledku je pochopitelně zcela jednoznačný a spontánní souhlas všech účastníků s kritérii (a postupem hodnocení vůbec) a citlivý, pro všechny přijatelný způsob vedení práce.

Konsenzus a efektivní konsenzus²⁸

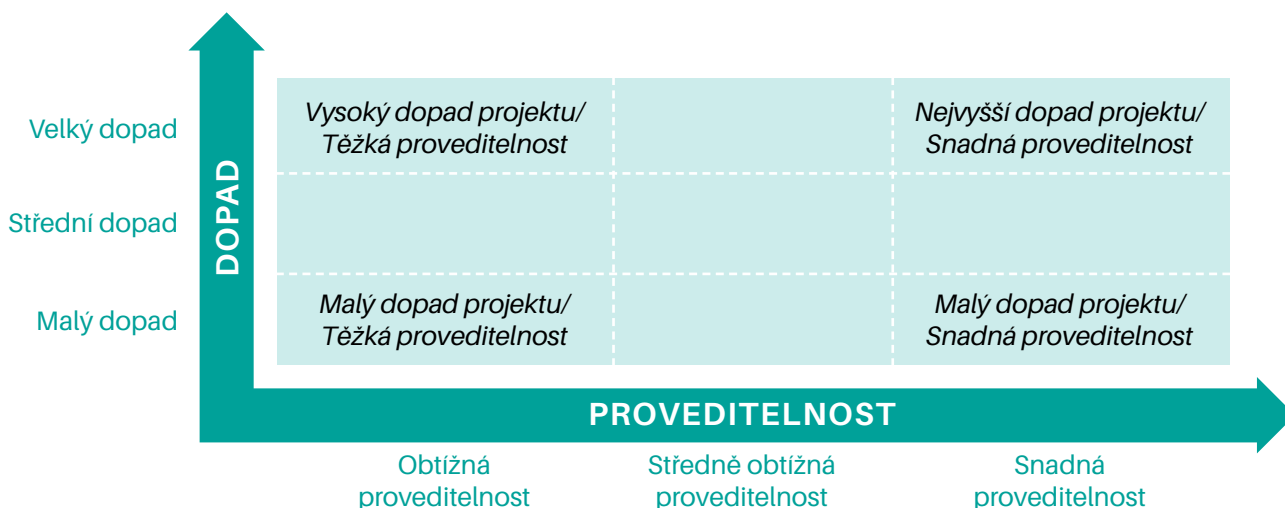
Konsenzus je samozřejmě nejcennější formou rozhodování. Mluvíme o něm tehdy, když se všichni členové nějaké skupiny shodně vyjádří na nějaké téma, například podpoří jedno určité rozhodnutí. V praxi se přitom zpravidla nevyžaduje shodný názor, ale „pouze“ svobodně vyjádřené shodné stanovisko. Svobodným vyjádřením souhlasu je míněna situace, v níž každý člen skupiny, který má odlišný názor od přijatého konsenzuálního stanoviska, se poté, co se přesvědčil, že jej ostatní vyslechli, pochopili a vzali vážně, rozhodl, že shoda ve skupině je pro něho důležitější než trvání na vlastním odlišném stanovisku.

V situacích, kdy se rozhoduje o relativních margináliích, se proto často dohodneme na **pravidlu efektivního konsenzu**, které říká, že pokud s tím všichni vyjádří souhlas, potom po uplynutí určité doby bude za „efektivní konsenzus“ považován názor nějaké stále méně přísně definované většiny. Například po dvaceti minutách stačí názor více než 90 % účastníků, po čtyřiceti minutách názor více než 70 % a po jedné hodině se již „efektivním konsenzem“ stane (což už je ovšem zcela extrémní případ) třeba i názor prosté většiny.

Tabulka dopadu a proveditelnosti

Tabulka nám pomůže při rozhodování, když jednotlivé nápady na lístečcích po diskusi umísťujeme dle dopadu a proveditelnosti. Skupina tak jasně vidí, jak je který nápad reálný a při diskusi je řečeno proč.

Obvykle se realizují nápady, které jsou umístěné vpravo nahoře.

²⁷ Upraveno dle: PLAMÍNEK, Jiří. *Vedení porad: jak dosáhnout maximálního výsledku s minimem lidí, času a energie*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4118-5.

²⁸ Upraveno dle: PLAMÍNEK, Jiří. *Vedení porad: jak dosáhnout maximálního výsledku s minimem lidí, času a energie*. 2., rozš. vyd. Praha: Grada, 2012. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-4118-5.

4.7. Příloha č. 7 – Aktivity

KRESLENÍ	POPIS	PANTOMIMA
Dopravní prostředek	Motýlí křídlo	Ježek žere žízalu
Plavecký bazén	Příručka	Žádost o ruku
Zasedání parlamentu	Zavřená továrna	Podzim
Dovolená u moře	Urologie	Zákaz kouření
Bubeník	Notová osnova	Radiátor
Písečná duna	Guano	Popletený fotograf
Počítač	12patrový panelák	Tee pee
Koza	Bílý akát	Divoký kůň
Koloběžka	Knihomol	Výfukový plyn
Tající ledovec	Teorie relativity	Globální oteplování
Plody moře	Sňatkový podvodník	Světoběžník
Horský vůdce	Vyhlášená kuchařka	Polární záře
Bílé myšky	Lem roucha	Žaluzie

Reproduktory	Jára Cimrman	Přetržená oprátka
Don Quijote	Krčma	Hippokratova přísaha
Bermudský trojúhelník	Transgender	Žralok
Rozbitý mobil	Mezcal	Odřené koleno
Sanitka	Sociální spravedlnost	Bláznivá představa
Stupeň vítězů	Spartakiádní cvičenka	Tampón
Rentgenový snímek	Velikášství	Tanečník flamenga
Koňské kopyto	Plošný spoj	King Kong
Třetí vagón	Výhybka	Jízdní řád
Tlusté střevo	Veganství	Vrh koulí
Chrlič	Bylinářka	Zvoník z Notre Dame
Bible	Sýkora koňadra	Oživlá mrtvola
Studna	Hinduistický chrám	Dupačky
Zatáčka	Záložka do knihy	Rozdvojka

Hřbetní ploutev	Kaleidoskop	Ukousnutý koláč
Tříděný odpad	Ředitelka zeměkoule	Cylindr
Pagoda	Pažit	Elektrická zásuvka
Okurka nakládačka	Přesolená polévka	Čtení myšlenek
Půlměsíc	Okoralý chléb	Dojení mléka
Taj Mahal	Vědecké centrum	Veselé Vánoce
1. třída	Volby do europarlamentu	Vlajka
Slimák	Hlávka zelí	Popsaný sešit
Buddha	Altová flétna	Svatební obřad
Mamut	Inaugurace	Hospodský povaleč
Oko na punčoše	Zelenočervený náramek	Prodlužovací kabel
Padající list	Sobolí kožich	Vorvaň na pláži
Silný vítr	Mučírna	Duha
Závěs za auto	Žehlení	Dělení buňky

4.8. Příloha č. 8 – Portfolio učitele v UBUNTU – učitelé 1. rok

Portfolio UBUNTU učitele

Ubuntu je staré africké slovo, které znamená „*Jsem tím, čím jsem, díky tomu, čím jsme všichni*“. Ubuntu vyjadřuje vztahy jedince a společnosti. Volně přeloženo jde o lidský přístup jednoho k druhému a společnosti vůči jedinci.

„Osoba s ubuntu je otevřená a přístupná ostatním, dodává jistotu a sebevědomí druhým, necítí se ohrožena tím, že jsou jiní schopní a dobří, protože on či ona má sám v sobě jistotu, která pochází z vědomí, že patří do většího celku a že slábnou, když jiní slábnou nebo jsou pokořeni, když jsou jiní mučeni nebo utlačováni.“

Arcibiskup Desmond Tutu

Cíl vedení mého portfolia

Obecně je cílem získávat průběžnou zpětnou vazbu o aktuální úrovni vlastních profesních kvalit a o rozvoji dlouhodobé spolupráce s kolegy. To pak vede k vytvoření si uceleného obrazu o vlastním profesním vývoji.²⁹

V projektu UBUNTU je cílem portfolia posílení vlastních kompetencí potřebných k tomu, abych dokázal/a rozvíjet kompetence pro demokratickou kulturu u žáků, spolupracovat s kolegy a metodiky UBUNTU a přispěl/a tak k tvorbě metodik vzdělávacích programů potřebných pro rozvoj demokratické kultury ve škole.

Jak na to a k čemu je to dobré?

Doporučujeme průběžně pracovat na co možná nejobektivnějším obrazu vlastních pedagogických kompetencí – znalostí, dovedností, postojů a hodnot – potřebných pro rozvoj demokratické kultury na škole i příslušných kompetencí u žáků. Tento obraz pak lze následně použít jako základ pro vlastní profesní a osobní rozvoj.

Prostor pro formulaci dalších vlastních důvodů:

---

²⁹ Inspirace: TRUNDA, Jiří. *Profesní portfolio učitele: soubor metod k hodnocení a sebehodnocení*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-62-0.

Vzkaz od metodiků UBUNTU

Některé části portfolia jsou osobní, intimní záležitosti každého pedagoga. Proto si velmi vážíme toho, že nám je dovolíte sdílet a necháte nás pomoci Vám formulovat Vaše myšlenky, potřeby a podílet se na jejich naplnění. Části portfolia, které neslouží přímo k tvorbě a ověření metodik, použijeme do výstupů či zveřejníme pouze s Vaším svolením.

1. rok mého UBUNTU portfolia

A. Výchozí stav - Kde jsem já a škola (mapování/analýza)

1. Kde jsem já - analýza stavu a mých potřeb (jako učitele)
2. Analýza stavu a potřeb školy
3. Analýza možností začlenění VP pro žáky

B. Profesionální rozvoj - Kam jdu?

1. Moje pedagogické (SMART) cíle: doplnit znění cíle/cílů
2. Vzdělávání

C. Kolegiální podpora a rozvoj školy - Kam jdeme společně?

1. Naše společné (SMART) cíle
2. Zápisy ze schůzek týmu (výstupy schůzek, plán práce, rozdělení úkolů a zodpovědností apod.)
3. Zpětné vazby z náslechnů/tandemové výuky/mezipředmětové výuky
4. Co nám kolegiální podpora dala a vzala - reflexe

2. rok mého UBUNTU portfolia

3. Jak na tom budu pracovat v dalších letech

G. Kam půjdu dál já a škola (těsně před ukončením projektu, např. září 2020)

1. Cíle/plán práce pro školu
2. Cíle/plán osobního rozvoje po ukončení práce na UBUNTU
3. Cíle/plán práce s žáky

4. Co můžu dělat navíc

H. Dobrovolné (doplňkové) aktivity

1. Akční výzkum/y
2. Tvorba vlastních vzdělávacích celků
3. Další

5. Literatura, zdroje k tématu

4.9. Příloha č. 9 – Portfolio B: 1. Moje pedagogické (SMART) cíle

B. Profesní rozvoj – Kam jdu?

- 1. Moje pedagogické (SMART) cíle** (zde doplňte cíl pro první školní rok, vycházejte z analýzy vlastních kompetencí, viz část portfolia A. 1):

- a) Proč to dělám aneb „osobní pedagogická filozofie“
(jaký má můj cíl dopad na mou práci - na kompetence žáků):

- b) Jak poznám, že jsem cíle dosáhl/a (indikátory dosažení cíle):

-----

c) Jak toho dosáhnu (*jakými aktivitami, jaké příležitosti využiji apod.*):

○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....

d) Reflexe dosažení cíle (*vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.*):

○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....
○ .....

4.10. Příloha č. 10 – Portfolio B: 2a. Vzdělávání – 1. seminář Portfolio B: 1. Moje pedagogické (SMART) cíle

2. Vzdělávání – kam jsem se posunul/a po 1. semináři:

1) Co jsem se naučil/a, co jsem si vyzkoušel/a apod. (popis získaných znalostí, dovedností apod.):

-----

2) Reflexe:

a) co se mi na semináři povedlo:

-----

b) co se mi úplně nedařilo:

-----

c) co mne překvapilo:

-----

d) co ještě potřebuji:

-----

e) další:

4.11. Příloha č. 11 – Portfolio C: 1. Naše společné (SMART) cíle

C. Kolegiální podpora a rozvoj školy – Kam jdeme společně?

1. Naše společné (SMART) cíle

Cíl školy (zde doplňte, kam by se škola měla díky projektu UBUNTU posunout během obou let zapojení do projektu. Cíl by měl být spolutvořen či alespoň odsouhlasen vedením, vycházejte ze své analýzy demokratické kultury školy, viz část portfolia A. 2):

.....

.....

.....

1) Proč to děláme aneb „filozofie školy“ (Jaký má náš cíl dopad na vzdělávání žáků):

.....

.....

.....

2) Jak poznáme, že jsme cíle dosáhli (indikátory dosažení cíle):

.....

.....

.....

3) Jak toho dosáhneme (jakými aktivitami, jaké příležitosti využijeme apod.):

.....

.....

.....

4) Reflexe dosažení cíle (vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.):

.....

.....

.....

.....

Cíl týmu UBUNTU (zde doplňte, kam se chcete společně posunout pomocí kolegiální podpory zaměřené na rozvoj demokratické kultury školy - během tohoto školního roku):

○ _____

○ _____

○ _____

1) Proč to děláme aneb „filozofie týmu“ (Jaký má náš cíl dopad na vzdělávání žáků):

○ _____

○ _____

○ _____

2) Jak poznáme, že jsme cíle dosáhli (indikátory dosažení cíle):

○ _____

○ _____

○ _____

3) Jak toho dosáhneme (jakými aktivitami, jaké příležitosti využijeme apod.):

○ _____

○ _____

○ _____

4) Reflexe dosažení cíle (vztaheno ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.):

○ _____

○ _____

○ _____

○ _____

4.12. Příloha č. 12 – 1. Portfolio učitele v UBUNTU – pro metodiky

Portfolio UBUNTU učitele

Ubuntu je staré africké slovo, které znamená „*Jsem tím, čím jsem, díky tomu, čím jsme všichni*“. Ubuntu vyjadřuje vztahy jedince a společnosti. Volně přeloženo jde o lidský přístup jednoho k druhému a společnosti vůči jedinci.

„Osoba s ubuntu je otevřená a přístupná ostatním, dodává jistotu a sebevědomí druhým, necítí se ohrožena tím, že jsou jiní schopní a dobří, protože on či ona má sám v sobě jistotu, která pochází z vědomí, že patří do většího celku a že slábnou, když jiní slábnou nebo jsou pokořeni, když jsou jiní mučeni nebo utlačováni.“

Arcibiskup Desmond Tutu

Cíl vedení mého portfolia

Obecně je cílem získávat průběžnou zpětnou vazbu o aktuální úrovni vlastních profesních kvalit a o rozvoji dlouhodobé spolupráce s kolegy. To pak vede k vytvoření si uceleného obrazu o vlastním profesním vývoji.³⁰

V projektu UBUNTU je cílem portfolia posílení vlastních kompetencí potřebných k tomu, abych dokázal/a rozvíjet kompetence pro demokratickou kulturu u žáků, spolupracovat s kolegy a metodiky UBUNTU a přispěl/a tak k tvorbě metodik vzdělávacích programů potřebných pro rozvoj demokratické kultury ve škole.

Jak na to a k čemu je to dobré?

Doporučujeme průběžně pracovat na co možná nejobjektivnějším obrazu vlastních pedagogických kompetencí – znalostí, dovedností, postojů a hodnot – potřebných pro rozvoj demokratické kultury ve škole i příslušných kompetencí u žáků. Tento obraz pak lze následně použít jako základ pro vlastní profesní a osobní rozvoj.

Prostor pro formulaci dalších vlastních důvodů:

---

³⁰ Inspirace: TRUNDA, Jiří. *Profesní portfolio učitele: soubor metod k hodnocení a sebehodnocení*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-62-0.

Vzkaz od metodiků UBUNTU

Některé části portfolia jsou osobní, intimní záležitosti každého pedagoga. Proto si velmi vážíme toho, že nám je dovolíte sdílet a necháte nás pomoci Vám formulovat Vaše myšlenky, potřeby a podílet se na jejich naplnění. Části portfolia, které neslouží přímo k tvorbě a ověření metodik, použijeme do výstupů či zveřejníme pouze s Vaším svolením.

1. rok mého UBUNTU portfolia

A. Výchozí stav - Kde jsem já a škola (mapování/analýza)

1. Kde jsem já - analýza stavu a mých potřeb (jako učitele)
2. Analýza stavu a potřeb školy
3. Analýza možností začlenění VP pro žáky
  - a) Analýza ŠVP
  - b) Možnosti spolupráce pedagogů ve škole

B. Profesní rozvoj - Kam jdu?

1. **Moje pedagogické (SMART) cíle** (zde doplňte cíl pro první školní rok, vycházejte z analýzy vlastních kompetencí, viz část portfolia A. 1): doplnit znění cíle/cílů)

- a) Proč to dělám aneb „osobní pedagogická filozofie“ (jaký má můj cíl dopad na mou práci – na kompetence žáků)
- b) Jak poznám, že jsem cíle dosáhl/a (indikátory dosažení cíle)
- c) Jak toho dosáhnu (jakými aktivitami, jaké příležitosti využiji apod.)
- d) Reflexe dosažení cíle (vztaheno ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.)

2. Vzdělávání

- Kam jsem se posunul/a po 1. semináři
  - A) Co jsem se naučil/a, co jsem si vyzkoušel/a apod. (popis získaných znalostí, dovedností...)
  - B) Reflexe:
    - a) co se mi na semináři povedlo
    - b) co se mi úplně nedařilo
    - c) co mne překvapilo
    - d) co ještě potřebuji
    - e) další
- Kam jsem se posunul/a po 2. semináři
  - A) Co jsem se naučil/a, co jsem si vyzkoušel/a apod. (popis získaných znalostí, dovedností...)
  - B) Reflexe:
    - a) co se mi na semináři povedlo
    - b) co se mi úplně nedařilo
    - c) co mne překvapilo
    - d) co ještě potřebuji
    - e) další

- Kam jsem se posunul/a během 1. roku své cesty UBUNTU
  - A) Co jsem se naučil/a, co jsem si vyzkoušel/a apod. (*popis získaných znalostí, dovedností...*)
  - B) Reflexe:
    - a) co se mi během 1. roku povedlo
    - b) co se mi úplně nedařilo
    - c) co mne překvapilo
    - d) co ještě potřebuji
    - e) další

C. Kolegiální podpora a rozvoj školy - Kam jdeme společně?

1. Naše společné (SMART) cíle

- Cíl školy (*Zde doplňte, kam by se škola měla díky projektu UBUNTU posunout během obou let zapojení do projektu. Cíl by měl být spolutvořen či alespoň odsouhlasen vedením, dalšími kolegy a žáky. Vycházejte z analýzy demokratické kultury školy, viz část portfolia A. 2): doplnit znění cíle/cílů*)
    - a) Proč to děláme aneb „filozofie školy“ (*Jaký má náš cíl dopad na vzdělávání žáků*)
    - b) Jak poznáme, že jsme cíle dosáhli (*indikátory dosažení cíle*)
    - c) Jak toho dosáhneme (*jakými aktivitami, jaké příležitosti využijeme apod.*)
    - a) Reflexe dosažení cíle (*vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.*)
  - Cíl týmu UBUNTU (*Zde doplňte, kam se chcete společně posunout pomocí kolegiální podpory zaměřené na rozvoj demokratické kultury školy - během tohoto školního roku, s ohledem na cíl školy): doplnit znění cíle/cílů*)
    - a) Proč to děláme aneb „filozofie týmu“ (*jaký má náš cíl dopad na vzdělávání žáků*)
    - b) Jak poznáme, že jsme cíle dosáhli (*indikátory dosažení cíle*)
    - c) Jak toho dosáhneme (*jakými aktivitami, jaké příležitosti využijeme apod.*)
    - d) Reflexe dosažení cíle (*vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.*):
2. Zápisy ze schůzek týmu (*výstupy schůzek, plán práce, rozdělení úkolů a zodpovědností apod.*)
  3. Zpětné vazby z náslechnů/tandemové výuky/mezipředmětové výuky
  4. Co nám kolegiální podpora dala a vzala - reflexe

2. rok mého UBUNTU portfolia

D. Výchozí stav - Na co se potřebujeme u žáků zaměřit?

1. **Na co se zaměříme**, abychom u žáků rozvíjeli KDK (*na základě znalosti skupiny a analýzy ŠVP*)?
  - a) Na základě naší analýzy ŠVP a znalosti žákovské skupiny formulujeme, na rozvoj kterých KDK by bylo vhodné se zaměřit.
  - b) Společně vybereme ty KDK, na které se zaměříme v tomto školním roce.
2. **Revize vybraných KDK** pro tento školní rok
  - a) Revidujeme vybrané KDK pro tento školní rok na základě reflexí z úvodních aktivit (*ve spolupráci s žáky*).

E. Profesní rozvoj - Kam jdu?

1. Moje cíle:

- Pedagogické (SMART) cíle (nový nebo revidovaný cíl vedoucí k naplnění mých pedagogických potřeb): doplnit znění cíle/cílů
  - a) Proč to dělám aneb „osobní pedagogická filozofie“ (jaký má můj cíl dopad na mou práci - na kompetence žáků)
  - b) Jak poznám, že jsem cíle dosáhl/a (indikátory dosažení cíle)
  - c) Jak toho dosáhnu (jakými aktivitami, jaké příležitosti využiji apod.)
  - d) Reflexe dosažení cíle (vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.)

2. Žakovské (SMART) cíle (pedagogický cíl vedoucí k naplnění potřeb žáků): doplnit znění cíle/cílů

- a) Proč to dělám aneb „osobní pedagogická filozofie“ (jaký má můj cíl dopad na mou práci - na kompetence žáků)
- b) Jak poznám, že jsem cíle dosáhl/a (indikátory dosažení cíle)
- c) Jak toho dosáhnu (jakými aktivitami, jaké příležitosti využiji apod.)
- d) Reflexe dosažení cíle (vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.)

3. Kam jsem se posunul/a:

- Po prvním pololetí ověřování metodiky pro žáky
  - A) Co jsem se naučil/a, co jsem si vyzkoušel/a apod. (popis získaných znalostí, dovedností...)
  - B) Reflexe (co mi ověření metodiky přineslo):
    - a) co nového jsem se naučil/a
    - b) co se mi úplně nedařilo
    - c) co mne překvapilo
    - d) co ještě potřebuji
    - e) další
- Po ukončení ověření metodiky pro žáky
  - A) Co jsem se naučil/a, co jsem si vyzkoušel/a apod. (popis získaných znalostí, dovedností...)
  - B) Reflexe (co mi ověření metodiky přineslo):
    - a) co nového jsem se naučil/a
    - b) co se mi úplně nedařilo
    - c) co mne překvapilo
    - d) co ještě potřebuji
    - e) další

F. Kolegiální podpora a rozvoj školy - Kam jdeme společně?

1. Naše společné (SMART) cíle:

- Cíl školy: doplnit znění cíle/cílů
  - a) Proč to děláme aneb „filozofie školy“ (jaký má náš cíl dopad na vzdělávání žáků)
  - b) Jak poznáme, že jsme cíle dosáhli (indikátory dosažení cíle)
  - c) Jak toho dosáhneme (jakými aktivitami, jaké příležitosti využijeme apod.)
  - d) Reflexe dosažení cíle (vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.)

- Cíl týmu UBUNTU: doplnit znění cíle/cílů
  - a) Proč to děláme aneb „filozofie školy“ (*jaký má náš cíl dopad na vzdělávání žáků*)
  - b) Jak poznáme, že jsme cíle dosáhli (*indikátory dosažení cíle*)
  - d) Jak toho dosáhneme (*jakými aktivitami, jaké příležitosti využijeme apod.*)
  - e) Reflexe dosažení cíle (*vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.*)

2. Zápisy ze schůzek týmu (*výstupy schůzek, plán práce, rozdělení úkolů a odpovědností, společná příprava na ověření metodiky VP pro žáky apod.*)

3. Zpětné vazby z náslechnů/tandemové výuky/mezipředmětové výuky

4. Co nám kolegiální podpora dala a vzala – reflexe:

- a) kam jsme se posunuli
- b) co se nedařilo, co jsme podcenili/přecenili
- c) co nás překvapilo
- d) jak a zda nám kolegiální podpora pomohla naplnit stanovené cíle
- e) na čem je třeba ještě pracovat, abychom naplnili stanovené cíle, či dále rozvinuli DK ve škole (*v dalším roce*)
- f) další

G. Spolupráce na projektu – pomáháme rozvíjet demokratické občanství (*ZV z ověřování metodiky VP pro žáky, úkoly k tvorbě a připomínkování metodiky kempu*)

1. Metodika pro žáky
2. Metodika kempu
3. Další související úkoly (*např. podíl na přípravě závěrečné konference*)

3. Jak na tom budu pracovat v dalších letech

H. Kam půjdu dál já a škola (*těsně před ukončením projektu, např. září 2020*)

1. Cíle/plán práce pro školu
2. Cíle/plán osobního rozvoje po ukončení práce na UBUNTU
3. Cíle/plán práce s žáky

4. Co můžu dělat navíc

I. Dobrovolné (doplňkové) aktivity

1. Akční výzkum/y
2. Tvorba vlastních vzdělávacích celků
3. Další

5. Literatura, zdroje k tématu

4.13. Příloha č. 13 – Portfolio A 3. Analýza možností začlenění VP pro žáky

Analýza možností, jak začleňovat do výuky aktivity rozvíjející kompetence pro demokratickou kulturu u žáků

Cílem analýzy je najít soulad mezi aktivitami, které zamýšlíme s žáky realizovat, a závazkem, kterým je pro nás ŠVP. ŠVP nám dává prostor a rámec pro to, co chceme ve výuce dělat. Proto je dobré si jej projít a zjistit, kde všude máme příležitost rozvíjet kompetence pro demokratickou kulturu (KDK) u žáků. Doporučujeme nejprve se zaměřit na své předměty (předměty lidí v týmu) a hledat příležitosti tam. Nicméně, vzhledem k časovým dotacím některých předmětů, doporučujeme podívat se i do těch předmětů, kde by bylo vhodné či možné KDK rozvíjet a požádat o spolupráci další pedagogy. Tato analýza nám poskytne oporu při začleňování aktivit pro žáky v příštím školním roce.

Analýza ŠVP je důležitá ještě z jednoho důvodu – dává nám do rukou argumenty pro vedení školy, kolegy, rodiče i kontrolní orgány, že to, co děláme či chceme dělat v rámci podpory rozvoje KDK, je to, k čemu jsme se v ŠVP zavázali.

Charakteristika ŠVP

Zde jsou většinou³¹ vize, zaměření školy, výchovné a vzdělávací strategie, kompetence, průřezová témata a další údaje a informace. Vypišeme si ty části, které se týkají našeho tématu, tedy rozvoje KDK u žáků.

K čemu se text vztahuje? (např. vize, cíl, kompetence atd.)	Obsah textu (citace či shrnutí)

³¹ Nachází-li se relevantní údaje v jiné kapitole ŠVP, uveďte je rovněž do této tabulky. Je důležité doplnit relevantní obsah do tabulky, neomezujte se názvem kapitol tohoto formuláře.

³² Vhodné k rozvoji KDK, které vyučují kolegové mimo váš tým.

³³ Zkusíme odhadnout maximální počet hodin, které můžeme věnovat rozvoji KDK během jednoho roku.

Rámcový učební plán

Zde jsou hodinové dotace, pakliže nejsou hodiny vyčísleny, měly by tyto informace být v poznámkách k učebnímu plánu. Vypíšeme si, ve kterých předmětech a kolik hodin se budeme věnovat rozvoji KDK.

Obor a ročník: ..... (pracujete-li s více ročníky/obory, vyplňte tabulku pro každý zvlášť)

Předměty, kde budeme rozvíjet KDK, a další předměty ³²	Celková dotace hodin na předmět	Kolik hodin věnuji na rozvoj KDK ³³
.....		
.....		
.....		
.....		

Předměty

Výše jsme si vypsali předměty, které jsou vhodné pro rozvoj KDK. Nyní se zaměříme konkrétně na předměty, které vyučujeme my sami. Měli bychom vědět, které výstupy v našich předmětech můžeme aktivitami rozvíjejícími KDK naplnit, proto si je zde specifikujeme.

Předmět	Vzdělávací výstup
.....	
.....	
.....	
.....	

Zapojení dalších pedagogů

Pokud jsme při práci s ŠVP zjistili, že bude dobré zapojit ještě další kolegy, připravme přehled výstupů i pro ně, abychom měli k dispozici argumenty, až je budeme oslovovat ke spolupráci.

Předmět	Vzdělávací výstup
.....	
.....	
.....	
.....	

Poznámky:

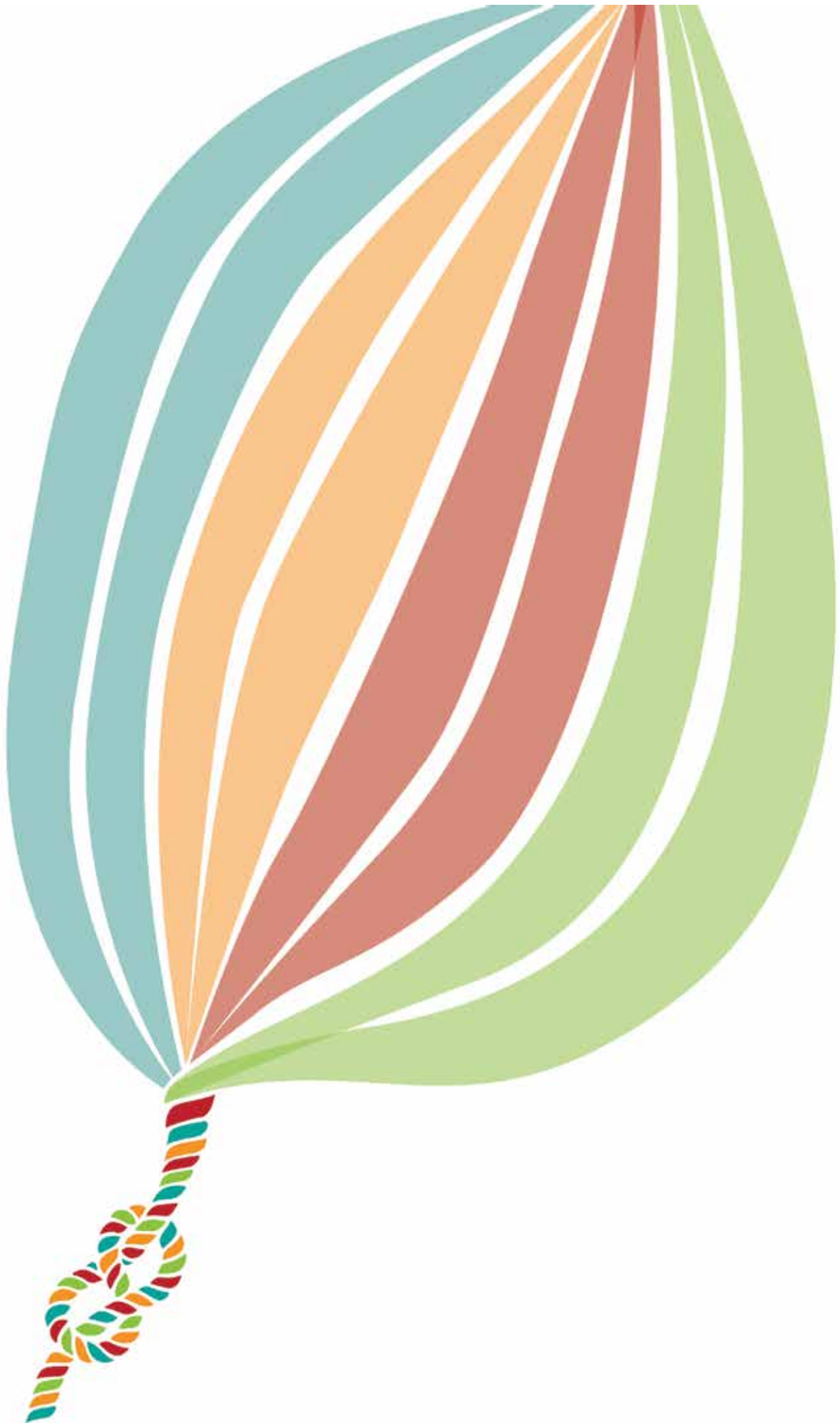
Handwriting practice area with 18 rows of dashed lines.

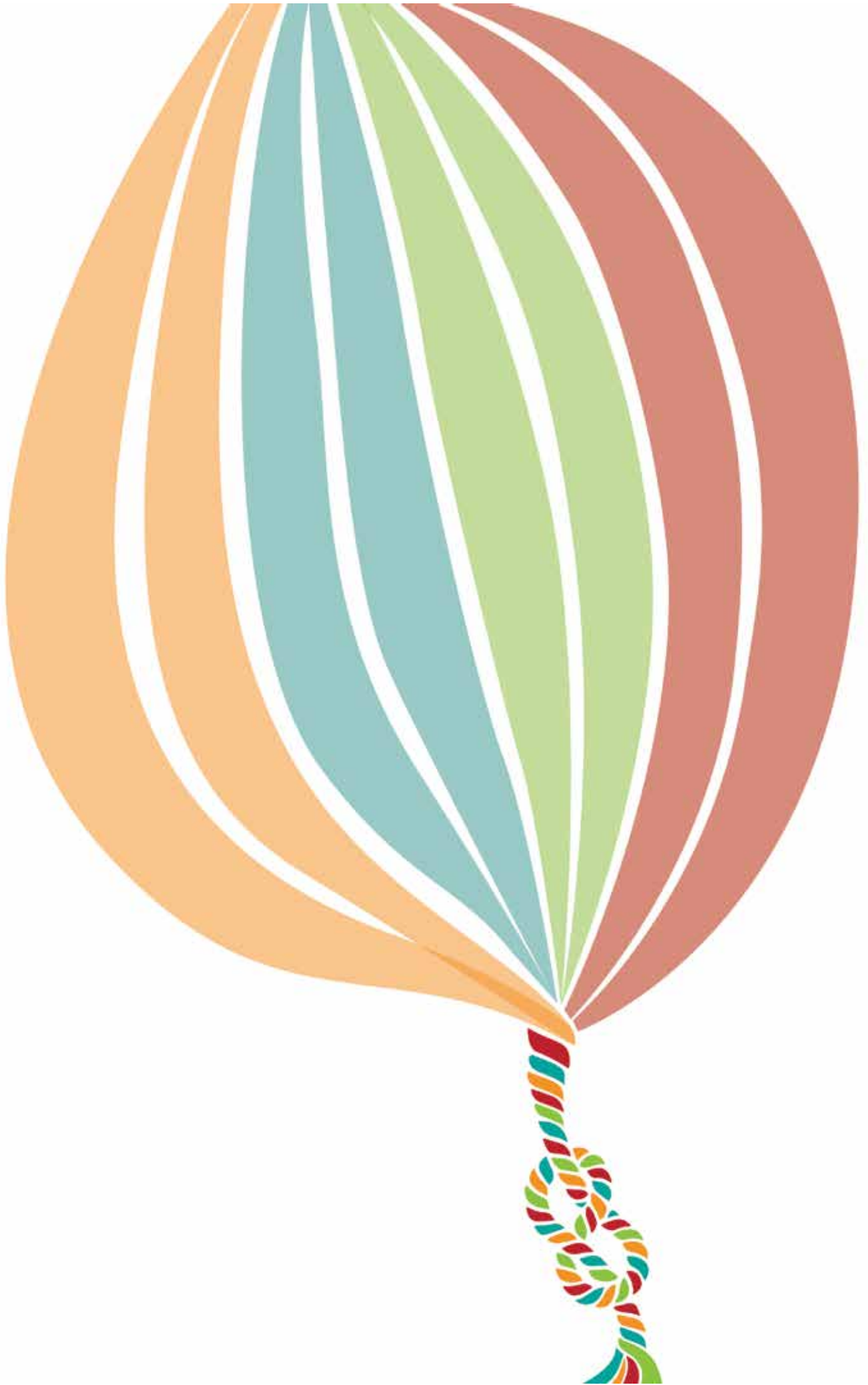
4.14. Příloha č. 14 – Pracovní listy

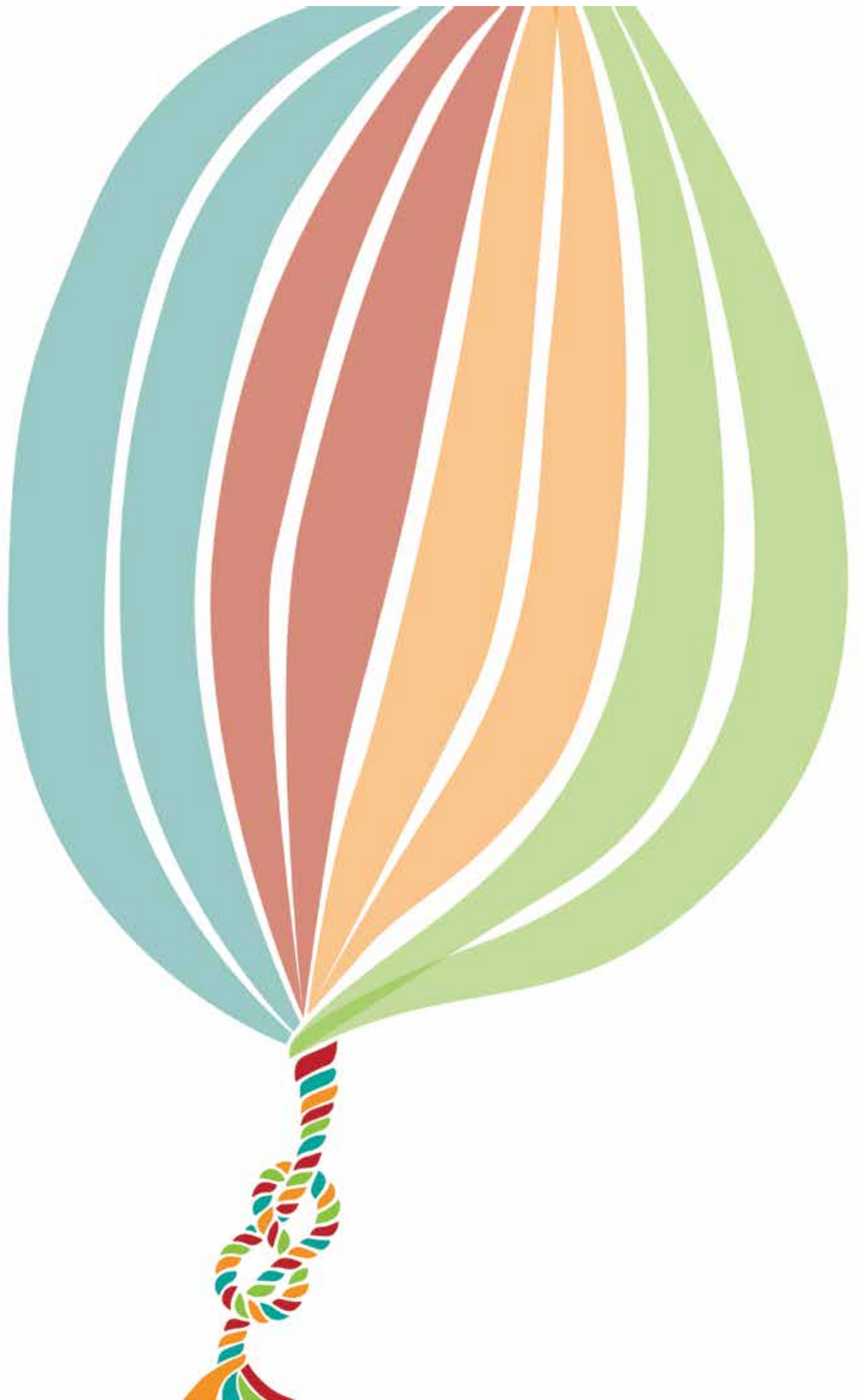

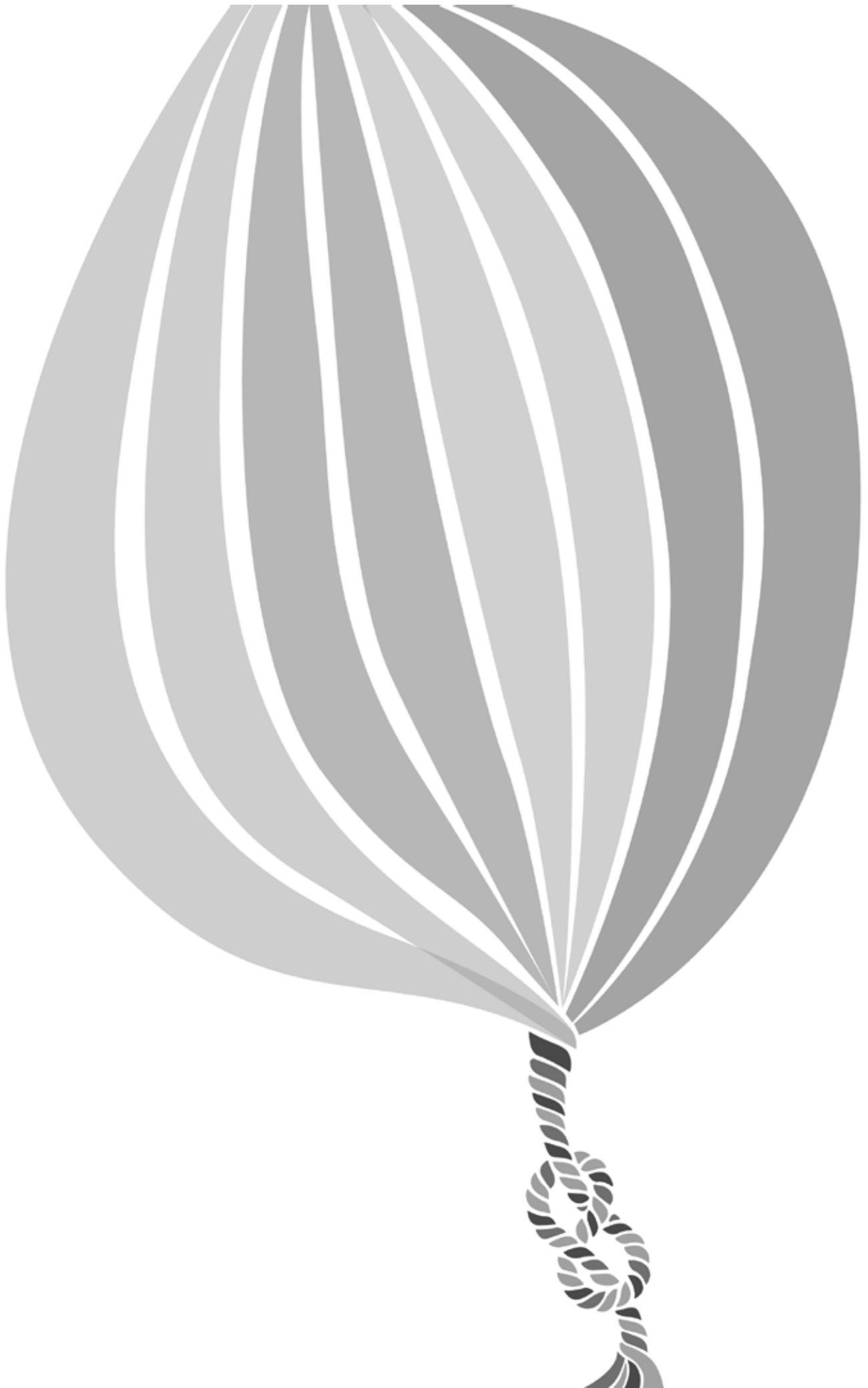

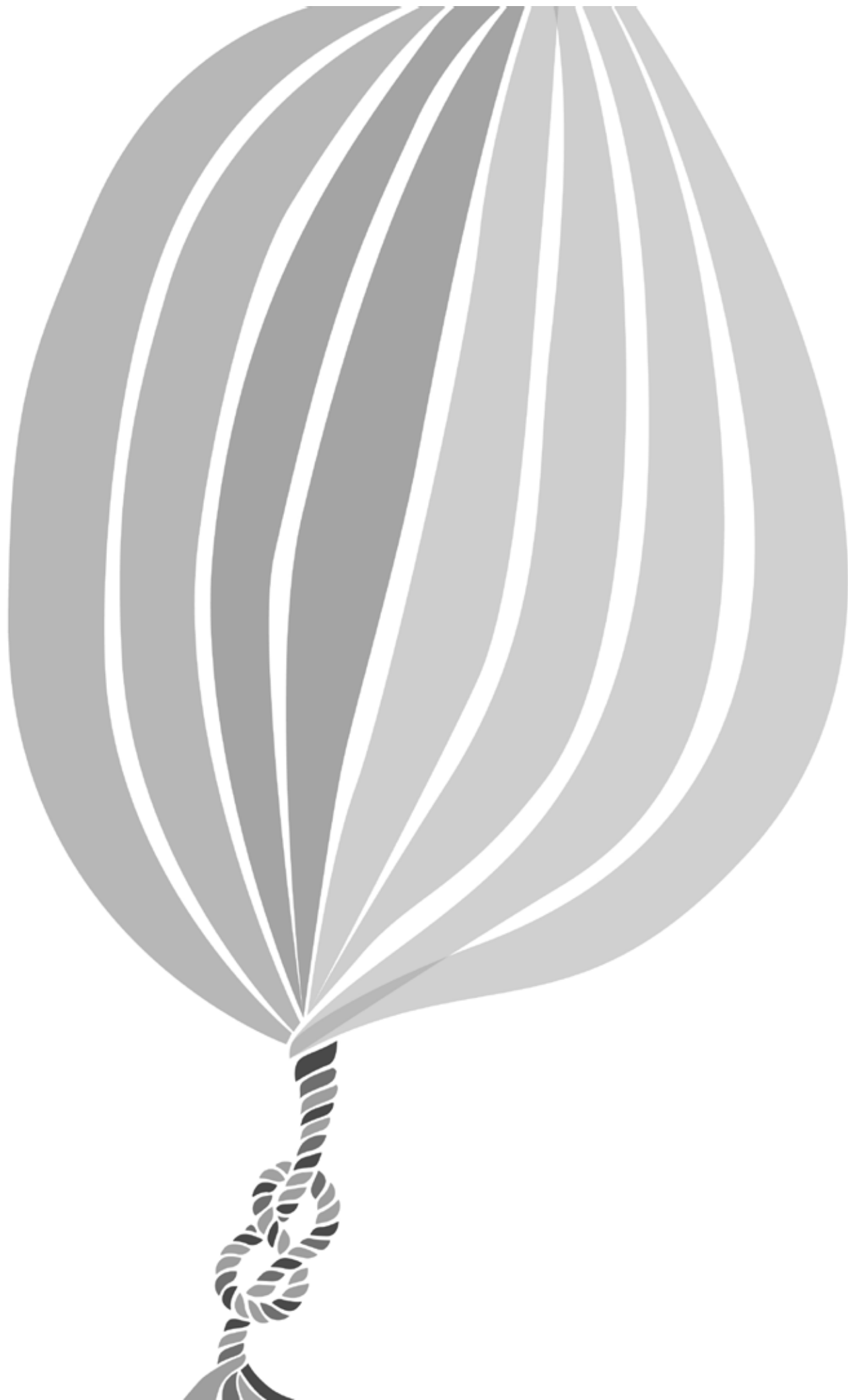

4.15. Příloha č. 15 – Lístičky s otázkou (k rozstříhání)

Myslíš si, že máš možnost ovlivnit, co se děje ve tvé škole?

Myslíš si, že máš možnost ovlivnit dění v obci, kde žiješ nebo studuješ?

Myslíš si, že je důležité chodit k volbám?

Myslíš si, že se můžeš svobodně rozhodovat o svém budoucím životě?

Myslíš si, že pomáhat slabším ti něco přináší?

Myslíš si, že můžeš svobodně vycestovat za hranice své země?

Myslíš si, že je důležité pomáhat lidem v ČR, kteří se mají hůř než ty?

Myslíš si, že je důležité pomáhat lidem v zahraničí, kteří se mají hůř než ty?

Myslíš, že když ve škole zažiješ pocit nespravedlnosti, můžeš se bez problémů obrátit na své učitele či vedení školy?

Myslíš si, že když se ocitneš ve složité situaci, lidé kolem tebe ti pomohou?

Myslíš si, že můžeš vyjadřovat své názory, aniž by ti za ně něco hrozilo?

Myslíš si, že můžeš jít na řádně ohlášenou demonstraci, aniž by ti za to něco hrozilo?

Myslíš si, že když někdo spáchá v ČR trestný čin, bude spravedlivě potrestán?

Myslíš si, že je důležité stanovit si ve třídě pravidla a dodržovat je?

Myslíš si, že můžeš veřejně sdílet svá přesvědčení a názory?

Myslíš si, že dokážeš díky svým schopnostem měnit své okolí? Věříš sám/sama v sebe?

Myslíš si, že současná vláda byla zvolena legitimním způsobem?

Myslíš si, že je třeba respektovat práva menšin?

Myslíš si, že je důležité vstoupit do politiky (místní/národní), když je člověk nespokojený se stavem věcí veřejných?

Myslíš si, že společnost, ve které nyní žiješ, bude fungovat stejně i za dalších 10-20 let?

Myslíš si, že je k dosažení větších cílů potřebné spolupracovat s ostatními a vzájemně se od sebe učit?

Myslíš si, že mají všichni lidé v ČR stejné příležitosti?

Myslíš si, že má skupina občanů šanci ovlivnit politickou situaci v ČR?

Myslíš si, že respekt k odlišnostem a přijímání kulturní rozmanitosti je základem fungující společnosti?

Myslíš si, že by občané měli sledovat, hlídat a vyjadřovat se k činnosti vlády?

Myslíš si, že má smysl spolupracovat s dalšími státy ve snaze o rozvoj a prosperitu celého lidstva?

Myslíš si, že mír, nenásilné a smírné řešení konfliktů jsou cestou ke spokojenému životu?

Myslíš si, že by každý člověk měl nést část odpovědnosti za společnost, ve které žije?

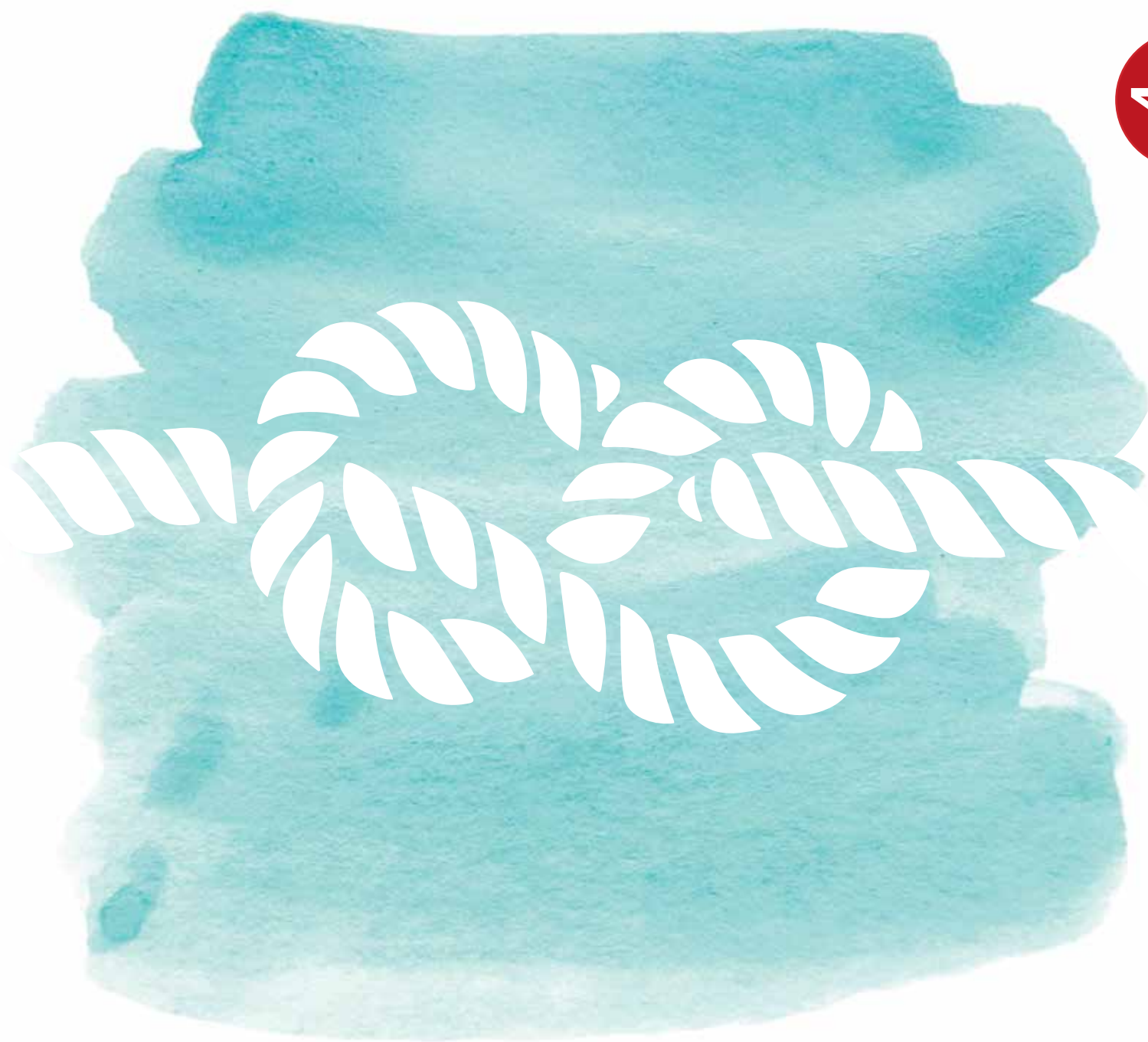
Myslíš si, že je třeba chránit a podporovat nezávislá média?

Myslíš si, že by se místní zastupitelstvo (radnice) mělo ptát občanů obce na jejich názor?

 4.16. Příloha č. 16 – Hodnoty a principy demokratické společnosti

Důstojnost	Tolerance	Participace občanů
Respekt	Angažovanost	Rovnost a lidská práva
Svoboda (slova, pohybu, ekonomická)	Odpovědnost	Transparentnost
Spravedlnost	Nestrannost	Pravidelné, svobodné a spravedlivé volby
Lidskost	Mír (smírná řešení konfliktů a neshod)	Kontrola zneužívání moci
Rozmanitost (lidská)	Sounáležitost (s komunitou)	Systém více politických stran
Různorodost názorů a jednání	Solidarita	Právní stát
Čestnost	Spolupráce	Sociální soudržnost
Otevřenost	Sebedůvěra	Občanská společnost
	Kritické myšlení	

4.17. Příloha č. 17 – Oblasti X-tera (Připraveno k tisku na A3)

Lidé a společnost

Máme společenství vzdělaných, odpovědných a aktivních obyvatel. Společnost drží pohromadě díky spokojeným rodinám nejrůznějších typů a aktivní veřejnosti, která se podílí na dobrém vládnutí. Lidé mají možnost získat důstojnou práci, zdravotní a sociální péči, mají rovný přístup ke kultuře a efektivnímu vzdělávacímu systému. Lidé dávají přednost zdravému životnímu stylu, žijí ve zdravém prostředí, znají historii i tradice místa, kde žijí a upřednostňují uvědomělou spotřebu. To všechno se děje za předpokladu minimalizace dopadů na životní prostředí a sociálního vyloučení.

Dobré vládnutí

Cíle ve všech oblastech naplňujeme díky dobře a otevřeně fungující správě obce. Naše obec funguje díky rozvinuté demokratické kultuře a zapojování veřejnosti do dění v obci. Lidé pracující pro obec jsou vzdělaní, mají přehled a zkušenosti z jiných obcí v ČR i ostatních států a zkušenosti vhodně využívají ve své práci. Naše obec si zakládá na odpovědném, transparentním a participativním vládnutí a komunikaci se všemi zainteresovanými stranami, s ohledem na kvalitu života obyvatel a ochranu životního prostředí.

Hospodářský model

Máme nízkou spotřebu energií i materiálů a spolupracujeme se soukromým i neziskovým sektorem. Nedílnou součástí naší vize je motivovat k investicím, inovacím, šetrnému hospodaření se zdroji, rozvoji infrastruktury a přílivu financí do naší obce. Vše se děje tak, aby zůstala zachována kvalita života našich obyvatel i zdravé životní prostředí.

Odolné ekosystémy

Naše krajina i obec je připravena na změny klimatu. Máme obnovené meze, aleje a remízky. Šetrně hospodaříme se zelení, včetně lesů, parků i travnatých ploch. Minimalizovali jsme používání chemických látek, odtok vody z krajiny i obce a půda je odolná vůči erozi. Okolní krajina opět plní všechny své funkce, s výrazným ohledem k možnosti migrace živočichů. Běžně spolupracujeme s odborníky a biodiverzita v krajině i obci se postupně zvyšuje.

Obce a regiony

Spolupracujeme s obcemi (nejen) v regionu a státem tak, abychom odpovědně využívali území. Vytváříme tak společně podmínky pro harmonický rozvoj místa a omezování negativních jevů. Nedochozí k rozrůstání obce do krajiny (suburbanizace), místní lidé mají v místě bydliště dostupné garantované veřejné služby, jako je doprava, vzdělání nebo lékařské služby. Vše se děje s ohledem na ochranu životního prostředí a nezávislost ekonomiky.

Globální rozvoj

Na regionální úrovni přispíváme k prosazování hodnot a principů udržitelného rozvoje v Evropské unii a ve světě. EU i OSN jsou pro nás důležitými partnery, závazky přijaté naší vládou a vyplývající z účasti v těchto společenstvích naplňujeme v každodenním fungování obce. Snažíme se, abychom svým jednáním nepřispívali k omezování lidských práv a svobod, sociální nerovnosti u nás i ve světě a v našich názorech na zahraniční politiku jsme konzistentní – měníme je pouze na základě ověřených argumentů.

4.18. Příloha č. 18 – Lístičky s doporučeními k rozstříhání

Lidé a společnost

Máme podmínky pro dobrý život rodin, jsou zajištěny služby péče o děti i seniory a služby pomoci rodinám (např. rodinná poradna, poradna finanční pomoci rodinám i rodičům samoživitelům apod.).

V místě funguje mateřská i základní škola (s družinou) a další vzdělávací instituce a organizace tak, aby zajistily každému přístup k rozvoji kompetencí, potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život - rozvíjí individuální potenciál jedinců zvládat i ovlivňovat změny a podporují soudržnou společnost orientovanou na udržitelný rozvoj.

Rodiny i jedinci se specifickými vzdělávacími potřebami z naší obce mají rovný přístup ke vzdělání (preferujeme inkluzivní vzdělávání) a uplatnění na trhu práce i ve společnosti.

Vytváříme vhodné podmínky pro firmy poskytující zaměstnání místním lidem, motivujeme je k zaměstnávání osob se specifickými potřebami či osob ohrožených diskriminací.

Nezaměstnaným či dalším potřebným skupinám poskytujeme možnost krátkodobých přivýdělků (např. formou dohody o provedení práce).

Spolupracujeme s odborníky a organizacemi, které pomáhají osobám ohroženým diskriminací na základě pohlaví, věku, péče o závislé osoby, zdravotního postižení, etnicity, národnosti, sexuální orientace, vyznání nebo světonázoru. Zvláštní důraz je kladen na předcházení vícečetné diskriminace.

Vytváříme podmínky pedagogům pro celoživotní vzdělávání a stáže.

V místě máme zajištěnou základní zdravotní péči (praktický lékař pro děti i dospělé, zubař, lékárna, rehabilitace), vytváříme podmínky pro další poskytovatele zdravotních služeb tak, aby byly další zdravotní služby dostupné v co nejkratší dojezdové vzdálenosti.

Při zdravotní prevenci a propagaci zdravého životního stylu spolupracujeme se vzdělávacími organizacemi, institucemi i jednotlivci.

Ve školních jídelnách se vaří v souladu s moderními trendy zdravé kuchyně.

Do oblasti kultury směřujeme dostatek financí tak, aby bylo možné podpořit aktivity od kvalitních jednorázových akcí po opakující se tradiční kulturní aktivity.

Máme vhodná místa pro relaxaci, setkávání, sportovní, kulturní a další vyžití všech cílových a věkových skupin.

Podporujeme fungování spolků.

Vážíme si historického a kulturního dědictví, finančně podporujeme obnovu památek, akcí zvyšujících povědomí o historii a tradicích našeho místa i ČR.

Dobré vládnutí

Máme vzdělané zaměstnance/zaměstnankyně veřejné správy, tito lidé pracují koncepčně a využívají znalostí a zkušeností z jiných obcí i zemí.

Komunitní plánování a setkávání s veřejností je běžnou součástí rozhodovacích procesů obce.

Rozpočet obce je transparentní, veřejnost má možnost rozhodnout o využití části rozpočtu.

Pozvánky pro veřejnost na zasedání zastupitelstva jsou včas a intenzivně propagovány, zasedání je možné sledovat v přímém přenosu (online) i kdykoliv později ze záznamu. Jsou zveřejňovány i dostatečné informace z jednání dalších orgánů obce (rada, výbory, komise).

Bod programu jednání zastupitelstva, ke kterému nebyly podklady dodány ve lhůtě stanovené zákonem, neprojednáváme.

Vnitřní rozhodovací procesy jsou koordinovány, jednotlivé odbory úřadu mezi sebou komunikují a spolupracují a společně zpětně vyhodnocují efektivnost. Úřad se řídí jednotnou politikou/strategií.

Úřad funguje v systému „zeleného úřadování“.

Úřad funguje jako elektronický, data a informace jsou dostupné takovou cestou, která je z hlediska občanů/občanek nejpohodlnější.

Nezatěžujeme občany/občanky nadbytečnými formuláři, administrativními požadavky a další byrokracií nad rámec toho, co ukládá zákon.

Informace požadované dle zákona o svobodném přístupu k informacím jsou poskytovány pokud možno neprodleně.

Účast veřejnosti na řízení obce je maximálně podporována.

Máme dlouhodobé, široce projednané strategie/koncepce a akční plány, které se skutečně snažíme naplňovat.

Péče o zaměstnance úřadu, včetně personálního rozvoje, dobrého pracovního prostředí a další podpory, je běžnou součástí fungování úřadu.

Inovativní postupy, materiály apod. jsou ověřovány a následně zavedeny do běžné praxe při správě obce.

Hospodářský model

Naše obec je ekonomicky stabilní, hospodaří s vyrovnaným rozpočtem, není předlužená a nemá žádné dluhy po splatnosti.

Malé a střední podniky v obci dobře fungují a přispívají k ekonomické stabilitě obce.

Podporujeme vývoj a zavádění nových technologií a postupů zvyšujících efektivitu práce, šetrných k životnímu prostředí i lidem.

Vytváříme prostor pro investice s ohledem na přírodu a lidi zde žijící a v souladu s plány rozvoje obce a dalšími závaznými dokumenty (např. územní plán, regulační plán, strategický plán, podmínky pro výstavbu apod.).

U nových i při opravách stávajících obecních budov a infrastruktury preferujeme postupy, materiály a technologie šetrné k životnímu prostředí.

Máme kvalitní infrastrukturu (energetické sítě, silnice, parkoviště, železnice, internet atd.) podporující ekonomické aktivity.

Máme kvalitní síť hromadné dopravy, vlaková a autobusová doprava spolu dobře spolupracují, máme vybudovanou síť cyklostezek navazujících na stezky regionální. Tyto sítě dobře slouží občanům i návštěvníkům obce.

Máme dobře fungující odpadové hospodářství, dostatečné množství sběrných míst i nádob pro všechny druhy separovatelného odpadu.

K výrobě energií v maximální míře využíváme obnovitelné a druhotné zdroje energie.

S vodou hospodaříme efektivně a šetrně, na výrobu a zavlažování využíváme primárně vodu užitkovou či dešťovou.

Spolupracujeme s firmami, které poskytují práci našim občanům tak, aby nedocházelo k ničení životního prostředí a kvalita života našich obyvatel rostla.

Podporujeme rozvoj turistiky v našem regionu tak, aby finance z turistického ruchu zůstaly v naší obci/regionu, u našich malých a středních podnikatelů a zůstaly zachovány podmínky pro kvalitní život místních lidí.

Podílíme se na propagaci naší obce i regionu, jeho historie, tradic a možností spolupráce s dalšími subjekty.

Máme kvalitní systém hospodaření s odpadní vodou, všechny domácnosti i firmy jsou napojeny na obecní kanalizaci či přímo čističku odpadních vod.

Podporujeme produkci z místa a regionu a krátké dodavatelské řetězce, abychom snížili dovoz potravin a dalšího zboží ze vzdálených míst planety.

Odolné ekosystémy

Ochrana životního prostředí naší obce i regionu je důležitou prioritou, hodnocení přínosů, které poskytují ekosystémy lidem (ekosystémové služby), je začleněno do rozhodovacích procesů.

Zachováváme stávající a vracíme do krajiny prvky zvyšující biodiverzitu krajiny, včetně zvyšování podílu trvalých travních porostů a remízků narušujících velké plochy orné půdy.

O parky, travnaté plochy a další zeleň v obci se staráme šetrně, s ohledem na počasí, vegetační období a s minimálním použitím chemických prostředků.

Vysazujeme primárně původní druhy a odrůdy rostlin (stromů, keřů a bylin), které jsou vhodné do našeho klimatického pásma.

Máme vysoký podíl smíšených a různověkých lesních porostů, u kterých vyváženě využíváme všech jejich funkcí. Hospodaření v lesích je v souladu se zvyšováním schopnosti lesů tyto funkce plnit.

Zvyšujeme prostupnost krajiny pro migraci volně žijících zvířat.

Preventivně chráníme vodu a vodní zdroje (řeky, potoky, rybníky, spodní vody atd.) před znečištěním.

Zvyšujeme schopnost okolní krajiny i obce zadržovat vodu, odtok vody z našeho regionu je nízký.

Historické ekologické zátěže jsou vyřešeny.

Přirozeně rekultivujeme člověkem pozměněné ekosystémy.

V obci zvyšujeme množství zelených ploch s preferencí vysokého podílu stromů.

O půdu v okolní krajině pečujeme tak, aby nedegradovala, byla odolná vůči vodní a větrné erozi.

O zeleni v obci rozhodují odborníci, kteří spolupracují s technickými službami i veřejností.

Za pomoci opatření podporujících snižování emisí z dopravy, výroby, vytápění apod. snižujeme produkci skleníkových plynů a znečišťování ovzduší.

Obce a regiony

V obci máme startovací byty pro mladé jedince i rodiny a městské nájemní byty pro obyvatele z místa i okolí.

S okolními obcemi a regiony spolupracujeme tak, aby veřejné služby i služby občanské vybavenosti byly dobře dostupné pro všechny obyvatele.

Strategické a územní plánování je koordinováno ve spolupráci s okolními obcemi i vyššími správními celky.

Do územního plánování regionu jsou zapojeny všechny zainteresované skupiny, včetně občanů, podnikatelů, spolků apod.

Jsme součástí různých místních, regionálních i celostátních uskupení, např. místní akční skupina/y, Síť zdravých měst České republiky, asociace obcí apod., abychom tak posílili soudržnost a společně i vliv na rozhodování, získávání financí apod.

Územní veřejná správa má dostatečné kapacity (instituce i lidi) pro výkon agendy udržitelného rozvoje.

S okolím spolupracujeme na rozvoji dopravní, informační i další infrastruktury.

Máme vysokou prostupnost regionu pro občany i návštěvníky.

Nakládání s odpady řešíme společně s dalšími obcemi i regiony tak, abychom minimalizovali množství skládkovaného a postupně i spalovaného odpadu.

Na ochraně krajiny, její adaptaci na změny klimatu atd. spolupracujeme s okolními obcemi, regiony i státem.

Rozvoj příležitostí pro zaměstnanost i podpora podniků v regionu jsou koordinovány s okolními samosprávami.

Ve spolupráci s okolními samosprávami snižujeme sociální rozdílnost v území, posilujeme nekonfliktní soužití a zvyšujeme kvalitu života pro všechny. Podporujeme síť regionálních producentů potravin a vytváříme jim možnost prodat své výrobky přímo v regionu.

Snižujeme zábor zemědělské půdy v obci i volné krajině, primárně využíváme stávající nevyužívané stavby, tzv. brownfieldy.

Globální rozvoj

Podílíme se na naplňování mezinárodních závazků v oblasti udržitelného rozvoje.

V oblasti udržitelného rozvoje spolupracujeme s partnerskými městy z několika států Evropské unie i mimo ni.

Prostřednictvím humanitárních a rozvojových organizací spolupracujeme při zlepšování kvality života obyvatel v rozvojových zemích a v zemích ohrožených následky změn klimatu.

Průběžně do koncepčních dokumentů obce zapracováváme mezinárodní závazky a priority ČR v oblasti udržitelného rozvoje.

Reagujeme na mezinárodní hodnocení v oblasti dodržování práv menšin, integrace apod.

Dle doporučení EU zlepšujeme transparentnost veřejné správy naší obce tak, abychom minimalizovali příležitosti pro korupční jednání.

Podporujeme mezinárodní výměny zkušeností našich zaměstnanců i občanů.

Sjednocujeme obecní politiku s politikou EU a OSN.

V obci, na obecních akcích a při dalších příležitostech podporujeme používání fair trade produktů.

Zapojujeme se do kampaní usilujících o ochranu a dodržování lidských práv a ochranu životního prostředí.

Sdílíme své zkušenosti s jinými a jsme příkladem v řešení různých otázek udržitelného rozvoje.

Nespolupracujeme se státy, organizacemi a jednotlivci, kteří nedodržují listinu základních práv a svobod, ženevské dohody a další mezinárodní úmluvy.

Podporujeme účast ČR v NATO.

4.19. Příloha č. 19 – Pracovní postup

Pracovní postup pro přípravu a vedení rozhovoru (mapování místa)

1. krok – Stanovte cíl svého výzkumu. Co přesně chcete zjistit?

Chcete zjistit, co komunitě chybí obecně v rámci vaší oblasti? Chcete zjistit odpovědi na nějaké konkrétní téma?

2. krok – Brainstorming otázek výzkumu. Na co konkrétně se budeme obyvatel ptát?

Zvolte formu „oceňujícího zjišťování“, tedy tak, že jsou otázky položeny pozitivně:

- Ptejte se respondentů (lidí, které potkáte v místě, a budete jim pokládat otázky) nejdříve na to, co funguje v současnosti/na co jsou hrdí (ať již v obci obecně nebo v rámci vámi vybraného tématu).
- Ptejte se, jaké jsou jejich představy, co by se mohlo ještě zlepšit. (Např. co by ještě bylo dobré vylepšit/změnit?)
- Ptejte se, jak na to. (Např. napadá vás, co by se pro to dalo udělat?)

3. krok – Vytvořte osnovu rozhovoru.

Součástí osnovy by mělo být:

- **Oslovení** – představení žáka a školy, vysvětlení, proč respondenta oslovuje.
- **Zjišťování** – seznam otevřených otázek, na které se žák chce respondenta zeptat v logicky uspořádaném sledu.
- **Závěr** – zde dostává prostor respondent. Můžete se ho zeptat např.: Napadá vás ještě něco, co by mohlo být ve vztahu k tomu, o čem jsme mluvili, důležité? Zapomněli jsme na něco? Chcete se na něco zeptat vy mě?
- **Poděkování a ukončení rozhovoru.**

Tipy k rozhovoru:

- Chodte minimálně ve dvojici. Jeden zapisuje, druhý se ptá. Po každém rozhovoru si zapište poznámky.
- Zkuste se ptát, aniž byste otázky četli z papíru. Do osnovy nahlížejte pro kontrolu.
- Nepřerušujte zbytečně respondenta, zasáhnete až ve chvíli, kdy se příliš vzdálí od tématu.
- Zkuste používat raději otevřené otázky než otázky uzavřené. Na uzavřené otázky respondenti odpovídají ano/ne, z odpovědí na otázky otevřené získáte více informací (začínají „co“, „jak“, „proč“, ...).
- Otázky musí být jednoduché.

4. krok – Domluvte se, koho oslovíte, abyste získali dostatek informací.

Získáte názor od všech skupin žijících v obci? Potřebujete se zaměřit na některou skupinu více? Nezapomeňte na významné místní osobnosti (starostu, podnikatele, ...). Domluvte se, kolik lidí byste měli oslovit a na koho určitě nezapomenout.

5. krok – Domluvte se, jak budete výzkum realizovat.

Jak si rozdělíte úkoly? Do kdy je nutné shromáždit data?

4.20. Příloha č. 20 – Doporučení pro výběr kritérií

Doporučení pro výběr kritérií vhodných pro výběr jednoho projektového záměru

Facilitátor navrhne účastníkům počet kritérií (ideálně 3). Pokud účastníci souhlasí, nechá je facilitátor navrhovat jednotlivá kritéria, podle kterých budou záměry posuzovat. Facilitátor žádný návrh nezatrácuje, jen ho vždy se skupinou probere a pomůže účastníkům vyhodnotit, zda je to kritérium vhodné. Kritéria musí být jasná a konkrétní. Může se jednat např. o následující kritéria:

- finance (konkrétní částka, kterou do toho můžeme vložit) – např. do 50 000 Kč
- čas (je třeba určit konkrétně) – např. musíme to zvládnout za 2 měsíce
- míra dopadu na obec (mělo by být jasné, že kritérium určuje, že jde o vysokou míru dopadu)
- cílová skupina (je třeba určit konkrétně) – např. pro rodiče s dětmi, pro seniory apod.
- není třeba výrazná pomoc dalších lidí
- zajímá nás téma záměru projektu
- apod.

Pokud skupina vymyslí více kritérií a neshodne se, která 3 vybere, může facilitátor navrhnout, že budou vybírat např. podle 4 kritérií apod. Nedoporučujeme mít více než 5 kritérií, aby se hodnocení nestalo příliš složitým.

4.21. Příloha č. 21 – Návod pro facilitátora

Návod pro facilitátora (pro výběr projektového záměru dle domluvených kritérií)

Facilitátor dá, před samotným výběrem jednoho záměru, účastníkům následující pokyny:

- Napište si názvy projektových záměrů.
- Každému záměru přiřadíte body (od 1 do 3) podle toho, kolik kritérií záměr splňuje.
- Máte na to 5–10 minut.

Společný výběr:

- Facilitátor se nejprve zeptá, jestli je mezi návrhy nějaký záměr, který nesplňuje žádné z kritérií, pokud ano, vyřadí ho.
- Stejně postupuje u záměrů, které mají jen 1 bod, a pak i u těch, které mají jen 2 body.
- Vždy se účastníků zeptá, jestli všichni souhlasí s vyřazením záměru (jestli je v souladu s kritérii).

Nakonec zůstanou záměr/y, které splňují všechna 3 kritéria. Pokud je záměrů více, může facilitátor:

- dát prostor pro debatu – je-li třeba, autoři návrhů stručně zopakují, čemu se má záměr věnovat – a pokusit se vybrat jeden záměr jen v debatě;
- pokud se to nezdaří, domluví se facilitátor s účastníky, že se ještě chvíli bude debatovat a pokud se cca do 10 minut nedoberou konsenzu, bude se vybírat záměr hlasováním (veřejným nebo tajným) a pro výběr záměru budou stačit 3/4 hlasů (tuto domluvu může facilitátor udělat již na začátku, např. tak, že se s účastníky domluví, že zkusí do 15 minut vybrat záměr v debatě, a pokud se to nepodaří, bude po dalších 10 minutách debaty stačit pro výběr 3/4 hlasů), to je tzv. „efektivní konsenzus“.

V případě, že ani hlasování nerozhodne, může facilitátor např.:

- vyřadit záměry, které měly nejméně hlasů, a bavit se jen o těch, které dostaly nejvíce hlasů (např. o 2 s největším počtem hlasů) apod. – hlasy při hlasování samozřejmě viditelně zapisuje k jednotlivým záměrům – a opět je třeba nechat chvíli prostor pro diskusi;
- pokud se skupina nedomluví po dalších cca 10 minutách, bude pro výběr stačit 1/2 hlasů (s touto dohodou musí opět souhlasit všichni účastníci);
- bude-li i tak dohoda problematická, může se facilitátor pokusit domluvit, že jeden záměr bude řešen nyní, druhý příště, teď se bude řešit jednodušší záměr (levnější či méně časově náročný), abychom si to na něm vyzkoušeli, a do toho složitějšího se pustíme příště apod.

Název vybraného projektového záměru facilitátor zvýrazní (napíše) tak, aby všichni věděli, který byl zvolen.

4.22. Příloha č. 22 – Portfolio učitelé 2. rok

2. rok mého UBUNTU portfolia

D. Výchozí stav – Na co se potřebujeme u žáků zaměřit?

1. Na co se zaměříme, abychom u žáků rozvíjeli KDK
2. Revize vybraných KDK pro tento školní rok

E. Profesní rozvoj – Kam jdu?

1. Moje cíle
2. Kam jsem se posunul/a

F. Kolegiální podpora a rozvoj školy – Kam jdeme společně?

1. Naše společné (SMART) cíle
2. Zápisy ze schůzek týmu (výstupy schůzek, plán práce, rozdělení úkolů a odpovědností, společná příprava na ověření metodiky VP pro žáky apod.)
3. Zpětné vazby z následků/tandemové výuky/mezipředmětové výuky
4. Co nám kolegiální podpora dala a vzala – reflexe (kam jsme se posunuli, co se nedařilo, co jsme podcenili/přecenili, co nás překvapilo, na čem je třeba ještě pracovat apod.)

4.23. Příloha č. 23 – E: 1. Moje pedagogické (SMART) cíle

E. Profesní rozvoj - Kam jdu?

1. Moje pedagogické (SMART) cíle (zde doplňte cíl pro druhý školní rok, vycházejte z analýzy vlastních kompetencí - viz část portfolia A. 1, z reflexe cíle z prvního roku a také ze vzdělávacích potřeb žáků, na které se budete v tomto roce zaměřovat):

a) Proč to dělám aneb „osobní pedagogická filozofie“ (*jaký má můj cíl dopad na mou práci - na kompetence žáků*):

---

b) Jak poznám, že jsem cíle dosáhl/a (*indikátory dosažení cíle*):

---

c) Jak toho dosáhnu (*jakými aktivitami, jaké příležitosti využiji apod.*):

---

d) Reflexe dosažení cíle (*vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.*):

4.24. Příloha č. 24 – F: 1. Naše společné (SMART) cíle

F. Kolegiální podpora a rozvoj školy – Kam jdeme společně?

Naše společné (SMART) cíle

a) **Cíl školy** (Revidujte cíl stanovený první rok, případně jej upravte vzhledem ke vzdělávacím potřebám žáků, na které jste se v tomto roce rozhodli zaměřit. Cíl by měl být spolutvořen či alespoň odsouhlasen vedením):

1) **Proč to děláme aneb „filozofie školy“** (Jaký má náš cíl dopad na vzdělávání žáků):

---

2) **Jak poznáme, že jsme cíle dosáhli** (indikátory dosažení cíle):

---

3) **Jak toho dosáhneme** (jakými aktivitami, jaké příležitosti využijeme apod.):

---

4) **Reflexe dosažení cíle** (vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.):

---

b) **Cíl týmu UBUNTU** (revidujte cíl z prvního roku a doplňte, kam se chcete společně posunout pomocí kolegiální podpory zaměřené na rozvoj demokratické kultury školy během tohoto školního roku):

1) **Proč to děláme aneb „filozofie týmu“** (Jaký má náš cíl dopad na vzdělávání žáků):

---

2) **Jak poznáme, že jsme cíle dosáhli** (indikátory dosažení cíle):

---

3) **Jak toho dosáhneme** (jakými aktivitami, jaké příležitosti využijeme apod.):

---

4) **Reflexe dosažení cíle** (vztaženo ke stanoveným indikátorům; reflektujte rovněž proces/cestu dosažení, co se vám podařilo, s jakými překážkami jste se potkali a jak jste je překonali apod.):

4.25. Příloha č. 25 – Portfolio B: 2b. Vzdělávání – 2. seminář

2. Vzdělávání

Kam jsem se posunul/a po 2. semináři:

1) Co jsem se naučil/a, co jsem si vyzkoušel/a apod. (popis získaných znalostí, dovedností apod.):

 -----

2) Reflexe:

a) co se mi na semináři povedlo:

 -----

b) co se mi úplně nedařilo:

 -----

c) co mne překvapilo:

 -----

d) co ještě potřebuji:

 -----

e) další:

 -----

5 Příloha č. 2 - Soubor doporučené literatury a internetových zdrojů

5.1. Materiály, které je vhodné znát před začátkem realizace

- Informace o kompetencích pro demokratickou kulturu naleznete zde: Centrum Občanského Vzdělávání. Centrum Občanského Vzdělávání [online]. Copyright © 2020, [cit. 10.09.2020]. Dostupné z: <http://www.obcanskevzdelavani.cz/publikace>.
- TOMKOVÁ, Anna. *Rámeček profesních kvalit učitele: hodnotící a sebehodnotící arch*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-64-4.

5.2. Materiály vhodné pro část 1.9 Tematický blok č. 2 „1. seminář pro zapojené pedagogy“

5.2.1. Materiál k části 1.9 Téma č. 2 „Co pro nás znamená demokratická kultura školy?“

- COUNCIL OF EUROPE. Reference Framework of Competences for Democratic Culture: Context, Concepts and Model [online]. Volume 1. Council of Europe, 2018 [cit. 2018-12-04]. ISBN 978-92-871-8573-0. [online]. Copyright © [cit. 10.09.2020]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>.

5.3. Materiály vhodné k části 3.1 Metodický blok č. 1 „Před seminářem“

5.3.1. Materiál k části 3.1.1 Téma č. 1 „Kde jsem já - analýza stavu a mých potřeb“

- KINDLMANNOVÁ, Jana, ed. *Cesta za žákovskými projekty: metodická příručka projektové výuky a zážitkové pedagogiky Prázdninové školy Lipnice*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2013. ISBN 978-80-905502-0-9.
- KOŠTÁLOVÁ, Hana. *Scénář 3S: forma kolegiální podpory*. Nový Jičín: Krajské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a informační centrum Nový Jičín, příspěvková organizace, 2015. ISBN 978-80-87744-12-3.
- STARÝ, Karel a LAUFKOVÁ, Veronika. *Formativní hodnocení ve výuce*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1001-6.
- TOMKOVÁ, Anna. *Rámeček profesních kvalit učitele: hodnotící a sebehodnotící arch*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, 2012. Evaluační nástroje. ISBN 978-80-87063-64-4.

5.3.2. Materiál k části 3.1.2 Téma č. 2 „Analýza stavu a potřeb školy“

- Informace o brainstormingu naleznete zde: Moderní vyučovací metody – 1. díl – Brainstorming a jeho variace (aktualizováno). Čtenářská gramotnost a projektové vyučování – webový portál pro učitele [online]. Copyright © 2020 [cit. 10.09.2020]. Dostupné z: <http://www.ctenarska-gramotnost.cz/projektove-vyucovani/pv-metody/metody-1>.

- Informace o myšlenkové mapě naleznete zde: Myšlenková (mentální mapa)|Respekt neboli. Úvodní stránka|Respekt neboli [online].
Dostupné z: <http://www.respektneboli.eu/pedagogove/archiv-metod/myslenkova-mentalni-mapa>.

5.4. Materiály vhodné k části 3.2 Metodický blok č. 2 „1. seminář pro zapojené pedagogy“

5.4.1. Materiály k části 3.2.2 Téma č. 2 „Co pro nás znamená demokratická kultura školy?“

- COUNCIL OF EUROPE. Reference Framework of Competences for Democratic Culture: Context, Concepts and Model [online]. Volume 1. Council of Europe, 2018 [cit. 2018-12-04]. ISBN 978-92-871-8573-0. [online]. Copyright © [cit. 10.09.2020]. Dostupné z: <https://rm.coe.int/prems-008318-gbr-2508-reference-framework-of-competences-vol-1-8573-co/16807bc66c>.

5.4.2. Materiály k části 3.2.3 Téma č. 3 „Regionální večer a Demokratická kultura s hostem“

- Rozhovor s filosofem Albertem Kasandou o Africké filozofii: Mandela Day 2018. Co znamená ubuntu v africké filozofii?|Vltava. Český rozhlas Vltava [online]. Copyright © 1997 [cit. 10.09.2020].
Dostupné z: <https://vltava.rozhlas.cz/mandela-day-2018-co-znamená-ubuntu-v-africké-filozofii-7562704>, (o UBUNTU cca od 8:35 minuty).

5.4.3. Materiály k části 3.2.4 Téma č. 4 „Projektová výuka prakticky“

- Informace o otevřených otázkách naleznete např. zde: Úvodní strana - Kritické myšlení, z.s. [online]. Copyright ©eU [cit. 28.01.2021].
Dostupné z: https://kritickemysleni.cz/wp-content/uploads/2021/01/KL_5_web.pdf.
- TOMKOVÁ, Anna, KAŠOVÁ, Jitka a DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Učíme v projektech*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675271.
- KINDLMANNOVÁ, Jana, ed. *Cesta za žákovskými projekty: metodická příručka projektové výuky a zážitkové pedagogiky Prázdninové školy Lipnice*. Praha: Prázdninová škola Lipnice, 2013. ISBN 978-80-905502-0-9.

5.4.4. Materiály k části 3.2.5 Téma č. 5 „Facilitace“

- Informace o metodě „World Café“ a dalších participativních metodách naleznete zde: World Café - COV - Participativní metody. COV - Participativní metody [online].
Dostupné z: <http://www.participativnimetody.cz/world-cafe.html>.

5.5. Materiály vhodné k části 3.4 Metodický blok č. 4 „2. seminář pro zapojené pedagogy“

5.5.1. Materiály k části 3.4.4 Téma č. 4 „Aktivní formy výuky a facilitace prakticky“

- Informace o cílech udržitelného rozvoje naleznete zde: United Nations Sustainable Development – 17 Goals to Transform Our World. Welcome to the United Nations [online].
Dostupné z: <https://www.un.org/sustainabledevelopment/>.
- Informace o Strategickém rámci Česká republika 2030 naleznete zde: Strategický rámec Česká republika 2030 – ČR 2030 | Strategie. Česká republika 2030 – Udržitelná ČR 2030 [online]. Copyright © [cit. 10.09.2020]. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/>.

- Informace o questingu naleznete např. zde: Questing.cz – Co je to questing. [online]. Dostupné z: <https://www.questing.cz/Co-je-to-questing>.

5.6. Další materiály k tématu z databáze výstupů projektů operačních programů³⁴

- Člověk a společnost - Databáze výstupů projektů OP VK [online]. Copyright © 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [cit. 11.09.2020]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/59476>.
- Občanství a zdraví – Detail produktu: Občanství a zdraví – Databáze výstupů projektů OP VK. Úvodní strana – Databáze výstupů projektů OP VK [online]. Copyright © 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [cit. 11.09.2020]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/103713>.
- Výchova k občanství v rámci předmětu občanská výchova pro 1. a 2. ročník šestiletého studia – Detail produktu: Výchova k občanství v rámci předmětu občanská výchova pro 1. a 2. ročník šestiletého studia – Databáze výstupů projektů OP VK. Úvodní strana – Databáze výstupů projektů OP VK [online]. Copyright © 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [cit. 11.09.2020]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/44615>.
- Základy společenských věd 2 – Detail produktu: Základy společenských věd 2 – Databáze výstupů projektů OP VK. Úvodní strana – Databáze výstupů projektů OP VK [online]. Copyright © 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [cit. 11.09.2020]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/136303>.
- Manažerský vzdělávací program Učící se škola – Detail produktu: Manažerský vzdělávací program Učící se škola – Databáze výstupů projektů OP VK. Úvodní strana – Databáze výstupů projektů OP VK [online]. Copyright © 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [cit. 11.09.2020]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/43205>.
- Klima třídy a školy, člověk a životní prostředí – Detail produktu: Klima třídy a školy, člověk a životní prostředí – Databáze výstupů projektů OP VK. Úvodní strana – Databáze výstupů projektů OP VK [online]. Copyright © 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [cit. 11.09.2020]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/49578>.
- Metodická příručka budoucnost – Detail produktu: Metodická příručka budoucnost – Databáze výstupů projektů OP VK. Úvodní strana – Databáze výstupů projektů OP VK [online]. Copyright © 2014 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky [cit. 11.09.2020]. Dostupné z: <https://databaze.op-vk.cz/Product/Detail/14789>.
- Metodika vzdělávacího programu Škola pro Udržitelný život Cesta labyrintem ŠUŽ - OPVVV - Databáze výstupů. OPVVV - Databáze výstupů [online]. Dostupné z: <https://databaze.opvvv.msmt.cz/vystup/89>.
- Metodika programu Active Citizens - OPVVV - Databáze výstupů. OPVVV - Databáze výstupů [online]. Dostupné z: <https://databaze.opvvv.msmt.cz/vystup/86>.
- Nakládání s konflikty jako příležitost k posílení demokratických hodnot - OPVVV - Databáze výstupů. OPVVV - Databáze výstupů [online]. Dostupné z: <https://databaze.opvvv.msmt.cz/vystup/348>.

³⁴ Povinnost zveřejnit tyto materiály nám ukládají podmínky pro příjemce grantu z OP VVV. Za jejich kvalitu a relevanci nezodpovídáme.

6 Příloha č. 3 – Závěrečná zpráva o ověření programu v praxi

Zpráva k nahlédnutí zde: <https://sever.ekologickavychova.cz/ubuntu-skola-demokraticeho-obcanstvi/>.

7 Příloha č. 4 – Odborné a didaktické posudky programu

Odborné didaktické posudky k nahlédnutí zde:

<https://sever.ekologickavychova.cz/ubuntu-skola-demokraticeho-obcanstvi/>.

8 Příloha č. 5 – Doklad o provedení nabídky ke zveřejnění programu

Doklady o provedení nabídky ke zveřejnění k nahlédnutí zde:

<https://sever.ekologickavychova.cz/ubuntu-skola-demokraticeho-obcanstvi/>.

6

7

8

9

9 Nepovinné přílohy

9.1. Vzor zápisu z první schůzky

ZÁPIS ze schůzky

Místo konání: .....

Termín: .....

Přítomni:

Zapsal/a: .....

Program: .....

1) Představení týmu a metodika

2) Představení programu (obsah, cíle, postup, odkazy na popis)

3) Způsob komunikace s metodikem

- a) Platforma pro ukládání materiálů (např. google disk, dropbox apod.)
- b) Kontakty (na členy týmu i metodika)
- c) Harmonogram (kdy budou semináře, do kdy mají být jednotlivé části hotové apod.)
- d) Úkolníček (ideálně online tabulka, kde budou zaznamenány jednotlivé úkoly, termíny a zodpovědné osoby, aby to nebylo nutné hledat zpětně v zápisech)
- e) Materiály ke studiu

4) Co skupina potřebuje od metodika (stanovení zakázky na metodika)

- a) Jaké jsou představy o společné práci (může se prolínat s předchozími body)
- b) Co skupina od metodika očekává/potřebuje (toto je možné na první schůzce začít diskutovat a vrátit se k tomu příště, až si to účastníci lépe promyslí)

5) Zadání úkolů spojených s postupem ve VP

- a) Vysvětlení úkolu (dle potřeby)
- b) Podklady pro úkol
- c) Termín vypracování

6) Termín příští schůzky .....

UBUNTU - škola demokratického občanství

Vzdělávací program pro pedagogické pracovníky a pracovníky neformálního vzdělávání se zájmem o rozvoj kompetencí pro demokratickou kulturu u žáků SŠ a o rozvoj demokratické kultury školy

Středisko ekologické výchovy SEVER Horní Maršov, o.p.s.
a Vzdělávací program Varianty společnosti Člověk v tísni, o.p.s.

Vytvořeno v rámci projektu UBUNTU - škola demokratického občanství

registrační číslo: CZ.02.3.68/0.0/0.0/16_032/0008129

Vydáno v roce 2021

ISBN: 978-80-86838-55-7

Autorky: Bc. Karin Richterová, Mgr. Veronika Ambrozyová a kol.

Odborné konzultace: Mgr. Petra Šimonová

Korektury: Ing. Tereza Burešová

Grafické zpracování: Mgr. Zora Mazáčová

www.sever.ekologickavychova.cz / www.clovekvtisni.cz/varianty

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

